

Doof als identiteit

Onderzoek naar de invloed van de erkenning van Nederlandse Gebarentaal op de emancipatie van doven

THAT DEAF GUY

THAT DEAF GUY

Edriënné Groenewoud, 140791, Meesterproef

Dit afstudeeronderzoek is ingediend om te voldoen aan de eisen van de hbo-bachelor Journalistiek.

Christelijke Hogeschool Ede / Ede Christian University of Applied Sciences, 2018

Doof als identiteit

Onderzoeker

Edriënne Groenewoud

Begeleider

Bartho de Looij

Opleiding

Bacheloropleiding Journalistiek
Christelijke Hogeschool Ede

Aantal woorden

Totaal: 28.979 woorden

Onderzoeksdeel (samenvatting t/m conclusie): 18.542 woorden

Productiedeel (producties t/m reflectie): 10.437

Bron cover: That Deaf Guy, by Matt & Kay Daigle

Dit afstudeeronderzoek is een origineel werk dat beschikbaar is gesteld aan de Christelijke Hogeschool Ede om naar eigen oordeel te vermenigvuldigen en/of te verspreiden via bibliotheken en databases.

Plaats, datum:

25 juni 2018

Handtekening:

"I like to say that the greatest handicap of deafness does not lie in the ear, it lies in the mind. I hope I can help change attitudes on deafness and prove we can really do everything... except hear."

– Marlee Matlin, 2001

Inhoudsopgave

Samenvatting	Pagina 6
1. Inleiding	Pagina 7-10
Aanleiding	Pagina 7, 8
Doel	Pagina 8
Onderzoeksvraag	Pagina 8, 9
Afbakening begrippen	Pagina 9
Leeswijzer	Pagina 9, 10
2. Methodologische verantwoording	Pagina 11-13
Literatuurstudie	Pagina 11
Interviews	Pagina 11, 12
Enquête	Pagina 12, 13
3. Hoe doof Doof werd	Pagina 14-18
3.1 Geschiedenis van de doven	Pagina 14-15
3.1.1 Onderdrukking	Pagina 14
3.1.2 Onderwijs	Pagina 14, 15
3.1.3 Methodestrijd	Pagina 15
3.1.4 Gebarentaal als echte taal	Pagina 15
3.2 Identiteit	Pagina 15-18
3.2.1 Start van een identiteitsbesef	Pagina 15, 16
3.2.2 Definitie van de dovenidentiteit	Pagina 16
3.2.3 Doof met een hoofdletter d	Pagina 17
3.2.4 Doven zelf over doof vs Doof	Pagina 17, 18
Samenvatting	Pagina 18
4. Doofheid: een kwestie van perspectief	Pagina 19-25
4.1 Medisch-pathologisch perspectief	Pagina 19, 20
4.1.1 Doof als medisch gebrek	Pagina 19
4.1.2 CI als oplossing	Pagina 19, 20
4.2 Socio-cultureel perspectief	Pagina 21-23
4.2.1 Doof als gemeenschap	Pagina 21
4.2.2 CI als bedreiging voor de dovengemeenschap	Pagina 21-23
4.3 Terminologie in de media	Pagina 23, 24
4.3.1 CI in de media	Pagina 23, 24
4.3.2 Doof in de media	Pagina 24, 25
Samenvatting	Pagina 25
5. Discussie in de dovengemeenschap	Pagina 26-35
5.1 Opzet enquête	Pagina 26, 27
5.2 Respondenten	Pagina 27, 28
5.3 Beeld van doof zijn	Pagina 28-30
5.3.1 Handicap of identiteit?	Pagina 28, 29
5.3.2 Doof met een hoofdletter d	Pagina 29, 30
5.4 De erkenning van de Nederlandse Gebarentaal	Pagina 30-32
5.4.1 Moet NGT erkend worden?	Pagina 30
5.4.2 Redenen voor erkenning	Pagina 31
5.4.3 Redenen tegen erkenning	Pagina 31, 32
5.5 Tweederangsburgers	Pagina 32-34
5.5.1 Is de benaming “tweederangsburgers” terecht?	Pagina 32, 33
5.5.2 Waar worden doven achtergesteld?	Pagina 33, 34

5.6 Verwachtingen	Pagina 34, 35
Samenvatting	Pagina 35
6. Wat erkenning kan betekenen	Pagina 36-42
6.1 De initiatiefwet	Pagina 36, 37
6.1.1 Wat staat er in het wetsvoorstel	Pagina 36
6.1.2 Analyse van het wetsvoorstel	Pagina 36, 37
6.2 Kansen voor de dovengemeenschap	Pagina 37-40
6.2.1 Zichtbaarheid	Pagina 37, 38
6.2.2 Communicatie	Pagina 38
6.2.3 Onderwijs	Pagina 38, 39
6.2.4 Emancipatie	Pagina 39, 40
6.3 Gebarentaalerkenning over de grens	Pagina 40-42
6.3.1 Amerika	Pagina 40
6.3.2 Vlaanderen	Pagina 40, 41
6.3.3 Schotland	Pagina 41, 42
Samenvatting	Pagina 42
7. Conclusie	Pagina 43, 44
8. Producties	Pagina 45-82
Opdrachtgever: Televizier.nl	Pagina 46-54
Opdrachtgever: Nederlandse Dove Jongeren	Pagina 55-75
Opdrachtgever: Woord & Gebaar	Pagina 76-79
Opdrachtgever: Flair	Pagina 80-82
9. Reflectie	Pagina 83-86
Reflectie op het proces	Pagina 83, 84
Reflectie op het product	Pagina 84, 85
Advies voor het vak	Pagina 85, 86
Nawoord	Pagina 87
Bijlagen	Pagina 88-116
Bibliografie	Pagina 88-92
Transcripties	Pagina 93-113
Interview Onno Crasborn	Pagina 93-99
Interview Tobias de Ronde	Pagina 100-105
Interview Martine Wattel	Pagina 106-111
Mailcontact Corrie Tijsseling	Pagina 112, 113
Enquêtevragen	Pagina 114-116

Samenvatting

We leven in een maatschappij waarin doofheid vaak nog wordt beschouwd als een probleem dat opgelost kan worden. Doof wordt gezien als een beperking ten opzichte van horende mensen ([Knols, 2018](#)). Maar de dovengemeenschap strijdt voor emancipatie. Een actuele ontwikkeling is de roep om de Nederlandse Gebarentaal te erkennen als officiële taal.

Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken wat zo'n erkenning kan doen voor de kansen van doven. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: **Welke invloed heeft een officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) op de emancipatie van doven?** Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord in een meesterproef. De producties, geschreven voor Televisier.nl, Nederlandse Dove Jongeren, Woord & Gebaar en Flair, leggen hierbij nadruk op de dovenidentiteit, zodat duidelijk wordt wat gebarentaal echt voor doven betekent.

Om de hoofdvraag te beantwoorden is er zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek uitgevoerd, door middel van een literatuurstudie, interviews en een enquête. In de literatuurstudie is onderzocht of doof als identiteit gezien kan worden. Hieruit blijkt dat door onderdrukking van doven zelf en de gebarentaal in het verleden, er een identiteitsbesef is ontstaan onder doven. Tegenwoordig is er ook een onderscheid in doof met een hoofdletter d, om een cultureel en trots gevoel te benadrukken (Ladd, 2003).

In de maatschappij zien we een tweedeling van twee perspectieven ten opzichte van doofheid. Aan de ene kant het socio-cultureel perspectief, gericht op de cultuur en identiteit, en aan de andere kant het medisch perspectief (Harris, 1995). In de media komt steeds meer ruimte voor het socio-cultureel perspectief, al zijn er nog ouderwetse termen die niet meer gebruikt moeten worden in berichtgeving over doven.

Uit de enquête is gebleken welke argumenten er voor en tegen de erkenning van NGT spelen binnen de dovengemeenschap. De belangrijkste redenen voor de erkenning zijn erkenning van de dovengemeenschap, erkenning van de taal zelf als moedertaal en het verbeteren van de toegankelijkheid. De respondenten verwachten dat er na een erkenning betere baankansen en tolkvoorzieningen komen en meer mensen NGT zullen leren.

Na een analyse van het wetsvoorstel van de Tweede Kamer, blijkt dat aan de initiatiefwet voor NGT aanzienlijk minder rechten zijn te ontleen dan aan de erkenning van het Fries als officiële taal ([De Veen, 2016](#)). Uit de interviews blijkt dat de gebarentaalerkenning vooral symbolisch is. Wel kan een erkenning zorgen voor meer zichtbaarheid van doven in de maatschappij en wordt er gestreefd naar verbeteringen in communicatie en onderwijs.

Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de verwachtingen vanuit de dovengemeenschap niet overeenkomen met de rechten die aan de initiatiefwet voor de gebarentaal kunnen worden ontleend. Wel kan de erkenning bijdragen aan de emancipatie: het legt een basis om op terug te vallen, om verder te strijden voor betere kansen en voorzieningen voor doven en slechthorenden.

Vanuit de opgedane ervaringen tijdens het onderzoek, is een advies gegeven voor het journalistieke vak. Zorg voor toegankelijkheid van het nieuws. Als er geen mogelijkheid is voor tolken, dan op z'n minst door te ondertitelen. Belangrijk is dat journalisten in hun taalgebruik doven die praten door middel van gebarentaal, niet meer doofstom noemen. Hopelijk draagt dat bij aan een positief en realistisch beeld van doven in onze maatschappij.

Hoofdstuk 1. Inleiding

Aanleiding

“De horende maatschappij maakt doven gehandicapt.”

Tobias de Ronde, hoofdpersoon van de documentaire *Doof Kind*, zat op 16 november 2017 aan de tafel bij Pauw. Hij werd doof geboren en opgroeien in de dovencultuur werd voor hem een deel van zijn identiteit ([Pauw, 2017](#)).

Toen ik besloot de minor Taal en Cultuur Nederlandse Gebarentaal (NGT) te volgen aan de Hogeschool Utrecht, dacht ik alleen een taal te zullen leren. Het verbaasde me dat er een hele wereld aan omgangsregels, geschiedenis en cultuur van doven bestond. Ik dacht dat het moeilijk zou zijn om met doven te communiceren en vond het de eerste keer zelfs een beetje eng. Op mijn allereerste dag sprak een dove jongen me aan en verwarde ik zijn vraag “Kan je gebarentaal?” met “Ben je hier voor (de minor) gebarentaal?” Toen hij een heel verhaal afstak, vond ik het zielig voor hem dat ik moest uitleggen dat ik er geen woord van verstaan had.

Achteraf gezien denk ik dat hij zichzelf geen moment zielig heeft gevonden en waarschijnlijk gewoon is doorgelopen naar iemand die wél goed kon gebaren. Het zijn niet de dove mensen die communicatie moeilijk maken; het zijn mensen die in paniek raken en dan maar geen moeite doen om een gesprek aan te knopen. Het zijn de mensen die het zielig vinden dat iemand niet kan horen, alsof iemand “minder mens” is. Vanuit mijn vroegere beleving was doof zijn het missen van geluid, maar na contact met dove docenten, studenten en tijdens ontmoetingen met doven bij museumrondleidingen en festivals, ontdekte ik de verrijking ervan: de dovenidentiteit, waar doven trots op zijn en het gemeenschapsgevoel van de mensen die die identiteit delen.

Vanuit mijn verbrede oogpunt merkte ik dat de maatschappij doof nog vaak beschouwt als een probleem dat opgelost kan worden, als een beperking ten opzichte van horende mensen ([Knols, 2018](#)). Maar ik vraag me af: kan dat veranderen? De dovengemeenschap strijdt voor emancipatie, en de gebarentaal is daar een heel belangrijk onderdeel van. Het heeft jaren geduurd voordat gebarentaal als echte taal werd gezien. In 1880 werd het gebruik van gebarentaal in het onderwijs zelfs verboden! Die ontwikkeling was een verarming in de dovengemeenschap: omdat doven zoveel tijd moesten steken in het leren van gesproken taal, raakten ze achter op horenden, die in diezelfde tijd wereldwijde kennis op konden doen. Als doven in hun eigen taal kunnen leren, kunnen ze net zoveel kennis opdoen als horenden.

Op het moment dat ik NGT leerde, ging er een petitie rond voor de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal. Daar blijkt meer achter te zitten dan je denkt. Het draait niet alleen om de erkenning van een taal. Het voorstel wordt ook gebracht als erkenning van de dovengemeenschap: doven willen “geen tweederangsburgers” meer zijn ([De Veen, 2016](#)). Op 3 oktober 2016 dienden Tweede Kamerleden Carla Dik-Faber (ChristenUnie) en Roelof van Laar (PvdA) een initiatiefwet in om NGT officieel te erkennen ([De Veen, 2016](#)). Sindsdien is het stil, maar belangenorganisaties zijn niet van plan om de wet in een la te laten verstoffen. Twee jaar lang zijn er in een petitie ondertekeningen verzameld om de Nederlandse regering haar beloften waar te laten maken ([Dovenschap, z.d.](#)) ([Doof.nl, 2017](#)).

De eindstand op 31 maart 2018 bedroeg 15.737 ondertekeningen voor de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Deze zijn alle 15.737 ingediend en een antwoord wordt op 30 juni 2018 verwacht ([Dovenschap, z.d.](#)). In de tussentijd wilde ik uitzoeken wat die erkenning nou zo belangrijk maakt en wat de gevolgen zijn wanneer de overheid NGT als officiële taal erkent.

Wat gebeurt er dan? Maakt een nieuwe wet de weg vrij voor een dovenparadijs waarin iedereen kan gebaren? Mogen doven net als in het Fries hun eigen taal in het bestuurlijk en rechtsverkeer gebruiken? ([Opstellen, 2013](#)) Moeten alle programma's verplicht ondertiteld worden? Kunnen doven extra tolkuren claimen, waar ze nu maar 15% van hun aantal werkuren vergoed krijgen, en boven de 30 geen tolk krijgen om te studeren? ([Tolkcontact, 2018](#)) ([Tolknet, z.d.](#)) Ik wil graag weten welke verwachtingen doven hebben van een erkenning. Zijn die realistisch in vergelijking met wat er in de initiatiefwet staat? Of is het vooral een erkenning van die identiteit, om doven in hun cultuur zich niet langer onderdrukt te laten voelen?

Het verhaal van Tobias de Ronde is een van de weinige die nationale televisie haalt, maar er is nog zoveel meer te vertellen: Nederland telt namelijk tussen de 15.000 en 18.000 dove inwoners ([Hoorwijzer, s.i.](#)). Zij hebben allemaal een mening, over doof zijn in de horende maatschappij, het belang van gebarentaal en hun verwachtingen van een erkenning. Hun verhaal moet gehoord worden.

Doel

Dit onderzoek begon ik met het doel om die nog niet vertelde verhalen te ontdekken en te laten horen. De artikelen die zijn gepubliceerd over de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal blijven vaak zeer feitelijk, terwijl ik juist de humaninterestkant hiervan wil laten zien. In combinatie met de verhalen over de dovenidentiteit wordt het duidelijker wat NGT echt voor doven betekent.

Voor deze scriptie heb ik gekozen voor de afstudeervorm '**meesterproef**', om zelf verhalen te kunnen publiceren die volgens mij nog missen. Ik heb contact gelegd met de organisatie Nederlandse Dove Jongeren en een reeks artikelen verkocht. Deze artikelen hangen vooral samen met mijn eerste deelvraag: is doof/Doof een identiteit? Het viel mij namelijk op dat de organisatie empowerment en ontwikkeling van dove jongeren wil bevorderen, maar daarbij nog helemaal geen artikelen had die jongeren zelf aan het woord laten. Ik dacht: hoe kan je een doelgroep beter benaderen en situaties herkenbaar beschrijven? Juist, vanuit de doelgroep zelf! In een reeks portretinterviews vertel ik het verhaal van jongeren die doof zijn en/of zich doof voelen, met ieder hun eigen visie op doof zijn en de betekenis van gebarentaal.

Naast de publicaties voor Nederlandse Dove Jongeren schrijf ik voor het vakblad Woord & Gebaar een artikel van twee pagina's groot over de bevindingen van mijn onderzoek. De meeste artikelen die in kranten geschreven zijn over de erkenning, komen bijna letterlijk overeen. Deze artikelen zijn vaak vrij zakelijk geschreven, of eenzijdig gericht op de erkenning als iets dat nodig is, zonder verder de diepte in te duiken over wat zo'n wet nou kan veranderen (en wat niet). Ik denk dat er nog een meer diepgravend artikel mist, dat de mening van doven combineert met goed geresearchte informatie over de erkenning: pas zo kan je zien of de verwachtingen ook daadwerkelijk overeenkomen met de werkelijkheid. Vooral de enquête en de doven en experts die ik heb gesproken, zullen bepalend zijn voor deze resultaten.

Mijn onderzoek heeft ook interesse opgewekt bij de dovengemeenschap. De geïnterviewde experts, Martine Wattel, Tobias de Ronde en Onno Crasborn, zullen bij het voltooiën van de scriptie op de hoogte worden gesteld van de resultaten. Organisatie Dovenschap heeft tevens laten weten benieuwd te zijn naar de resultaten van de enquête.

Onderzoeksvraag

Door mij te verdiepen in de dovencultuur, de dovengemeenschap, de Nederlandse Gebarentaal en alle argumenten en gevolgen rondom een mogelijke erkenning, beantwoord ik in dit afstudeeronderzoek de volgende hoofdvraag:

Welke invloed heeft een officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) op

de emancipatie van doven?

Deze hoofdvraag wordt onderverdeeld in de volgende deelvragen:

1. Is doof/Doof een identiteit?
2. Hoe wordt doofheid gezien vanuit het medisch-pathologisch perspectief tegenover het socio-cultureel perspectief?
3. Welke argumenten spelen er voor en tegen de erkenning van NGT binnen de dovangemeenschap?
4. Wat zou de erkenning van NGT voor gevolgen hebben voor de kansen van doven?

Afbakening begrippen

Om de belangrijkste begrippen in de onderzoeksvragen goed af te bakenen, licht ik deze kort toe om zo verwarring te voorkomen.

Officiële erkenning: Een erkenning die wettelijk is vastgelegd door de Nederlandse overheid.

Nederlandse Gebarentaal (NGT): De Nederlandse Gebarentaal is een natuurlijke taal met een eigen lexicon en grammatica. Zo is bijvoorbeeld de volgorde van gebaren in een zin anders dan de volgorde van woorden in een Nederlandse zin (Nederlands Gebarentalencentrum, z.d.-a).

NGT moet niet verward worden met **NmG**:

NmG: Nederlands met Gebaren is een combinatie van de Nederlandse taal en de Nederlandse Gebarentaal, de mengvorm die ontstaat is een contacttaal. Nederlands met Gebaren wordt ook wel Nederlands ondersteund met Gebaren genoemd. Deze contacttaal heeft geen vaste vorm en geen eigen grammaticaregels. Als afkorting wordt tegenwoordig vrij algemeen NmG gebruikt (Nederlands Gebarentalencentrum, z.d.-b).

Emancipatie: Het zelfbewustzijn worden en opeisen van gelijke of gelijkwaardige rechten door voorheen achtergestelde groepen in de bevolking ("Emancipatie", z.d.).

Doven: Mensen met een auditieve beperking / die niet kunnen horen (Van Laar & Dik-Faber, 2016a).

Leeswijzer

Deze scriptie begint met de verantwoording van de methodes die ik in mijn onderzoek heb gebruikt, zodat duidelijk is hoe ik aan mijn informatie ben gekomen. Ik licht kort toe waarom ik voor deze methodes heb gekozen en welke voor- en nadelen er zitten aan de door mij gekozen methodes. De drie methodes die ik heb gekozen – literatuuronderzoek, het afnemen van interviews en een enquête – keren uitgewerkt terug in de rest van de onderzoeksresultaten.

In de opbouw van het onderzoek begin ik met de basis, want elke roep om erkenning komt ergens vandaan. Dit doe ik door middel van literatuuronderzoek in combinatie met de uit interviews verkregen informatie. Ik onderzoek in het eerste hoofdstuk hoe 'doofheid' veranderde in 'doof zijn', de identiteit, het centrale idee achter deze scriptie.

Met die visie bekijk ik in het tweede hoofdstuk het doof zijn vanuit twee hedendaagse perspectieven in onze maatschappij: het medisch-pathologisch perspectief tegenover het socio-cultureel perspectief.

Nadat de huidige situatie in de maatschappij rondom doven en de dovangemeenschap geschetst is, laat ik in het derde hoofdstuk de dovangemeenschap zelf spreken. Met een enquête breng ik in kaart welke argumenten er voor en tegen de erkenning van NGT spelen, want waarom is een officiële erkenning zo belangrijk voor doven?

In het vierde hoofdstuk vergelijk ik de verwachtingen van doven in de enquête met de mogelijke gevolgen. Ik kijk wat er precies in het wetsvoorstel voor de erkenning staat, en waartoe een gebarentaalerkenning in andere landen heeft geleid. Mijn bevindingen van alle vier de deelvragen tel ik bij elkaar op in de conclusie.

Na het uitgewerkte onderzoek zelf volgen de producties die ik tijdens het onderzoek heb gemaakt en gepubliceerd. De opdrachtgevers hiervoor waren Televizier.nl, Nederlandse Dove Jongeren, Woord & Gebaar en Flair. Bij elk artikel licht ik kort toe met welke intentie het geschreven is en welke keuzes ik heb gemaakt tijdens het schrijven.

Achteraf reflecteer ik nogmaals op mijn keuzes, zowel in het proces als de uiteindelijke producties. Als journalist moet je open kunnen staan voor verbetering en kijken wat je de volgende keer anders zou willen doen, of welke methode zo geslaagd is dat je die vaker kunt raadplegen. Tenslotte sluit ik, vanuit de bevindingen die ik op heb gedaan tijdens het onderzoeks- en schrijfproces, af met een advies voor het journalistieke vak.

Hoofdstuk 2. Methodologische verantwoording

Tijdens dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethodes. Er is gekozen voor een combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Dit laat zich vertalen in het gebruik van de onderzoeksmethodes literatuurstudie (kwalitatief), interview (kwalitatief) en enquête/survey (kwantitatief).

Literatuurstudie

Perspectief speelt een belangrijke rol in deze scriptie. Enerzijds is dat het perspectief vanuit de dovenidentiteit. De roep naar erkenning is er, maar voor mij was het belangrijk in beeld te brengen waar die roep vandaan komt. Bij mijn onderzoeksvoorstel bleek dat het niet automatisch duidelijk was waarom een erkenning van een officiële taal leidt tot een betere situatie voor doven. Dit bevestigde voor mij het belang om perspectief te bieden en daarvoor terug te gaan naar de basis. Zonder een heel geschiedenisboek te schrijven, wilde ik terugblikken naar de geschiedenis van onderdrukking, om het verloop van een identiteitsbesef duidelijk te maken.

Anderzijds zijn er in eenzelfde hoofdstuk twee perspectieven tegenover elkaar gezet: het medisch-pathologisch en socio-cultureel perspectief. Dit is zo gedaan om de tegenstelling te verduidelijken die niet alleen in literatuur, maar ook in de maatschappij speelt. Omdat in de journalistiek framing van groot belang is voor de beeldvorming van bevolkingsgroepen en maatschappelijke issues, is in dit hoofdstuk ook een deel besteed aan het opvallende gebruik van journalistieke termen in berichtgeving over doven.

Een nadeel van literatuurstudie, is dat er enorm veel informatie voorhanden is, maar niet alles betrouwbaar is. Het boek *Deskresearch* (2010) is een handig hulpmiddel geweest om op zoek te gaan naar betrouwbare bronnen. Zo heb ik met gerichte zoektermen in zoekmachines en databanken bijvoorbeeld gesorteerd op bestandsformaat, zodat ik op veel meer onderzoeksartikelen in vakbladen uitkwam, dan wanneer ik een zoekterm gewoonweg in Google intypte. Het werd mij wel duidelijk dat het onderzoek niet geheel op literatuur gebouwd kon worden: voor de bevestiging en onderbouwing, waren menselijke bronnen nodig.

Interviews

Veel van de gevonden en gebruikte literatuur, met name de theorieën over doof als een identiteit, waren geschreven in het Engels. Het was voor mij belangrijk om te weten of deze theorieën en begrippen ook in Nederland toegepast konden worden. Bovendien leken de artikelen over de erkenning van NGT behoorlijk veel op elkaar. Eigenlijk wist ik daarmee nog steeds niet echt wat de erkenning juridisch inhoudt en welke rechten daadwerkelijk afgedwongen kunnen worden met een erkenning.

Ik sprak daarom enkele experts op het gebied van gebarentaal, dovencultuur en de dovengemeenschap. Het was voor mij belangrijk deze interviews mondeling te doen, omdat je er dan op het moment bij bent dat ze worden verwoord. Daardoor heb je de mogelijkheid vervolgvragen te stellen (Baarda, 2017). Bovendien werden de antwoorden van twee interviews vertolkt van NGT naar gesproken taal. Met de basiskennis die ik van NGT bezit, kon ik wel opletten of er op het eerste gezicht geen fragmenten in de vertaling werden overgeslagen en was er de mogelijkheid om ook de mimiek te bestuderen, om te weten of iemand een felle of juist neutrale mening over een onderwerp heeft.

In deze interviews sprak ik gebarentaalexpert Onno Crasborn, docent NGT Tobias de Ronde en docent Dovenstudies Martine Wattel. Vooral het eerste interview met Onno Crasborn was enorm verhelderend en bepalend voor de rest van het onderzoek. Uit dit interview bleek namelijk dat de erkenning waarvoor gestreden wordt, vooral symbolisch is. Dit gaf een hele

andere wending aan de laatste deelvraag, waarin wordt gekeken naar de gevolgen. Zo kon ik ook een stuk over de gebarentaalerkenning in Schotland toevoegen, waarvan ik eerder niet wist dat het zo actueel was.

De gesprekken met Martine Wattel en Tobias de Ronde boden mij een doof perspectief dat welkom was naast alleen mijn eigen horende perspectief. Bij hen kon ik informatie checken over bijvoorbeeld het daadwerkelijke beeld van doven tegenover CI's. Graag had ik ook nog Corrie Tijsseling geïnterviewd, die lange tijd werkzaam was bij Dovenschap. Vanwege tijdgebrek en enkele struikelblokken bij het verspreiden van mijn enquête lukte dit niet, maar ik heb haar wel enkele vragen via de mail gestuurd, waaruit ik uiteindelijk toch nog wat extra informatie heb kunnen halen over het financiële plaatje van de erkenning.

Enquête

Om in kaart te brengen welke argumenten er voor en tegen de erkenning van NGT binnen de dovengemeenschap spelen, besloot ik op zoek te gaan naar meningen door er simpelweg naar te vragen. Vanuit de interviews kwamen al een aantal redenen naar voren. Ik wilde graag die bevestiging dat ook bij de 'gewone' burger, en niet alleen de expert die zelf alle literatuur ook kent, dezelfde kwesties spelen. Op zoek naar vraagtechnieken kwam ik al gauw op twee opties uit: een focusgroep of een enquête, in journalistiekboeken vooral aangeduid als de survey.

Het belangrijkste verschil tussen focusgroep en survey is dat de focusgroep mensen in groepen bevraagt en de survey dat individueel doet. Bij een focusgroep verzamel je niet alleen gegevens over de (motieven achter de) standpunten en opvattingen van de deelnemers, maar ook hoe de deelnemers elkaar beïnvloeden tijdens het verloop (Koetsenruijter & Van Hout, 2014). Hieruit kon ik concluderen dat die interactiedynamiek juist niet was wat ik nodig had. Ik wilde de individuele meningen vanuit de dovengemeenschap horen, zonder dat mensen beïnvloed werden door anderen. Als iemand namelijk tegen de erkenning is, zal die dat in een groep vanuit sociaal wenselijk gedrag nooit kenbaar maken; van achter een computer wel.

Er is bij het maken van de enquête veel rekening gehouden met de doelgroep. Omdat niet iedere dove op hetzelfde niveau leest in de Nederlandse taal, zijn mogelijk verwarrende begrippen toegelicht en vragen zo kort mogelijk geformuleerd. Bovendien is in de eenvoudige opmaak rekening gehouden met satisficing: het voorkomen dat mensen zomaar iets invullen om snel klaar te zijn (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2015). Door in één opslag te laten zien hoe lang de enquête is, leek deze minder tijdrovend en door in de techniek een antwoord verplicht te maken, konden respondenten geen antwoorden overslaan. Deze aanpak bleek succesvol: slechts één respondent vulde onzinantwoorden in en moest uit de resultaten worden weggefilterd.

Voordat ik deze onderzoeksmethode koos, kon ik al vaststellen dat een survey tot minder beïnvloedbare resultaten zou leiden dan een focusgroep. Andere voordelen voor een enquête waren dat een vragenlijst relatief snel en online kosteloos te maken is en verspreid kan worden onder een grote doelgroep (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2015). Bovendien bespaarde een vragenlijst op papier mij tijd en geld om voor ieder mondeling gesprek een tolk NGT te regelen.

Er zijn echter ook nadelen aan deze onderzoeksmethode. Vanuit het *Basisboek enquêteren* (2015) blijkt dat enquêtes in toenemende mate een relatief lage respons opleveren. Ik had geen duizenden antwoorden verwacht, maar met alle gedeelde berichten op Facebook en Twitter, oproepjes in groepen en internetfora, had ik aanzienlijk meer antwoorden verwacht. Uiteindelijk werd de enquête 61 keer ingevuld en bleven er na aftrek van één onbetrouwbare survey 60 respondenten over.

De kwantitatieve data uit surveys zijn makkelijk te generaliseren naar grotere groepen (Koetsenruijter & Van Hout, 2014). Bij deze resultaten is bij generalisering voorzichtigheid nodig. Vanuit een steekproefcalculator, blijkt namelijk dat bij een geschatte onderzoekspopulatie van 15.000 mensen, een steekproef van 375 respondenten nodig is. 60 respondenten is aanzienlijk lager en maakt de resultaten minder betrouwbaar voor de gehele doelgroep. Alsnog kunnen de antwoorden wel gebruikt worden om argumenten binnen de dovengemeenschap aan te tonen, maar het is belangrijk te onthouden dat bij een grotere steekproef de antwoorden betrouwbaarder zouden zijn.

Ik vermoed dat de lage respons te maken heeft met de nieuwe algoritmes op social mediakanalen. Tweets worden tegenwoordig gesorteerd op relevantie en Facebookposts worden bij veel gebruikers niet in de tijdlijn getoond als er te weinig engagement (reacties, likes) bij een post is. Mijn oproepen op Twitter werden door verschillende doven- en slechthorendenorganisaties gedeeld, maar ook op mijn eigen tijdlijn zag ik niet al deze retweets die wel in mijn mentions stonden. Meldingen voor Facebookgroepen zijn ook makkelijker uit te schakelen, waardoor ik het idee heb dat mensen geen melding van mijn berichten hebben gehad en dat mijn oproep zo ondergesneeuwd is door de vele andere berichten in de groepen.

Daarnaast speelde op het moment dat ik mijn enquête uitzette, de nieuwe privacywet AVG. Voor Nederlandse Dove Jongeren interviewde ik eerst nog een doof meisje, maar zij wilde uiteindelijk toch geen publicatie, omdat ze gesteld was op haar privacy. Zelfs na het idee om te fingeren en anonimiseren, bleef zij bij haar standpunt vanwege haar privacy. Ik denk dat veel mensen niet eens weten wat de AVG inhoudt, maar door alle berichtgeving huiverig zijn geworden voor het invullen van gegevens en het verliezen van hun privacy. Zo denk ik dat enquêtes eerder weggeklikt worden, uit angst dat er persoonlijke gegevens bewaard worden.

Hoofdstuk 3. Hoe doof Doof werd

In dit hoofdstuk wordt de deelvraag “Is doof/Doof een identiteit?” behandeld. Het uitgangspunt voor de beantwoording van deze deelvraag is de geschiedenis van de doven. Hiermee laat ik zien waar de roep om erkenning vandaan is gekomen, en hoe sterk de Nederlandse Gebarentaal daarmee samenhangt. Ik blik terug op een tijd van onderdrukking en hoe de gebarentaal na een lang verbod uiteindelijk toch terugkwam in het Nederlandse onderwijs.

In de tweede helft van dit hoofdstuk richt ik me op de dovenidentiteit. Ik stel vast wat het inhoudt om doof te zijn en onderscheid daarin twee varianten: het ‘gewone’ doof zijn en doof met een hoofdletter d. Of de benaming Doof ook ingeburgerd is onder Nederlandse doven, vraag ik aan enkele doven zelf.

“Wij zien doofheid niet als een probleem, maar als een identiteit.” Volgens Iris Wijnen, voorzitter van belangenvereniging Dovenschap, is de erkenning van Nederlandse Gebarentaal vooral een gevoelskwestie geworden ([Bouter, 2018](#)). Erkenning voor de taal, erkenning voor de doven. Maar waarom voelen doven zich niet erkend? En zijn zij niet ‘gewoon’ Nederlanders, zoals andere mensen met of zonder handicap? Het heeft alles te maken met identiteit en hoe doven zich bewust zijn geworden van wie ze zijn. Dat hangt sterk samen met de Nederlandse Gebarentaal.

3.1 Geschiedenis van de doven

3.1.1 Onderdrukking

Als we terugkijken naar de geschiedenis van de dovengemeenschap, komt die nieuwe roep naar identiteit vooral vanuit onderdrukking: van hun taal, maar ook van de doven zelf als burger. Al in 355 voor Christus had Aristoteles zijn mening klaar: “Doofgeborenen zijn zinloos en niet in staat tot redelijkheid.” ([Steyaert, 2009](#)) Nou zal niemand tegenwoordig meer vallen over wat een oude Griekse filosoof destijds gezegd heeft, maar het is wel de beeldvorming die jarenlang van kracht bleef.

Waar geloof van groot belang was, werden juist om die reden de doven onderdrukt. Doven konden immers de Bijbelverhalen in de kerk niet horen. Handicaps werden beschouwd als straffen van God en mensen geloofden dat kinderen met een handicap ‘wisselkinderen’ waren: de duivel had het goede kind meegenomen, en zijn eigen ‘slechte’ kind achtergelaten ([Steyaert, 2009](#)). In de middeleeuwen, van het jaar 400 tot 1500, mochten doven daarom niet trouwen, geen kinderen krijgen en ook geen erfgenaam zijn in een familie. Wellicht kwam dit voort uit het idee geen doven meer in de maatschappij te hebben, maar zelfs als de doven zichzelf niet voortplantten, konden horenden ook dove kinderen krijgen.

3.1.2 Onderwijs

De doven verdwenen dus niet uit de maatschappij en tussen 1520 en 1540 vond er een belangrijke ontwikkeling plaats: Pedro Ponce de León besloot voor het eerst onderwijs aan doven te geven, zodat zij ook over het christelijke geloof zouden kunnen leren. Hij leerde twee dove jongens uit een adellijke familie lezen, schrijven en praten ([Wuyts, 2005](#)). De Spaanse Melchor de Yebra tekende in 1586 het eerste handalfabet op, althans het eerste handalfabet waarvan de documentatie bekend is. Dit was niet ineens de grote start van het gebruik van gebarentaal: het handalfabet was volgens de Spaanse monnik bedoeld voor mensen die op hun sterfbed niet meer konden spreken, maar nog wel wilden biechten bij de kerk ([Van Cleve, & Crouch, 1989](#)).

Als je het aan doven vraagt, is het echte eerste belangrijke startpunt van de emancipatie in 1760. De Franse priester Charles-Michel de l'Épée richtte in dat jaar de allereerste openbare dovenschool op in Parijs. Hiervoor waren doven over het algemeen afgesloten van de samenleving. De l'Épée maakte in zijn methodes gebruik van gebaren en het (eenhandige) handalfabet. Dit werd later bekend als de "gebarenmethode" ([Doof.nl, 2008](#)) ([Betten, 2010](#)). De nieuwe kansen in het onderwijs dankzij de dovenschool in Parijs waren van grote invloed voor doven en vergrootten hun autonomie.

3.1.3 Methodestrijd

De l'Épée gaf ook lessen en demonstraties aan horende mensen, die zo zagen wat doven allemaal konden leren. Als gevolg werden er meer dovenscholen opgericht, waarvan de eerste Nederlandse school in 1790 door Henri Daniel Guyot. Op deze Nederlandse school werd gekozen voor een gecombineerde methode van gebarentaal en oraal onderwijs, omdat doven ook moesten kunnen praten om mee te doen in de maatschappij (Schermer, Fortgens, Harder & De Nobel, 2006).

Dit idee van de orale methode werd doorgedrukt in het wereldcongres in Milaan in 1880. Er vond een methodestrijd plaats: gebaren mochten niet meer gebruikt worden, voortaan werd het onderwijs gericht op gesproken taal ([Betten, 2010](#)). De ontwikkeling was een verarming in de dovengemeenschap. Eindelijk werd erkend dat zij ook konden leren, een stap richting het kunnen meedraaien in de maatschappij, alleen door alle tijd die nu in het leren praten gestoken werd, hadden ze eigenlijk verder niks anders geleerd en raakten de doven weer achtergesteld op horenden.

3.1.4 Gebarentaal als echte taal

Pas in 1960 kwam er een sterk tegengeluid. William C. Stokoe deed taalkundig onderzoek naar gebarentaal en kwam tot de volgende conclusie: "Gebaren zijn geen globale gehelen, maar net als woorden opgebouwd uit bouwstenen die zelf geen betekenis hebben, maar wel betekenisonderscheidend zijn." (Schermer, 2009) Kort samengevat: "Gebarentaal is een echte taal." Nu de gebarentaal wetenschappelijk onderbouwd was, moest het wel als echte taal gezien worden. Veel doven schaamden zich echter nog om in het openbaar te gebaren, of waren bang voor de gevolgen als ze gebaarden. In de tijd dat gebarentaal verboden was, werden namelijk handen op de rug gebonden, of werden kinderen geslagen als ze toch gebaren maakten ([Doof.nl, z.d.](#)). "Bij taalkundigen was het niet echt bekend dat gebarentaal een taal was, maar bij doven zelf ook niet. Die zijn pas in de loop van de jaren '80/'90 zover gekomen dat ze het kwartje voelden vallen. Ze hadden ook geen naam voor de taal," zegt gebarentaaldeskundige Onno Crasborn over deze ontwikkeling (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018).

In de jaren '80 keerde gebarentaal terug in het Nederlandse dovenonderwijs, en daarmee in de maatschappij. In 1979 werd een officiële stichting voor doven opgericht, De Dovenraad, die nu nog steeds bestaat onder de naam Dovenschap. In 1979 werd voor het eerst een congres georganiseerd door doven zelf, omdat ze vonden dat ze geïsoleerd waren in de maatschappij (Schermer, Fortgens, Harder & De Nobel, 2006). De emancipatie stak de kop op: doven wilden ook rechten. In 1985 werd in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) geregeld dat dove mensen recht hadden op een teksttelefoon, doventolkuren voor op school en in de leefsituatie.

3.2 Identiteit

3.2.1 Start van een identiteitsbesef

Voor doven hun doofheid als identiteit gingen zien, moesten zij eerst als mensen worden gezien. De emancipatie in Nederland werd versterkt door die – overigens niet wettelijke – erkenning van gebarentaal als taal in het onderwijs. Onno Crasborn legt uit waarom de roep om erkenning van de Nederlandse Gebarentaal pas in de loop van de jaren '80 opkwam.

“Toen pas drong het tot henzelf door. Daarvoor hadden doven wel het idee: wij moeten erkend worden als culturele minderheid, of als coup, wij mogen best wat meer aandacht hebben dan alleen van onderwijzers die ons willen leren praten. Maar gebarentaal had voor henzelf ook niet zo’n duidelijke plek.” (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018).

Emancipatie betekende erkenning voor de dovengemeenschap. En binnen die dovengemeenschap kwam langzaam het besef van ‘doof’ als identiteit. Het is lastig zoeken naar een precies jaartal, maar Onno Crasborn vertelt mij dat het in de loop der jaren zo is ontstaan. “Ik denk een beetje op dezelfde manier als het bewustzijn in gebruik van taal. In de onderbuik hadden doven dat altijd al, maar ze waren zich nog niet zo bewust van wat dat dan betekent om een identiteit te hebben.” (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018).

3.2.2 Definitie van de dovenidentiteit

Hoe is die dovenidentiteit precies in een definitie te vatten? Baker en Padden kwamen in 1978 al met wat zij ‘gedragsdoofheid’ noemden. Dit gebruikten zij vooral als definitie voor wat de dovencultuur inhoudt, waarbij ze de kenmerken opsommen van iemand die tot de dovengemeenschap behoort: *“De dovengemeenschap bestaat uit die dove en slechthorende individuen die een gemeenschappelijke taal, gemeenschappelijke ervaringen en waarden en een gemeenschappelijke manier van interactie met elkaar en met horende mensen delen. De meest fundamentele factor om te bepalen wie lid is van de gemeenschap lijkt dat wat we gedragsdoofheid noemen. Dit zien we wanneer een persoon zich identificeert als lid van de dovengemeenschap en wanneer andere leden de persoon accepteren als lid van die gemeenschap.”* (Baker & Padden, 1978)

De definitie van Baker en Padden focust sterk op de sociale cohesie en de solidariteit die doven ten opzichte van elkaar voelen binnen de dovengemeenschap. Die identificatie als lid van de dovengemeenschap, komt echter vanuit het individu. Jennifer Harris beschreef in 1995 wat zij de ‘deaf identity’, de dovenidentiteit, noemde. Die identiteit noemde zij een proces van identificaties en keuzes. Aan de ene kant positief: “Doven construeren hun eigen identiteit voornamelijk door positieve waardering van Gebarentaal.” Maar aan de andere kant ook negatief: de identiteit wordt namelijk gevormd vanuit (taal)onderdrukking en uitsluiting, de marginalisering in de samenleving (Harris, 1995).

Jennifer Harris (1995) trok in haar definitie van deaf identity ook een scheiding tussen de doven- en horende wereld. Volgens haar wordt doofheid door doven ook als iets positiefs beschouwd, terwijl horenden doofheid zien als een handicap, waarbij sprake is van een verlies. Deze tegenstelling zorgt voor een scheiding tussen de dovengemeenschap en de horende wereld op drie niveaus: het linguïstisch, attitudisch en symbolisch niveau. Voor dit onderzoek licht ik slechts het symbolisch niveau toe, omdat dat een bepaalde houding laat zien van de horende wereld ten opzichte van de dovenwereld. Met het gebruik van alleen gebarentaal hebben de doven beperkte toegang tot gesproken taal en weten horenden andersom niet altijd hoe ze met doven moeten communiceren. In de houding naar doven toe ervaren zij stigmatisering en marginalisering door veel horenden. Er is zo op dit symbolische niveau een verschil ontstaan tussen doofheid als cultureel fenomeen tegenover de medisch-pathologische benadering; de één vanuit het dove perspectief, de ander vanuit het horende perspectief (Harris, 1995).

Als je goed naar de definities van zowel Baker en Padden (1978) als Harris (1995) kijkt, zie je waarom doof een identiteit te noemen is. Het gaat niet alleen om het doof of slechthorend zijn, om het ‘kapotte’ oor. Het gaat om de identificatie als zodanig. Sommige doven gaan in die opvatting van doof als identiteit nog een stapje verder door zich taalkundig te onderscheiden. Wanneer zij namelijk over hun doofheid spreken of schrijven, gebruiken zij doof met een hoofdletter d: Doof.

3.2.3 Doof met een hoofdletter d

Professor sociologie Paddy Ladd (2003) kwam in zijn onderzoek naar dovencultuur met de zogeheten benaming 'Deafhood'. Deafhood richt zich niet op doofheid, de niet-horende oren, maar op doofzijn, een benaming die ook in de Nederlandse vertaling aan elkaar wordt geschreven. Doofheid is de handicap, maar doofzijn is een 'way of life' (Ladd, 2003). "Het gebruik van de taal, de dovenhouding, lichamelijk makkelijk zijn in aanrakingen op de schouder bijvoorbeeld," legt Martine Wattel, docent Dovenstudies aan de Hogeschool Utrecht uit. "Het doofzijn en deel van de gemeenschap. Deafhood is een beetje die hoofdletter d van Doof." (M. Wattel, persoonlijke communicatie, 17 mei 2018).

De hoofdletter d is de culturele uiting van Deafhood. Die wordt door Paddy Ladd (2003), maar ook andere doven, gebruikt om te laten zien dat doofzijn iets is om trots op te zijn. Door die hoofdletter is zowel binnen de gemeenschap als daarbuiten duidelijk wie zich Doof voelt. Meteen is het ook een duidelijke markering die laat zien dat doven zich anders voelen. Ladd (2003) ziet doven niet als een subcultuur in de maatschappij, maar als een culturele en taalkundige minderheidsgroep. Bij een subcultuur heeft een groep vaak nog overeenkomsten met het grotere culturele geheel, terwijl bij een minderheidscultuur de cultuur is meegebracht van ergens anders en er weinig connectie is met de dominante cultuur, in dit geval de horende wereld. De boodschap van Paddy Ladd is duidelijk: "Doof verenigt u tegen de horende overheersers!" (Hiddinga, 1999).

Onthoud wel dat identiteit iets persoonlijks is. Niet voor niets uitte Graham H. Turner, professor in tolken en vertalen, zijn kritiek op de definitie van Baker en Padden (1978) over de dovengemeenschap. Hij noemde het een 'bingo card model' en bekritiseerde dat de dovencultuur niet zo zwart-wit is dat je een checklist afvinkt om te weten of je erbij hoort (Turner, G.H., 1994). Je weet zelf wat er wel en niet bij je past.

3.2.4 Doven zelf over doof vs Doof

Omdat ook het nadenken over de 'Nederlandse identiteit' nog een vrij moderne issue is – volgens Onno Crasborn van de laatste twintig jaar – was ik erg benieuwd naar de hoofdletter d onder Nederlandse doven. Het concept klinkt vrij Amerikaans en misschien net iets te overdreven voor ons nuchtere Nederlanders.

Het idee van een "superdove" stond docent Dovenstudies Martine Wattel in eerste instantie niet zo aan. "Ik ben gewoon doof. Doe daar niet zo moeilijk over." Toch ziet ze wel het verschil tussen actief betrokken zijn bij de gemeenschap, daar zou zij wel een hoofdletter d aan geven. "Dat onderscheid is gemaakt en dat is er wel, maar ik maak er niet heel bewust gebruik van," zegt zij, maar ze benadrukt wel dat ze zich als lid ziet van de gemeenschap (M. Wattel, persoonlijke communicatie, 17 mei 2018).

Tobias de Ronde, docent Nederlandse Gebarentaal, is het nog minder eens met de hoofdletter. "Doof is doof. Dat is één groep voor mij. Kun je niet horen, dan hoor je bij elkaar. Je hebt een soort gemeenschappelijkheid." Volgens De Ronde kan het juist averechts werken: "Ben je dan minder dan andere doven of een trotse dove? Dat levert juist discriminatie op." Liever ziet hij een formulering zonder onderscheid binnen de dovengemeenschap: "Ik ben trots op mezelf. Ik ben blij wie ik ben als dove. En ik zou voor geen goud willen ruilen met een horende." (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018).

De hoofdletter d lijkt als gevoel wel op te gaan, maar niet voor iedereen als specifieke benaming. Toch blijkt dat doof als identiteit zelf wel bestaat, en dat dat niet iets is dat je automatisch krijgt als je medisch doof bent. Dit wordt benadrukt wanneer ik op Nederlandse Dove Jongeren een oproep plaats om dove jongeren te interviewen en bij de interviews met meerdere slechthorende jongeren te maken krijg. Medisch gezien hebben zij niet het stempel doof gekregen, maar bijvoorbeeld de 23-jarige Cathy Geurts, die zwaar slechthorend is en

later doofblind zal worden, identificeert zich toch als doof. Om het voor de buitenwereld makkelijker te maken gebruikt zij ook de termen doofblind en slechthorend wanneer mensen haar anders niet begrijpen, maar zij voelt zich doof. Zij laat zelfs weten dat ze graag zou willen “dat slechthorend ook onder het woord doof zou vallen.” (C. Geurts, persoonlijke communicatie, 22 mei 2018).

Samenvatting

In dit hoofdstuk kwam de deelvraag “Is doof/Doof een identiteit?” aan bod. Vanuit de geschiedenis van de dovengemeenschap, wordt duidelijk dat de roep om identiteit voortkomt vanuit onderdrukking: van de gebarentaal en doven zelf als burger. Gebarentaal werd zelfs verboden in het onderwijs.

In 1960 ontdekte William C. Stokoe vanuit taalkundig onderzoek dat gebarentaal wél een echte taal is. De terugkeer van gebarentaal in de maatschappij, vormde het begin van een identiteitsbesef. Emancipatie betekende erkenning van de dovengemeenschap. Langzaamaan is ook het besef van doof als identiteit ontstaan.

Sommige doven schrijven zelfs doof met een hoofdletter d, om vanuit hun trots nadruk te leggen op de culturele kant van de dovenidentiteit. Omdat ook nadenken over de Nederlandse identiteit een nog vrij moderne issue is, wordt de benaming Doof nog lang niet door iedere dove in Nederland gebruikt.

Hoofdstuk 4. Doofheid: een kwestie van perspectief

In dit hoofdstuk wordt de deelvraag “Hoe wordt doofheid gezien vanuit het medisch-pathologisch perspectief tegenover het socio-cultureel perspectief?” behandeld. Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, schets ik zowel een beeld van het medisch-pathologisch als het socio-cultureel perspectief. Bij beide perspectieven laat ik zien welke opvattingen er bestaan en in welk opzicht de perspectieven met elkaar botsen. Per perspectief vergelijk ik de opvattingen over het CI, het Cochleair Implantaat: vormt het een wondermiddel, of een bedreiging?

Ter afsluiting kijk ik welke terminologie er in de media wordt gehanteerd. De media zijn een belangrijke informatievoorziening voor mensen die onwetend zijn over doven en hun gemeenschap. De media zijn dus van grote invloed op het vormen van een perspectief. Welke bewoording ze in hun berichtgeving gebruiken, is van groot belang voor hoe mensen doven zien en of doven zichzelf in de berichtgeving gerespecteerd voelen.

In de beeldvorming van hoe doven worden gezien en hoe ze zichzelf zien, is perspectief een belangrijk onderdeel. Jennifer Harris (1995) noemde in haar definitie van deaf identity al de scheiding op symbolisch niveau, het verschil tussen doof als cultuur of doof als handicap. Die tweedeling is ook in onze hedendaagse maatschappij nog terug te vinden.

Het zijn de belangrijkste frames waarmee naar doofheid wordt gekeken, niet alleen (maar niet altijd) in journalistieke producties, maar ook in ziekenhuizen, scholen en hedendaagse communicatie. Die frames zijn het medisch-pathologisch perspectief en het socio-cultureel perspectief, die vaak lijnrecht tegenover elkaar staan.

4.1 Medisch-pathologisch perspectief

4.1.1 Doof als medisch gebrek

De naam medisch-pathologisch perspectief zegt het eigenlijk al: dit perspectief wordt gezien vanuit medisch oogpunt. Pathologie is een tak van de geneeskunde die het verloop van ziektes bestudeert. Doofheid wordt vanuit deze visie gezien als een medisch gebrek, een verlies van het gehoor.

Als iemand doof is, is er natuurlijk altijd een gehoorverlies. Bij een verlies van meer dan 90 dB aan het beste oor, wordt iemand medisch ‘doof’ verklaard. Een term die hiermee vaak samenhangt is de handicap. In de ruime betekenis is een handicap zowel medisch als maatschappelijk een beperking ([“Handicap \(medisch\)”, z.d.](#)). Zoek het woord handicap maar eens in een online encyclopedie op, en je zult resultaten vinden als “onvermogen om normaal te kunnen functioneren” en “wat niet helemaal goed is” ([“Handicap”, z.d.](#)).

Doktoren zien doof vaak vanuit een traditioneel model dat lineair-causaal is. Dit betekent dat er wordt gedacht in een oorzaak-gevolgrelatie. Er wordt gezocht naar de oorzaak van doofheid van een kind of volwassene en de gevolgen daarvan. Is het gehoorverlies erfelijk, is iemand plots doof geworden door een ongeluk of is er een andere oorzaak aan te wijzen? Het idee is dat je het probleem op kunt lossen, als je de oorzaak aanpakt ([Martijn, 2012](#)). Vanuit medisch perspectief is het gehoorverlies dus altijd een probleem. Vanuit de gestelde diagnose wordt gekeken naar de meest effectieve behandeling om het probleem op te lossen, om de dove persoon ‘beter te maken’.

4.1.2 CI als oplossing

Wanneer een gewoon hoortoestel niet werkt om een doof of slechthorend persoon weer te

laten horen, kan een Cochleair Implantsaat (CI) de oplossing zijn. Een Cochleair Implantsaat is een elektronisch apparaatje dat door middel van een operatie wordt geïmplanteerd. Bij een CI wordt er een elektrostimulator ingebracht in het slakkenhuis (de cochlea). Op die manier kunnen elektronische impulsen direct worden overgebracht op de gehoorzenuw ([Universiteit Leiden, 2010](#)). Een inwendige elektrodebuis vervangt de haarcellen wanneer deze niet goed meer werken. Uitwendig zit een zendspoel met magneet en een spraakprocessor met microfoon.

Het grote verschil met een klassiek hoortoestel, de gewone bekende oorhangers, is dat die alleen geluid kunnen versterken. Met een CI kunnen doven opnieuw geluid waarnemen. De geluiden die ze kunnen onderscheiden, zijn vaak genoeg om als hulpmiddel te kunnen dienen bij het verstaan van gesprekken. Een CI herstelt echter niet het normale gehoor van de dove persoon ([Knottnerus, 2011](#)). Iemand met zo'n implantaat wordt in tegenstelling tot wat veel mensen denken niet horend, maar slechthorend.

Toch is het CI bezig aan een snelle opmars. Dankzij de ontwikkeling van de neonatale gehoorscreening, kan een gehoorverlies steeds eerder bij kinderen ontdekt worden. Doordat sneller ontdekt kan worden of een kind doof of ernstig slechthorend is, krijgen kinderen steeds vroeger een Cochleair Implantsaat. De leeftijd ligt nu gemiddeld rond één jaar, al kan het tegenwoordig zelfs al als een kind enkele maanden oud is ([Knoors, 2011](#)). Volgens Knoors (2011) worden “vrijwel alle jonge dove kinderen tegenwoordig geïmplanteerd.” In de jaren '90 was de operatie nog experimenteel, tegenwoordig is het een routine-ingreep die ongeveer een uurtje duurt ([Broersen, 2010](#)).

Het toenemende aantal doven en vooral jonge kinderen met een CI, zorgt voor discussie. “De verwachting is dat bij verdere ontwikkeling van de techniek er steeds meer gehoord kan worden dankzij het CI,” schrijft Piet van der Ploeg, onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen. Volgens hem is de ontwikkeling van het CI een uitkomst voor doven, maar niet alle doven zijn enthousiast. Zij zijn bezorgd dat het CI bijdraagt aan de opvatting dat doofheid een gebrek is en gebarentaal een surrogaattaal is ([Van der Ploeg, z.d.](#)). Dat is een soort vervangende taal van mindere kwaliteit, waarin heel veel abstracte begrippen niet uit te drukken zijn.

Die opvatting dat doofheid een gebrek is, sluit aan bij het medisch-pathologisch perspectief. Het CI wordt daarbij als oplossing van het gebrek gezien, maar gebarentaal niet. Professor Knoors van Koninklijke Kentalis deed onderzoek naar de gesproken taalontwikkeling van dove kinderen met een CI. Dat kinderen op een jongere leeftijd worden geïmplanteerd, heeft een gunstig effect op de gesproken taalontwikkeling. Knoors durft niet met zekerheid te zeggen of tweetalig dovenonderwijs leidt tot grotere leeropbrengsten voor dove kinderen. Een CI heeft bij veel kinderen geleid tot betere prestaties bij begrijpend lezen, maar er is tot op heden niet gebleken dat dit bij tweetalig dovenonderwijs tot vergelijkbare resultaten leidt ([Knoors, 2011](#)).

Vanuit medisch perspectief wordt een CI dus vaak aangemoedigd om spraak- en taalvaardigheid te stimuleren, maar dit zorgt ervoor dat gebarentaal minder snel wordt overwogen. Ouders met een doof kind krijgen “hulpverlening die eenzijdig gericht is op spraak en revalidatie door de verwachtingen rondom het CI.” ([Schep, 2016](#)) Ik merk dit ook bij enkele dove jongeren die ik interviewde voor Nederlandse Dove Jongeren. Miriam Wolters kreeg uiteindelijk geen CI omdat haar ouders daar niet voor kozen, maar dit was wel het eerste waarnaar doktoren keken toen bleek dat zij doof was (M. Wolters, persoonlijke communicatie, 29 mei 2018). Bij Ashley Frissen was de impact zelfs groter: doktoren raadden haar ouders af om veel te gebaren met haar en haar zus. Daardoor kreeg zij een negatief zelfbeeld: ze was niet gelukkig omdat ze doof was en wilde in eerste instantie helemaal niet meer gebaren (A. Frissen, persoonlijke communicatie, 26 mei 2018).

4.2 Socio-cultureel perspectief

4.2.1 Doof als gemeenschap

Tegenover het medisch-pathologisch perspectief staat het socio-cultureel perspectief. De term socio-cultureel dekt zowel de sociale als de culturele situatie van een groep of individu ([“Sociaal-cultureel”, z.d.](#)). We zagen al eerder hoe doof/Doof een identiteit kan zijn. Dit perspectief richt zich naast het culturele aspect ook op de gemeenschap, hoe doven zich verenigen als groep en zich daar tot toe aangetrokken voelen.

Waar in medische termen doof betekent dat je een gehoorverlies hebt, zorgt dit er op sociaal vlak juist voor dat je lid kunt zijn van de dovingemeenschap. Daarbij zien doven zichzelf als minderheidsgroep, bijvoorbeeld op het gebied van taal en vanwege de positie in de maatschappij. In de dovingemeenschap draait het niet om doofheid als handicap, maar doof zijn als levenswijze, de ‘way of life’ zoals Paddy Ladd die beschreef (Ladd, 2003).

Voor socio-cultureel doof zijn wordt vaak de hoofdletter d gebruikt. In het hoofdstuk over identiteit zagen we dat niet alle doven bewust die hoofdletter gebruiken, maar wanneer iemand in geschreven tekst specifiek onderscheid wil maken op cultureel niveau, krijgt medisch doof een kleine letter en cultureel doof een hoofdletter d. Een dove hoeft daarbij niet altijd Doof te zijn.

Sommige mensen zijn medisch doof, maar voelen zich geen deel van de dovingemeenschap. Daarnaast kunnen er mensen zijn die wél kunnen horen, of slechthorend zijn, maar zich toch Doof voelen. Dit zijn vaak mensen die gebarentaalvaardig zijn en met dove ouders, broertjes of zusjes zijn opgegroeid en daardoor vertrouwd zijn geraakt met de dovencultuur (Van Herreweghe & Vermeerbergen, 1998).

Deel uitmaken van de dovingemeenschap, is een kwestie van ‘belonging’. Deze term werd gebruikt door schrijver Andrew Solomon, die in 1993 de dovencultuur onderzocht voor de New York Times. Volgens hem krijg je vanuit je familie een verticale identiteit mee die van generatie op generatie doorgegeven wordt, maar de identiteit die je zelf vormt, is je horizontale identiteit (Solomon, 2016). De groep waarmee je je identificeert, daar hoor je thuis: ‘belonging’.

Doven kunnen zich alleen voelen in de horende wereld, omdat ze ‘anders’ zijn en in de minderheid ten opzichte van horenden. Maar juist al die minderheden samen kunnen volgens Solomon met elkaar socialiseren. “Ons anders-zijn verenigt ons. Mensen kunnen door hun anders-zijn geïsoleerd raken, maar samen zijn ze met miljoenen, verbonden door de strijd die ze ieder moeten voeren.” (Solomon, 2016)

4.2.2 CI als bedreiging voor de dovingemeenschap

Het anders-zijn van doven is in gevaar. Steeds vaker krijgen kinderen op jonge leeftijd een Cochleair Implantaat. Van der Ploeg (z.d.) gaf in zijn onderzoek aan dat het CI volgens doven bijdraagt aan de opvatting dat doofheid een gebrek is en gebarentaal een surrogaattaal. Wanneer jonge dove kinderen volgens hem een CI krijgen, wordt eerst gefocust op de ontwikkeling van het auditief geheugen, de fonetische woordenschat en het verstaan en leren van spraak ([Van der Ploeg, z.d.](#)). Dit gaat ten koste van het leren van gebarentaal, waar dan niet genoeg focus op ligt.

Bovendien is het op oudere leeftijd moeilijker om iemand met een CI te laten horen. Daarvoor is intensieve hoortraining nodig ([Van der Ploeg, z.d.](#)). De logische keuze is dus om dove kinderen zo vroeg mogelijk een CI aan te meten. Alleen dit levert ook weer discussie op. Dove volwassenen kunnen namelijk zelf kiezen voor een CI, maar dove kinderen zijn te jong om die keuze te maken. De keuze ligt daarom bij de ouders. Of zij doof zijn als een

gebrek zien of juist als een waarde, is van groot belang voor het kiezen voor een CI en of het kind daarna gebarentaal wordt aangeleerd.

Sommige doven vinden de opkomst van het CI een bedreiging voor de dovengemeenschap. Johan Frijns, hoofd van het CI-team van het LUMC, zegt hierover: "Het woord genocide viel. Veel doofgeborenen zien hun doofheid niet als ziekte, maar als een manier van leven. Die werd bedreigd door CI's. Beter volledig doof met een eigen cultuur en taal, dan gemankeerd in de wereld van de horenden, was het idee." ([Broersen, 2010](#)) Ook hier zie je weer hoe doof als 'way of life' wordt gezien. Met een CI zou datgeen dat de doven verenigt verdwijnen en wordt daardoor ook de dovencultuur bedreigd.

De British Sign Language film *The End* illustreert deze opvatting op extreme wijze ([Evans, 2011](#)). Deze film volgt dove kinderen in een documentaire-achtige setting. Door de montage lijkt het alsof het een waargebeurd verhaal is. De fictieve documentaire volgt een groep dove kinderen en laat zien hoe zij opgroeien. Als de medische sector een behandeling vindt om doofheid te genezen, kiezen steeds meer doven hiervoor. De behandeling wordt gezien als grote ontdekking en langzamerhand worden alle dovenscholen gesloten.

Eén van de hoofdpersonages, Arron, weigert de behandeling te ondergaan. Hij blijft zich verzetten en wil zijn dovenidentiteit behouden, maar ziet ondertussen hoe steeds meer van zijn vrienden die identiteit kwijtraken. Hij raakt geïsoleerd, omdat steeds minder mensen gebarentaal kennen. Aan het eind van de film blijkt Arron de allerlaatste dove in de wereld te zijn. Wanneer twee overheidsmedewerkers bij hem langskomen, begrijpen ze niets van zijn gebaren: de gebarentaal is uitgestorven en daarmee de dovencultuur ook ([Evans, 2011](#)).

The End is in zijn opvattingen erg extreem, maar toch zijn er mensen die tegen het CI zijn en er daadwerkelijk zo over denken: als je doofheid 'geneest', neem je mensen hun dovenidentiteit en dovencultuur af. CI-teams focussen volgens hen zo sterk op het verwerven van gesproken taal, dat de gebarentaal uiteindelijk zal uitsterven. De laatste jaren zijn de meningen echter veranderd, ziet Johan Frijns: "We zien steeds vaker mensen die er erg op tegen waren, maar uiteindelijk toch een CI laten implanteren en dan zeggen: waarom heb ik dit niet eerder laten doen?" ([Broersen, 2010](#))

Ik besloot zelf aan Martine Wattel en Tobias de Ronde te vragen of zij het CI als een bedreiging zien voor de dovengemeenschap. Zij zijn allebei doof en konden mij hopelijk een beter idee geven van hoe doven nu over de implantatie denken. Bij allebei merk ik dat ze niet het CI zelf als een bedreiging zien. "Het CI zelf, daar is op zich niks mis mee. Dat is hoe de medische wereld zich ontwikkelt. Brillen worden geavanceerder, er zijn lenzen, en vervolgens kwam de lasertechniek. Rolstoelen worden geavanceerder, je kan op prothesen rennen, dat zijn normale ontwikkelingen. Gehoorapparaten ontwikkelen zich dus ook, dat is oké," zegt Tobias de Ronde. Het enige probleem is volgens hem dat ouders niet goed genoeg worden geïnformeerd. "Een CI wordt aangeleverd als oplossing. 'Hier is je CI, dan kan je kind gewoon praten en ontwikkelt het zich volledig.' Dat is niet zo. Je bent nog lang niet hetzelfde als een horend persoon." (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018)

Martine Wattel kijkt vooral naar de invloed die CI's hebben op de taal van de dovengemeenschap. Als je een CI ziet als een hulpmiddel, is het volgens haar oké. "Maar het moet geen bedreiging zijn voor de gebarentaal, omdat gebarentaal door het CI vaak niet meer wordt meegegeven. Dat vind ik een bedreiging, omdat het enorme gevolgen heeft. Als kinderen worden geïmplanteerd en geen gebarentaal meer meekrijgen, gaan ze de horende gemeenschap in, waarin ze zo goed mogelijk mee moeten doen met de horende norm. Op latere leeftijd is de kans groot dat je merkt dat je toch anders bent. Want je bent anders. Daar krijg je een identiteitscrisis van. Als je geen weet hebt van de dovengemeenschap, geen weet hebt van gebarentaal, dat is wel een gevaar. Een CI an sich is niet een bedreiging,

maar de manier waarop ermee wordt omgegaan wel.” (M. Wattel, persoonlijke communicatie, 17 mei 2018).

Martine en Tobias lijken het er allebei over eens te zijn dat het CI zelf geen bedreiging vormt, maar dat de informatievoorziening beter moet. Ouders van dove kinderen moeten de juiste informatie krijgen over de ontwikkeling van een kind met een CI en de mogelijkheid krijgen om gebarentaal te leren. Niet de gebarentaal, maar het CI moet als hulpmiddel beschouwd worden. “Ik denk dat het goed is als de medische wereld duidelijke informatie zou kunnen geven: een CI kan helpen om meer geluiden te waarnemen, het kan helpen met de spraak, maar die identiteit, die moet je in stand houden,” zegt Tobias hierover. Dat in de dovenwereld vaak gezegd wordt dat een CI slecht is, merkt hij ook. Volgens hem moeten mensen zich bewuster worden dat het niet het CI is dat je identiteit vormt. “Dat ding zelf is op zich niet slecht, het gaat om de informatie die daarover gegeven wordt. De medische wereld is de bedreiging voor de dovengemeenschap. Niet het CI zelf.” (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018)

4.3 Terminologie in de media

4.3.1 CI in de media

In de media zijn artikelen met filmpjes van doven waarbij het CI wordt geactiveerd erg populair. Kinderen die verbaasd opkijken als ze voor het eerst hun ouders horen, volwassenen die tot tranen geroerd zijn: het zet een CI neer als een wondermiddel waardoor je weer kunt horen. Aangezien de media een communicatiemiddel vormen voor de maatschappij, licht ik enkele journalistieke voorbeelden uit. Hier is geen sprake van een inhoudsanalyse of gestructureerd mediaonderzoek; de artikelen zijn at random opgezocht.

Wanneer ik artikelen van zo’n twee tot vier jaar terug vergelijk, merk ik dat journalisten meer in de werking van het CI lijken te duiken en niet altijd meer een eenzijdig sprookjesverhaal brengen. Zo schreef het Algemeen Dagblad in 2016 over een man die meteen een aanzoek doet als zijn dove vriendin voor het eerst weer wat kan horen. “De Amerikaanse Andrea kreeg een zogenoemd Cochleair Implantaat, een apparaatje waarmee doven kunnen horen.” (Dollen, 2016) De rest van het artikel gaat zoetsappig door op het feit dat haar vriend wilde dat het huwelijksaanzoek het eerste was dat ze zou horen. Nergens in het artikel wordt beschreven hoe ze geluiden hoort, met welke vervorming of welke sterkte, en dus zal iemand die niks van een CI weet makkelijk kunnen aannemen dat deze vrouw nu hetzelfde hoort als een horend persoon.

Begin dit jaar publiceerde het Algemeen Dagblad opnieuw een artikel over CI’s, in dit geval over een dove vrouw die een audiogram moest laten maken, en veel ‘sterkte’ werd gewenst vanwege haar doofheid. Dit artikel focust sterk op de identiteit van doofzijn en laat daarmee een ander perspectief zien. Ook als het artikel andersom wel de voordelen van een CI op zou sommen, is het goed dat er vergeleken wordt hoe goed iemand met een CI kan horen. “Ook met een CI ben je in wezen nog doof.” (Boogaard, 2018) Dit geeft een beter en waarheidsgetrouwer beeld neer van de situatie dan alleen een clickbait-filmpje.

Filmpjes en artikelen met entertainende titels waar je meteen op wilt klikken, zie je vaak op websites van vrouwenbladen. LINDAnieuws plaatste de afgelopen jaren verschillende virals over peuters die een CI kregen. In 2013 staat in de lead van zo’n artikel: “De driejarige Grayson uit de Verenigde Staten is doof geboren. Hij weet niet beter dan dat hij in gebarentaal moet praten.” (LINDAnieuws, 2013) Dit impliceert dat Grayson verplicht in gebarentaal zou moeten praten, bijna alsof dat niet even goed is als gesproken taal. Waarom zou je namelijk nog gebaren als je weer iets kunt horen?

Een aantal jaar later, in 2017, schreef LINDAnieuws opnieuw een CI-verhaal met de titel ‘Zo bijzonder is het als je dove kindje voor het eerst reageert op jouw stem’. (Van Erp, 2017) Dit

artikel was echter een stuk genuanceerder. Nog steeds past het bij de stijl van het medium met een aantal emotionele momenten, maar in dit artikel wordt beter uitgelegd hoe ingrijpend de operatie was en dat hoewel het voor deze moeder en dochter een wondermiddel was, dat niet voor iedereen geldt.

4.3.2 Doof in de media

Waar verschillende media betere research doen voor hun berichten over CI's, is dat bij de benaming van doven nog niet altijd het geval. Iemand doof of slechthorend noemen is oké: zo noemen doven zich immers zelf ook. Maar in artikelen duiken nog steeds termen op als 'gehoorgestoord' en 'doofstom' en anno 2018 zijn de meeste doven daar niet blij mee.

De term gehoorstoord wordt in Nederland haast niet meer gebruikt. Vanwege het woord 'gestoord' heeft het een negatieve lading gekregen. In deze betekenis wordt bedoeld dat iemands gehoor afwijkt van de norm, maar bij gestoord wordt toch vaak de associatie gelegd met niet helemaal goed bij je hoofd zijn. In België wordt de term nog wel gebruikt en geaccepteerd in de medische sector.

Ook in de Vlaamse media komt gehoorstoord nog voor. Rond het Eurovisie Songfestival werd een artikel geplaatst over tolk Mirjam Stolk, waarin staat: "NPO huurde een dolenthousiaste tolk gebarentaal in om *Outlaw in 'Em* visueel genietbaar te maken voor doven, gehoorstoorden en eigenlijk iedereen." (HLN.be, 2018) Volgens Mirjam Stolk staan er inderdaad wat onjuistheden in het artikel, deels doelend op het taalgebruik. In reactie op een van haar lezers op Facebook laat ze weten dat ze er ook aan had gedacht dat de term in het Vlaams waarschijnlijk wel correct is. Waarschijnlijk ligt de term gehoorstoord vooral gevoelig bij Nederlandse doven, maar het zou haar niet verbazen als België de term uiteindelijk ook schrapt. Dovenorganisatie Fevlado (tegenwoordig Doof Vlaanderen) deed in 2016 namelijk een oproep om geen gehoorstoord, auditief gehandicapt of doofstom meer te zeggen, vanwege de denigrerende bijklank ([Doof Vlaanderen](#), z.d.).

Dat brengt ons meteen bij de laatste term in het rijtje: doofstom. Vroeger werd deze term gebruikt voor mensen die niet konden horen en niet of slecht verstaanbaar konden spreken ("[Doofstom](#)", z.d.). Doofstom werd vooral door horenden gebruikt in de tijd dat gebarentaal verboden was, maar ook door doven zelf. Het Groningse gebaar voor "doof" wijst nog steeds eerst naar het oor en dan naar de mond, zoals in doofstom.

Nu doven gebarentaal als hun taal zien, is doofstom een woord dat niet meer geaccepteerd wordt. Als je in gebarentaal kunt praten, dan ben je toch niet stom? Bovendien wordt net als bij het woord gehoorstoord ook hier stom geassocieerd met dom zijn. Toch is doofstom nog lang niet uit de media verdwenen. Je zou er een heel onderzoek aan kunnen wijden om in kaart te brengen welke media de term nog gebruiken.

De oorzaak is wel zonder onderzoek aan te wijzen: onwetendheid. Wanneer een medium erop gewezen wordt dat de term niet klopt, wordt het namelijk overal aangepast. Dit zie ik wanneer ik in de Facebookgroepen *Doven & Co*, *Doven & Zo* en *Doof, slechthorend, doofblind & gebarentaal* zoek op de term 'doofblind' en er talloze berichten verschijnen. In deze Facebookgroepen worden de misverstanden ter sprake gesteld.

Zo verwarde RTL Nieuws het woord doofstom met doofblind, maar dit werd na een tweet van Eva Westerhoff van Dovenschap aangepast ([Westerhoff](#), 2017) ([RTL Nieuws](#), 2014). In december 2017 werd de dove en autistische tiener Abdullah vermist. Het opsporingsbericht van de politie vermeldde de term doofstom en die term werd klakkeloos door de media gekopieerd. Het Algemeen Dagblad paste de term echter aan, nadat Twitteraars de krant erop wezen dat de term politiek niet correct en zelfs beledigend is ([AD.nl](#), 2017) ([Goedhart](#), 2017). De Vlaamse nieuwswebsite HLN.be kom ik elk jaar wel een keer tegen in de Facebookgroepen. Na contact met de redactie is het artikel altijd aangepast, maar dat de

term telkens opnieuw gebruikt wordt, laat zien dat doofstom nog niet uit het journalistieke taalgebruik is verdwenen en dat meer bewustzijn van de term bij journalisten nodig is.

Samenvatting

Dit hoofdstuk richtte zich op de deelvraag “Hoe wordt doofheid gezien vanuit het medisch-pathologisch perspectief tegenover het socio-cultureel perspectief?”. Ten eerste werd duidelijk dat het medisch-pathologisch perspectief doofheid als een gebrek ziet en daarbij het CI als oplossing. Het socio-cultureel perspectief ziet doofheid niet als een gebrek, maar als een deel van iemands identiteit: je behoort tot een gemeenschap, in dit geval de dovengemeenschap.

De opvattingen van beide perspectieven botsen met elkaar, omdat een CI kan zorgen voor een breuk met de dovengemeenschap. De belangrijkste oorzaak voor deze breuk is het stoppen met het uitoefenen van gebarentaal en alleen focussen op het trainen van spraak. Die breuk is niet onvermijdelijk. Zoals in het hoofdstuk wordt genoemd kan deze breuk voorkomen worden door betere informatievoorziening en advies over het CI en gebruik van gebarentaal.

Er is een verandering ontstaan in hoe mediaplatformen schrijven over doven. Eerder klopte het beeld van doofheid vaak niet, of was het negatief. Tegenwoordig doen mediaplatformen meer onderzoek naar de werking van CI's en vragen ze doven zelf hoe ze hun doofheid ervaren. Echter worden er nog steeds beledigende benamingen gebruikt in nieuwsartikelen. Deze worden na het indienen van een klacht wel aangepast. De dovengemeenschap wordt nu dus wel op socio-cultureel gebied erkend door de media en meer serieus genomen, maar wat de terminologie betreft is er meer bewustzijn nodig om bepaalde termen zoals ‘doofstom’ niet meer te gebruiken.

Hoofdstuk 5. Discussie in de dovengemeenschap

In dit hoofdstuk wordt de deelvraag “Welke argumenten spelen er voor en tegen de erkenning van NGT binnen de dovengemeenschap?” behandeld. Om de argumenten binnen de dovengemeenschap te achterhalen, is er gebruik gemaakt van een enquête. Kort wordt toegelicht hoe die enquête is opgesteld, daarna worden de respondenten in kaart gebracht. Zij geven ieder hun mening over het beeld van doof zijn. Daarbij wordt teruggekoppeld naar doof met een hoofdletter d: wordt die hoofdletter eigenlijk wel gebruikt in de Nederlandse dovengemeenschap?

Het belangrijkste deel van de enquête richt zich op de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Of de dovengemeenschap vindt dat NGT erkend moet worden en waarom, zal volgen uit de resultaten. Met het oog op de gevolgen van een eventuele erkenning, spreken de respondenten hun verwachtingen uit van een erkenning. Daarmee kan worden bekeken of die verwachtingen realistisch zijn of niet.

Op 31 maart 2018 zijn er 15.737 handtekeningen ingediend voor de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Al sinds 1997 pleiten gebarentaligen voor een erkenning van NGT ([Dovenschap, z.d.](#)). Dat doven emanciperen en willen opkomen voor hun gemeenschap, is inmiddels duidelijk. Maar wat betekent de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal voor de dovengemeenschap zelf? Waarom is het zo belangrijk dat de erkenning officieel op papier staat, als die vooral symbolisch is?

5.1 Opzet enquête

Voor het beantwoorden voor deze deelvraag ging ik op zoek naar de persoonlijke beweegredenen. Hiervoor heb ik gekozen voor een kwantitatieve manier van onderzoek doen middels een enquête. Er is gebruikgemaakt van een ad-hocsurvey. Dit betekent dat de stand van zaken eenmalig bepaald is (Grit & Julsing, 2012). Aangezien de gebarentaalerkenning nu in ontwikkeling is, wil ik alleen nu vaststellen hoe de dovengemeenschap erover denkt, op het moment dat er nog geen erkenning is.

De enquête is gemaakt via Google Formulieren. Hier is voor gekozen, omdat via Google Formulieren enquêtes eenvoudig te maken en eenvoudig in te vullen zijn. Aangezien de respondent niet na elke vraag verder hoeft te klikken, is in één oogopslag te zien hoe lang de enquête is en kunnen respondenten een inschatting maken van hoe lang ze ongeveer nodig hebben om deze in te vullen. Hiermee heb ik zoveel mogelijk geprobeerd om satisficing te voorkomen: dit betekent dat mensen proberen met relatief weinig moeite een enquête snel in te vullen (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2015).

Het risico op satisficing is groter als je meer moeite en energie vraagt van een respondent. Volgens het *Basisboek enquêteren* (2015) kan het design van een enquête daarvan op invloed zijn, vandaar dat er is gekozen voor een eenvoudig design. Satisficing kan ook voorkomen bij mensen die vaak ‘weet ik niet’ invullen (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2015). Daarom heb ik bij de respondenten die een enkele keer dit antwoord gaven, uitvoerig gekeken of ze de andere vragen wel met een goede intentie hadden ingevuld. Eén respondent bleek daarbij zulke onzinantwoorden in te hebben gevuld, dat die voor de betrouwbaarheid uit de resultaten van het onderzoek is gehaald.

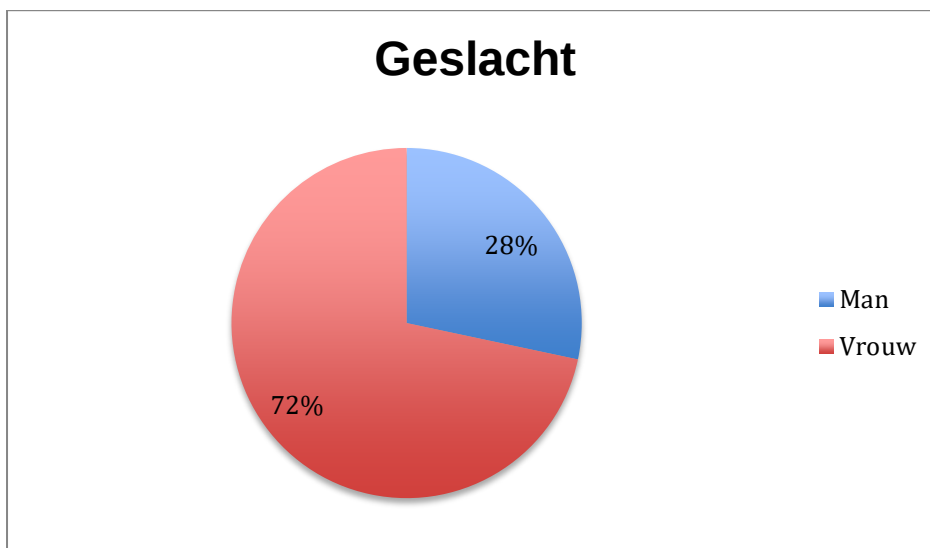
Het stappenplan voor surveys in *Methoden voor journalism studies* (2014) is mij tot grote hulp geweest bij het opstellen van het onderzoek. Dankzij dit boek dacht ik er namelijk aan om de enquête eerst uit te testen. Ik heb de enquête laten testen door enkele klasgenoten bij de opleiding Journalistiek, die een goed idee hebben van hoe een enquête of survey eruit

moet zien. Ook heb ik de enquête in laten vullen door de dove jongeren die ik sprak voor Nederlandse Dove Jongeren. Met die test heb ik de vraag “Waarom heb je als dove het gevoel wel of niet te worden gezien als tweederangsburger?” aangepast naar “Waarom heb je het gevoel dat doven wel of niet worden gezien als tweederangsburgers?”, omdat deze vraag een heel ander effect kan hebben op slechthorenden.

Volgens *Methoden voor journalism studies* (2014) is de omvang van een steekproef van belang voor de uitspraken die je kunt doen. Door middel van een steekproefcalculator heb ik gekeken hoe betrouwbaar mijn survey is. Met een foutenmarge van 5%, een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een geschatte onderzoekspopulatie van 15.000 mensen, zouden er 375 respondenten nodig zijn om betrouwbare uitspraken te doen voor de hele doelgroep. De enquête is uiteindelijk ingevuld door 61 mensen. Na aftrek van de ene onbetrouwbare respondent, blijven er 60 respondenten over. De uitspraken komen uit de dovengemeenschap en kunnen daarom geanalyseerd worden, maar er is enige voorzichtigheid geboden bij generalisatie van die uitspraken: daarvoor had de steekproef groter moeten zijn.

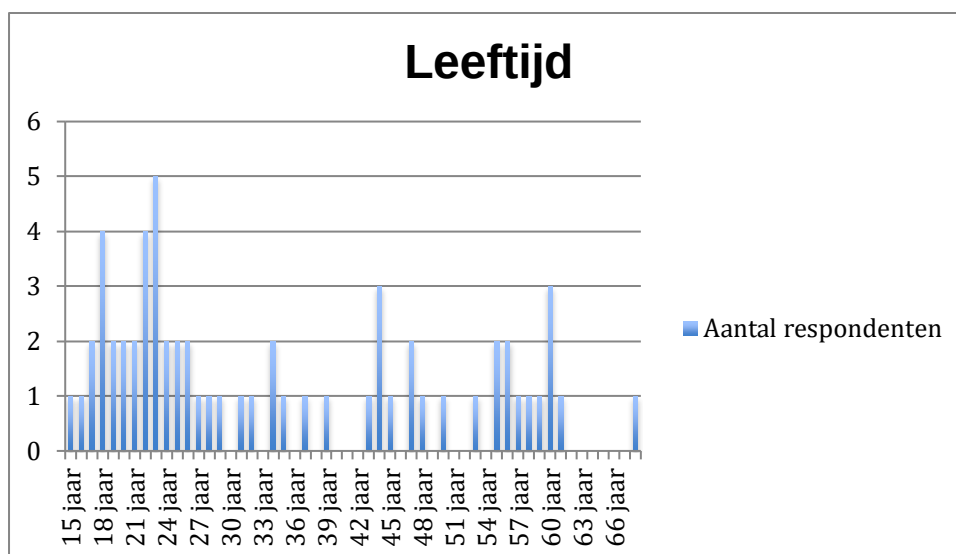
5.2 Respondenten

De respondenten bestaan uit 17 mannen en 43 vrouwen. Het overgrote deel dat de enquête heeft ingevuld, is vrouw.

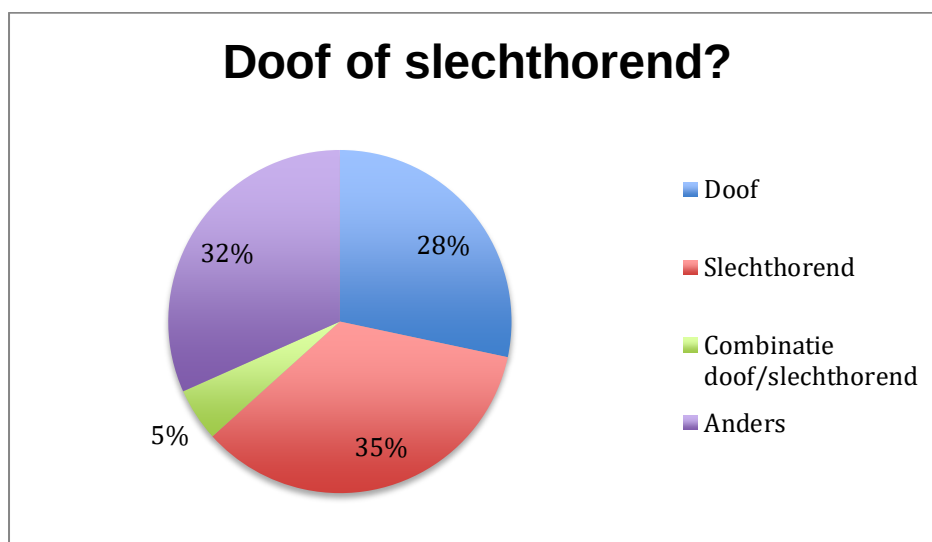
Figuur 1: Verdeling mannelijke en vrouwelijke respondenten.

De leeftijden van de respondenten zijn zeer gevarieerd. De leeftijden variëren namelijk tussen de 15 en 68 jaar. De grootste groep die de enquête heeft ingevuld, bestaat uit twintigers.

Figuur 2: Aantal respondenten per leeftijdscategorie.

Hoewel de erkenning van NGT als officiële taal vooral doven aangaat, heb ik er specifiek voor gekozen om ook slechthorenden, familieleden van doven en mensen werkzaam in de dovengemeenschap (denk hierbij aan tolken) de mogelijkheid te geven de enquête in te vullen. In hoofdstuk 4, waarin het socio-culturele perspectief op doven wordt behandeld, is namelijk gebleken dat mensen die niet medisch doof zijn zich ook deel kunnen voelen van de dovengemeenschap. Bij mijn oproep voor portretinterviews voor Nederlandse Dove Jongeren meldden zich namelijk ook slechthorende en doofblinde mensen aan. Daarnaast zijn er nog doven met een CI, die mogelijk niet weten welke optie ze nu moeten invullen; of ze nu slechthorend zijn of doof, hangt tevens ervan af of ze een CI aan één of twee kanten hebben. Vandaar dat de optie 'anders' is opgenomen, zodat mensen die zich deel voelen van de dovengemeenschap maar niet in een ander hokje passen, ook hun mening kunnen geven.

Figuur 3: Verdeling dove en slechthorende respondenten.

5.3 Beeld van doof zijn

5.3.1 Handicap of identiteit?

Vanuit de eerste deelvraag is gebleken dat doof gezien kan worden als identiteit. Niet iedere dove hoeft dit echter zo te ervaren. Sommige doven ervaren hun doofheid wel als handicap

of beperking en voelen zich geen deel van de dovengemeenschap. Aangezien ook enkele horenden de enquête invulden, is mijn verwachting dat vanuit medisch perspectief enkelen van hen vinden dat doof een handicap is.

Figuur 4: Mening over doof als identiteit of handicap.

Vanuit de resultaten blijkt dat het overgrote deel van de respondenten doof als identiteit ziet, zo'n 67%. 18% van de respondenten ziet doof als een handicap. De overige 15% vulde een ander antwoord in.

Naar mijn verwachting zou de opvatting dat doof een handicap is, vooral van horende mensen komen. Dit blijkt niet zo te zijn. Van de 11 respondenten die handicap invulden, zijn er zes horend en vijf doof of slechthorend. Er is daarbij dus geen overduidelijke meerderheid. Een enquête met meer respondenten zou dit beter in kaart kunnen brengen.

Wanneer respondenten zelf een ander antwoord invullen, de overige 15%, is dit in de meeste gevallen een combinatie van zowel een identiteit als handicap. Een tolk NGT vindt dat ze als horend persoon niet kan bepalen wat doofheid betekent: "Het is per persoon afhankelijk. Als een Doof persoon in een Dove familie Doofheid als identiteit ziet dan zie ik dat ook. Als een persoon plotsdoof wordt en Doofheid ervaart als handicap dan begrijp ik dat volledig." Opvallend aan deze tolk NGT is dat zij overal doof met een hoofdletter d gebruikt. Hieruit kun je opmaken dat zijzelf doof waarschijnlijk wel als identiteit ziet.

5.3.2 Doof met een hoofdletter d

Wie doof als identiteit ziet, kan daarin nog een stapje verder gaan en doof met een hoofdletter d schrijven. Die hoofdletter is bovendien heel bewust en laat aan de buitenwereld zien dat iemand deel uitmaakt van de dovengemeenschap. Iemand die Doof is, is daar trots op, blijkt ook uit de enquête.

Deze hoofdletter komt vooral terug in Engelse teksten en lijkt nog in opkomst in Nederland. Vandaar dat ik graag, om de deelvraag "is doof/Doof een identiteit?" te toetsen, wilde weten hoe mensen in de dovengemeenschap dit zelf zien. Om verwarring te voorkomen is er vóór deze vraag een definitie toegevoegd. Volgens het *Basisboek enquêteren* moet je namelijk niet teveel kennis veronderstellen. "Het gevolg is dat je mogelijk zomaar een antwoord geeft, om te verhullen dat je het niet weet." (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2015).

Het resultaat is duidelijk: hoewel er veel mensen zijn die doof als identiteit beschouwen, is het aantal dat doof met een hoofdletter schrijft aanzienlijk kleiner. Het belangrijkste argument voor een hoofdletter, was om beter onderscheid te kunnen maken tussen doof als auditieve

beperking of identiteit. Veel doven waren trots op die identiteit. Het belangrijkste argument tegen was dat het geen correct Nederlands zou zijn.

Figuur 5: Gebruik doof met een hoofdletter d.

5.4 De erkenning van de Nederlandse Gebarentaal

5.4.1 Moet NGT erkend worden?

De petitie voor de erkenning van Nederlandse Gebarentaal is door 15.737 mensen ondertekend ([Dovenschap z.d.](#)). Toch heb ik ervoor gekozen in deze enquête nogmaals te vragen of mensen binnen de dovengemeenschap vinden dat de Nederlandse Gebarentaal erkend moet worden als officiële taal. De mensen die de petitie hebben ondertekend, zijn immers alle mensen die vóór de erkenning zijn: de tegenstanders kun je met het aantal ondertekeningen niet meten.

De groep mensen die de enquête heeft ingevuld, is het bijna unaniem eens: 98% van de respondenten vindt dat NGT erkend moet worden als officiële taal. Slechts één slechthorende vrouw wist het niet. In de uitlegvraag hierna geeft ze aan dat ze zelf geen ervaringen heeft die passen bij de erkenning van gebarentaal.

Figuur 6: Percentage voor- en tegenstanders van de erkenning.

5.4.2 Redenen voor erkenning

Met de voorzichtige conclusie dat de dovengemeenschap – hetzij hier in kleine schaal – vindt dat NGT erkend moet worden als officiële taal, zoom ik in op de redenen voor deze erkenning. Dit is tevens de focus van dit hoofdstuk: welke argumenten spelen er voor en tegen de erkenning van NGT binnen de dovengemeenschap? Ik wil graag weten waarom de erkenning zo belangrijk is voor de dovengemeenschap, sluit het aan bij de roep om erkenning van een identiteit zoals onderzocht in de eerste deelvraag? Of zijn er meer redenen om NGT te erkennen?

Ik heb er bewust voor gekozen om de volgende vraag als open vraag te stellen: **Waarom vind je dat de Nederlandse Gebarentaal wel of niet erkend moet worden als officiële taal?** Ik heb eerst afgewogen om allerlei verschillende opties toe te voegen, zodat de respondenten zelf konden aangeven met welke redenen zij het eens waren. Hiermee loop je echter de kans om een optie over het hoofd te zien. Volgens het *Basisboek enquêteren* (2015) kun je het beste open vragen gebruiken wanneer je “weinig voorkennis hebt en daarom niet goed kunt bepalen wat de mogelijke antwoorden zijn” of als “er erg veel verschillende antwoorden mogelijk zijn”. (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2015) Het boek geeft daarbij een voorbeeld van vakantiebestemmingen, waarvan er veel te veel zijn om van alles antwoordalternatieven te maken. Bovendien loop je de kans om een land te vergeten. Daarbij neem je ook gelijk het recht weg van de respondent om zelf een antwoord te formuleren. Dit risico wilde ik in mijn vraagstelling niet nemen. Ik wil namelijk weten waarom de dovengemeenschap zelf die erkenning wil bereiken.

Alle antwoorden zijn uitvoerig gelezen en in volgorde van relevantie samengevoegd tot de volgende categorieën:

Waarom vind je dat de Nederlandse Gebarentaal wel of niet erkend moet worden als officiële taal?

- Erkenning van de taal zelf, als echte taal en als moedertaal
- Erkenning van een identiteit, doven als burgers en de dovengemeenschap
- Toegankelijkheid verbeteren
- Meer rechten
- “Net als het Fries”, waarom wij niet?
- Een inclusieve samenleving waarin doven volwaardig kunnen meedoen
- Meer bekendheid voor gebarentaal
- Gelijkheid voor doven ten opzichte van horenden
- Makkelijker communiceren
- Een klein deel kan er geen uitspraak over doen

5.4.3 Redenen tegen erkenning

In de interviews met gebarentaaldeskundige Onno Crasborn en NGT-docent Tobias de Ronde, heb ik ook gevraagd naar mogelijke argumenten tegen de erkenning. Volgens Onno Crasborn zijn er doven die sceptisch zijn over de erkenning, omdat ze meer willen. In de British Sign Language Act in Schotland, die in het volgende hoofdstuk uitvoeriger bekeken zal worden, maakt de overheid veel meer mogelijk voor gebarentaalgebruikers. “Er staan gewoon concrete dingen in die wet. Heel veel overheidsinstellingen en bedrijven moeten nu echt aan de slag. Dat staat in Nederland niet in de initiatiefwet beschreven en dat komt er ook niet in.” In Portugal is al een symbolische erkenning, maar daarna is er niks gebeurd. “Dus wat schieten mensen er dan mee op hè? Dat is de sceptische kant, heel veel doven die denken: nou, we moeten het nog maar zien of we daar wat aan gaan hebben.” (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018)

Tobias de Ronde beaamt dit argument. “Er zijn doven die zeggen: ‘Zonde van je tijd. Die erkenning van gebarentaal, daar kun je wel voor vechten, maar wat heb je dan? Je kan je tijd

beter investeren in beginnen met dingen regelen die we nodig hebben.” Volgens hem zijn er geen mensen die echt tegen de gebarentaalerkenning zijn, maar er zijn wel mensen tegen de tijd en moeite die erin gaat zitten (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018). Dit lijkt inderdaad realistisch als je de enquête bekijkt: niemand geeft aan in principe tegen een gebarentaalerkenning te zijn. Zelfs de enkeling die het niet zeker weet, heeft geen tegenargumenten om het niet te doen.

Een ander tegengeluid komt vanuit de politiek. Niemand in de enquête noemt het woord geld. Toch was dit als horend persoon een van de eerste dingen die ik me afvroeg: wat kost een gebarentaalerkenning? Op zoek naar de daadwerkelijke kosten vond ik het volgende citaat in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel van de Tweede Kamer: “Het doel van dit wetsvoorstel is om de Nederlandse Gebarentaal juridisch te erkennen en een Orgaan voor de Nederlandse Gebarentaal op te richten, met een wettelijke adviestaak. De instelling van het Orgaan voor de Gebarentaal en Dovencultuur leidt tot kosten. De kosten van dit Orgaan beperken zich tot vacatiegelden en reiskosten. Met zeven leden en enkele bijeenkomsten per jaar zullen de kosten rond de € 10.000 liggen.” (Van Laar & Dik-Faber, R.K, 2016b)

De daadwerkelijk vast te stellen kosten, kun je dus vastleggen op ongeveer 10.000 euro. Toch zeggen Onno en Tobias dat een symbolische erkenning in principe niks kost. Ik vroeg Corrie Tijsseling hoe het echt zit met de financiën. Corrie nam in 2017 afscheid als voorzitter bij Dovenschap, maar werkt nog steeds actief mee aan de erkenning. Volgens haar brengt de erkenning geen financiële kosten met zich mee. “Meestal als een land een gebarentaal erkent, is dat het vertrekpunt voor het regelen van allerlei voorzieningen voor gebarentaligen (maken lexicon, opzetten tolkvoorziening et cetera). In Nederland vormt de erkenning van de NGT juist de hekkensluiter van het proces: we hebben al een lexicografisch instituut (Gebarencentrum), we hebben al tolkvoorzieningen en we hebben al onderwijsmateriaal in NGT,” legt zij uit (C. Tijsseling, persoonlijke communicatie, 8 juni 2018).

Er is dus al een Orgaan voor Gebarentaal en Dovencultuur, het Gebarencentrum. Dat verklaart waarom er weinig over hoge kosten gesproken wordt door experts en waarom de ondervraagde doven niks over geld noemen en dus in elk geval niet het idee hebben dat er een hoog prijskaartje aan de erkenning hangt. De kosten die nodig zijn, zijn namelijk van tevoren al gemaakt.

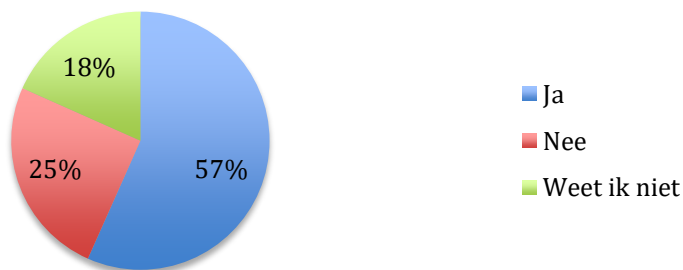
5.5 Tweederangsburgers

Een reden voor de erkenning, is volgens een artikel uit de NRC, dat doven “geen tweederangsburgers” meer willen zijn ([De Veen, 2016](#)). Dit artikel gebruikte ik voor de inleiding van het onderzoek, maar omdat ik deze benaming nergens meer tegenkwam, vond ik het belangrijk om te checken of dat gegeven aantoonbaar is. Onder het mom van factchecking besloot ik de vraag zelf te stellen.

5.5.1 Is de benaming “tweederangsburgers” terecht?

Om de relevantie van de vraag duidelijk te maken, heb ik in de vraag eerst verwezen naar het NRC-artikel en de uitspraak van Eva Westerhoff van Dovenschap over “tweederangsburgers” ([De Veen, 2016](#)). Vervolgens heb ik gevraagd of doven het gevoel hebben dat ze als tweederangsburgers worden gezien. Hier kiest meer dan de helft voor het antwoord “ja”. Het blijkt een moeilijke kwestie te zijn: 18% van de ondervraagden weet het namelijk eigenlijk niet.

Heb jij het gevoel dat doven worden gezien als tweederangsburgers?

Figuur 7: Opvatting over doven als tweederangsburgers.

Het was voor mij belangrijk om eerst deze vraag te stellen en daarna pas te vragen waarom doven als tweederangsburgers gezien worden. Wanneer ik meteen zou vragen naar redenen, zou ik teveel in een bepaalde richting sturen. Volgens het *Basisboek methoden en technieken* (2017) zou er dan teveel de nadruk op liggen dat iemand het eens moet zijn met de stelling. "Je moet dan sterk in je schoenen staan om dat negatief te beoordelen." (Baarda, 2017) Hierom heb ik eerst de mogelijkheid gegeven om te laten weten als iemand deze uitspraak niet herkent.

Als reden waarom doven wel als tweederangsburgers gezien worden, kwamen de volgende antwoorden naar voren:

- **Er is geen begrip, mensen begrijpen doven niet**
- **Horenden vinden dove mensen zielig**
- **Doof wordt vaak geassocieerd met dom**
- **Er is een grote drempel voor mensen om contact te maken met doven**
- **Doven krijgen minder kansen op het werk**
- **Doven worden belemmerd omdat ze niet aan andere gesproken talen kunnen deelnemen**
- **Er wordt niks vertaald op tv, alle media is gericht op horenden en te weinig op doven**
- **Doof wordt als handicap gezien en doven als onbekwaam**

Daartegenover kwamen enkele tegengeluiden:

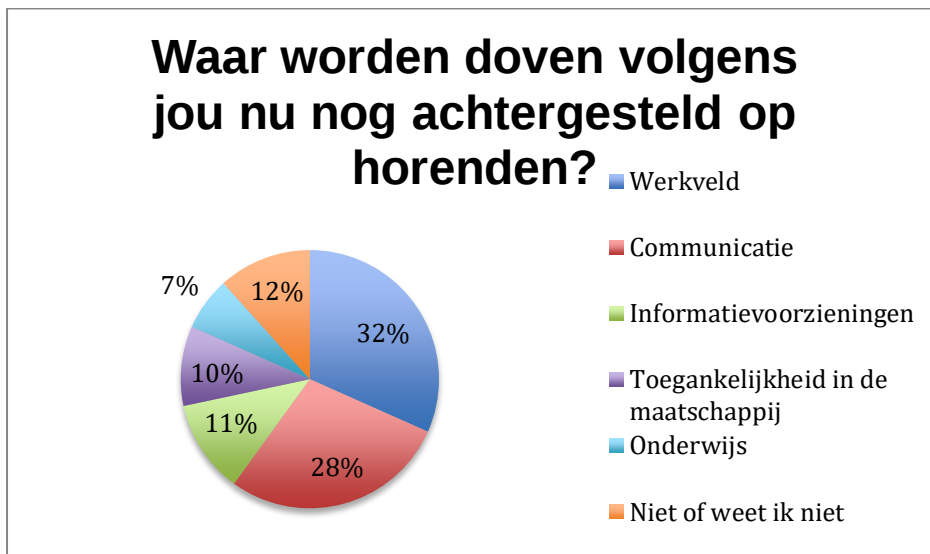
- **Het hangt ervan af hoe je er zelf mee omgaat**
- **Doof hoeft geen belemmering te zijn**
- **Doven worden soms wel buitengesloten, maar dat komt er niet op neer dat ze van minder waarde zijn**
- **Hoe je jezelf ziet is bepalend voor hoe je gezien wordt**

De mensen die niet wisten wat ze van de stelling vonden, gaven veelal aan dat mensen gelijk moeten worden behandeld. Zelf hebben ze te weinig ervaring of te weinig opgelet om zich er een goede voorstelling van te maken.

5.5.2 Waar worden doven achtergesteld?

Om in kaart te brengen waarom een erkenning nodig is om de positie van doven te verbeteren, vroeg ik ze waar doven nu nog achtergesteld worden op horenden. De

antwoorden bleken zo overeen te komen, dat ze makkelijk in kaart te brengen zijn.

Figuur 8: Gebieden waar doven worden achtergesteld.

5.6 Verwachtingen

De situaties waarin doven worden achtergesteld, werden in de enquête heel concreet genoemd. Maar worden deze situaties ook aangepakt met een erkenning van NGT? Ik vroeg welke kansen de respondenten verwachten voor doven als er een erkenning zou komen. Deze verwachtingen kwamen grotendeels overeen met de hiervoor genoemde situaties:

- **Betere baankansen**
- **Betere tolkvoorzieningen**
- **Meer begrip en aanzien voor doven**
- **Verbeterde toegankelijkheid voor doven en slechthorenden**
- **Betere informatievoorzieningen**
- **Meer mensen die gebarentaal gaan leren en gebruiken**
- **NGT op basisscholen**
- **Eerste stap naar gelijkwaardigheid**
- **Nog geen goed beeld van veranderingen**

Het is opvallend hoeveel respondenten verwachten dat doven betere baankansen zullen krijgen met een erkenning. Zij verwachten dat doven makkelijker in contact kunnen komen met werkgevers zodra hun taal erkend is. Eén respondent verwacht dat werkgevers kans maken op geld voor cursussen.

Een antwoord dat ik van tevoren had verwacht, is de verbetering van tolkvoorzieningen. Zo denkt een respondent dat na de erkenning gebarentaalgebruikers van 30+ recht zullen krijgen op een tolk in het onderwijs. Anderen denken dat het makkelijker wordt om een tolk mee te nemen, maar ook dat er meer doventolken op tv en bij openbare toespraken komen.

Toegankelijkheid blijkt net als in de eerdere vragen een belangrijke reden om NGT te erkennen. Waarom deze reden zoveel is gegeven, wordt al snel duidelijk: de respondenten denken niet alleen dat de toegankelijkheid beter wordt, ze hebben ook het idee dat de toegankelijkheid beter MOET worden, omdat doven dan een erkende status hebben.

De verwachtingen van de dovengemeenschap zijn dus behoorlijk ambitieus. Of de veranderingen daadwerkelijk in handbereik liggen met een erkenning, bekijk ik in het volgende hoofdstuk. Hier neem ik de initiatiefwet onder de loep en onderzoek ik wat de

erkenning voor gevolgen kan hebben in Nederland en het buitenland. Of het echt de eerste stap vormt naar gelijkwaardigheid en betere voorzieningen, zal hier blijken.

Samenvatting

In dit hoofdstuk is de deelvraag “Welke argumenten spelen er voor en tegen de erkenning van NGT binnen de dovengemeenschap?” beantwoord door middel van een enquête. Er moet rekening mee gehouden worden dat deze enquête vanwege de lage respons slechts een globale indicatie is en geen representatieve uitslag voor de gehele dovengemeenschap. Uit de enquête blijkt dat bijna alle respondenten voor de erkenning zijn. De belangrijkste redenen die de respondenten hiervoor geven, zijn een erkenning van de dovengemeenschap of de taal zelf en verbetering van toegankelijkheid. Vanuit politiek opzicht worden de financiële kosten als tegenargument gegeven, maar deze bezwaren komen niet terug in de enquêteantwoorden.

Iets meer dan de helft van de respondenten heeft het gevoel dat doven worden gezien als tweederangsburgers. Doven worden volgens hen nu nog achtergesteld in het werkveld en op gebied van communicatie en informatievoorzieningen. De verwachtingen van de dovengemeenschap zijn dat een erkenning zal zorgen voor onder andere betere baankansen, betere tolkvoorzieningen, verbeterde toegankelijkheid en meer mensen die gebarentaal gaan leren.

Hoofdstuk 6. Wat erkenning kan betekenen

In dit hoofdstuk wordt de deelvraag “Wat zou de erkenning van NGT voor gevolgen hebben voor de kansen van doven?” behandeld. Hiervoor kijk ik uitgebreid naar de initiatiefwet voor de erkenning. Wat staat hier precies in en welke rechten kunnen er aan de wet worden ontleend? Vervolgens kijk ik naar de kansen voor de dovensgemeenschap, welke kansen een erkenning sowieso met zich meebrengt, en naar welke kansen nog gestreefd wordt. Aan de hand van casussen uit het buitenland kijk ik wat een gebarentaalerkenning andere landen heeft opgeleverd en wat de gelijkenissen of verschillen zijn met Nederland.

Op 3 oktober 2016 dienden Tweede Kamerleden Carla Dik-Faber en Roelof van Laar een wetsvoorstel in voor de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Roelof van Laar werd in 2017 niet herkozen als Tweede Kamerlid, maar de initiatiefwet is onlangs van advies voorzien door de Raad van State ([Tweede Kamer der Staten Generaal, z.d.](#)).

6.1 De initiatiefwet

6.1.1 Wat staat er in het wetsvoorstel?

Om te kunnen bepalen wat de erkenning van NGT voor gevolgen zou kunnen hebben voor de kansen en daarbij de emancipatie van doven, is het belangrijk om vast te stellen wat er precies in het wetsvoorstel staat. Hierin wordt geschreven dat “het wenselijk is om de Nederlandse Gebarentaal te erkennen en het gebruik daarvan te bevorderen.” ([Van Laar & Dik-Faber, 2016a](#)). Dit voorstel is op te delen in twee wettelijke eisen.

Ten eerste verzoeken de Kamerleden dat “de Nederlandse Gebarentaal wordt erkend.” Hierbij wordt tevens aangevoerd dat de minister een beleid voert dat “is gericht op het bevorderen van het gebruik van de Nederlandse Gebarentaal bij openbare toespraken van leden van de regering en in het bestuurlijk verkeer, en rapporteert hier jaarlijks over aan de Tweede Kamer.” ([Van Laar & Dik-Faber, 2016a](#)). Bij welke toespraken dit allemaal het geval zou moeten zijn, wordt niet toegelicht.

Ten tweede wordt er een hoofdstuk gewijd aan een instelling voor de gebarentaal en dovenscultuur. De eisen voor deze instelling zijn: “Er is een Orgaan voor de Gebarentaal en Dovencultuur” en “Het Orgaan is gevestigd te Amersfoort.” Het Orgaan heeft als taak om de Nederlandse Gebarentaal en dovenscultuur te bevorderen, door rapport te doen over de behoeften en ontwikkelingen binnen deze kringen en te adviseren over de uitvoering en het gebruik van de wet ([Van Laar & Dik-Faber, 2016a](#)).

6.1.2 Analyse van het wetsvoorstel

Als je kijkt naar het wetsvoorstel van Dik-Faber en Van Laar, lijken de nieuwe rechten die hierdoor verkregen worden, vrij weinig op wat je zou voorstellen van een wet waar zo hard voor gestreden wordt. “Die erkenning is echt een symbolische erkenning,” benadrukt ook Onno Crasborn. “Er zit verder niks aan vast. De overheid verplicht zich daarmee niet, als ze dat wetsvoorstel zouden aannemen, tot betere tolkvoorziening of tweetalig dovenonderwijs. De overheid verplicht zich tot helemaal niks. Alleen maar: ‘Wij erkennen Nederlandse Gebarentaal.’” (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018).

Dovenschap maakt in de petitie die is gesloten op 31 januari 2018 een vergelijking met andere talen die al zijn erkend. Zij constateren dat “de Nederlandse regering de volgende talen heeft erkend in het kader van het Europees Handvest voor Regionale talen en Minderheidstalen: Fries, Limburgs, Nedersaksisch, Jiddisch, Sinti en Roma.” ([Dovenschap](#),

[z.d.](#)). Hoe zit het dan met deze initiatiefwet voor de Nederlandse Gebarentaal in vergelijking met het Fries? Is deze vergelijking terecht?

De wet voor het gebruik van de Friese taal is sinds 2014 van kracht. Hierin is vastgelegd dat het Fries en Nederlands de officiële talen zijn in Friesland. Ook is er een orgaan voor de Friese taal ingesteld. Tot zover heeft de wet voor de Nederlandse Gebarentaal overeenkomsten met die voor de Friese taal, alleen staat er in de Friese wet nog veel meer. In hoofdstuk twee van de wet wordt het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer vastgelegd. Friezen kunnen in het verkeer met bestuursorganen, voor zover deze in de provincie Fryslân zijn gevestigd, de Friese taal gebruiken, tenzij een bestuursorgaan heeft verzocht de Nederlandse taal te gebruiken ([Opstellen, 2013](#)). De regels hiervoor worden per situatie in de wet toegelicht.

Ook bestaat er een hoofdstuk over het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer. Zo mag iemand die een eed, belofte of bevestiging moet afleggen, dit doen in de Friese taal. Bovendien heeft iemand die in de provincie Fryslân woont, verblijft of een zetel heeft, recht om bij een rechtszitting bij de rechtbank Noord-Nederland of het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden de Friese taal te gebruiken. Als iemand zich op dit artikel in de wet beroept, bepaalt een rechter of een tolk nodig is. Deze tolk wordt betaald door het Rijk ([Opstellen, 2013](#)).

NRC.nl schrijft in 2016 naar aanleiding van het wetsvoorstel "Ze willen in feite een vergelijkbare status als die van het Fries, dat sinds 2014 een officiële taal is. Dat heeft opgeleverd dat Friese burgers het Fries kunnen gebruiken in de rechtszaal en bij communicatie met bestuursorganen, zoals gemeenten." ([De Veen, 2016](#)) Als we echter het wetsvoorstel NGT en de huidige wet Friese taal naast elkaar leggen, lijkt deze vergelijking scheef. Er kunnen minder rechten worden ontleend aan alleen een symbolische erkenning van gebarentaal, maar wat kan het dan wel betekenen voor de emancipatie van doven?

6.2 Kansen voor de dovensgemeenschap

6.2.1 Zichtbaarheid

Een belangrijk argument vanuit de dovensgemeenschap is de maatschappelijke erkenning: de erkenning van de doven en hun cultuur zelf. Het zou zowel praktische als gevoelsmatige gevolgen hebben. "Het is een erkenning van volledig burgerschap," zegt Lotje Hallam van de organisatie van Werelddovendag in een interview met Metronieuws ([Anker, 2017](#)).

Hoewel de gevoelsmatige gevolgen voor iedere dove verschillend zullen zijn, maakt de erkenning van hun identiteit en burgerschap wel dat de horende maatschappij meer ziet van doven. Of dat nu is omdat de nieuwe wet extra aandacht geeft aan doven, of omdat doven meer naar banen zullen solliciteren nu ze zich gewaardeerd voelen. En die zichtbaarheid is positief voor de dovensgemeenschap.

Deskundigen aan de Radboud Universiteit en de Universiteit van Amsterdam concluderen in 2016 dat mensen nog veel te weinig weten over doofheid en gebarentaal. Vooral bij mensen die beroepsmatig met dove mensen te maken hebben, is nog een inhaalslag te maken. "Hulpverleners zouden meer in contact met doven moeten komen om te leren van hen," vindt Van Zuilen, onderzoeksmedewerker Taalwetenschap ([Schep, 2016](#)). Ook Onno Crasborn benadrukt in mijn interview met hem dat het misschien meer voor de hand zou liggen dat in verpleegopleidingen of in de ouderenzorg personeel beschikt over diverse communicatiemogelijkheden, wanneer gebarentaal erkend is en meer aan horenden aangeboden wordt. Als gebarentaal zichtbaar is, generen mensen die het niet heel goed vaardig zijn zich minder om het te proberen (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018).

De onwetendheid van de maatschappij is waar doven volgens Martine Wattel nu nog worden achtergesteld. Volgens haar is doofheid nog steeds onzichtbaar: mensen weten niet hoe ze met doven moeten omgaan of hoe ze met hen moeten communiceren. Mensen vinden het vreemd als ze gebarentaal zien, of moeilijk en ongemakkelijk als ze erachter komen dat iemand doof is. “Die houding, daar gaat het nog mis in de samenleving.” (M. Wattel, persoonlijke communicatie, 17 mei 2018). De erkenning als symbool zou volgens Martine de status van doven verduidelijken en zichtbaarder maken in de maatschappij, zodat hopelijk de manier van omgang en communicatie beter wordt.

6.2.2 Communicatie

Ook de initiatiefnemers van het wetsvoorstel hebben een doel op het gebied van communicatie. Zij streven naar het aanbieden van communicatie in gebarentaal waar het nodig is en mogelijk is. Denk hierbij vooral aan publicaties en informatie van de overheid die ook van belang zijn voor doven. Is er bijvoorbeeld een wijziging in het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, dan moeten doven dit mee kunnen krijgen.

Het lijkt logisch dat overheidsberichten automatisch toegankelijk zijn voor doven als ze op schrift staan. Alleen ondertiteling of tekst is niet altijd voldoende, omdat veel doven in het gesproken en geschreven Nederlands een taalachterstand hebben. Omdat gebarentaal een andere grammatica heeft en gebarentaligen veel meer op visuele communicatie zijn ingesteld, kunnen zij moeite hebben met de snelheid van ondertiteling of het begrijpen van tekst (Van Laar & Dik-Faber, R.K, 2016b).

Van Laar en Dik-Faber stellen in een memorie van toelichting bij het wetsvoorstel daarom voor om te beginnen met het live vertalen van de persconferentie van de minister-president op vrijdag (Van Laar & Dik-Faber, R.K, 2016b). Dat dit zo expliciet wordt genoemd in de memorie, laat zien dat er daadwerkelijk gestreefd wordt naar een vertaling in gebarentaal van politieke ontwikkelingen. Als de persconferenties met gebarentolk succesvol blijken te zijn, zou dit ruimte kunnen bieden voor meer live vertalingen.

Ook 112 en De Belastingdienst zijn nu nog alleen telefonisch bereikbaar. Doven kunnen via de app Signcall teksttelefoneren met beide diensten. Wil je bijvoorbeeld contact opnemen met de alarmcentrale, dan kun je via Signcall tekstberichten typen of zelf spreken. De 112-centralist antwoordt dan altijd via tekst. De bereikbaarheid van 112 is daarmee sinds 2015 al behoorlijk verbeterd voor doven. Voor Signcall is wel een abonnement nodig. Via de bemiddelingsdienst van KPN is het ook mogelijk om met een gebarentolk contact te leggen met 112. Hier zijn echter wel beperkte openingstijden voor ([Dovenschap, 2015](#)).

De Belastingdienst streeft ernaar om haar website voor iedereen toegankelijk te maken. Echter geeft zij zelf aan dat er nog geen ondertiteling is bij geluidsopnamen op de website. Doven, slechthorenden en mensen met een taalbeperking kunnen deze geluidsopnames daardoor niet of moeilijk volgen ([Belastingdienst, z.d.](#)). Het streven is dat het Orgaan voor de Gebarentaal en Dovencultuur een stimulerende en controlerende rol inneemt om te zorgen dat overheidsdiensten altijd bereikbaar en toegankelijk zijn voor doven. Wie weet volgen na de overheidswebsites ook websites van ziekenhuizen en andere zorgaanbieders. Vanuit onderzoek van Stichting Accessibility blijkt dat die nu nog tekort schieten voor doven (en ook blinden), maar dat het technisch gezien goed mogelijk is om deze websites toegankelijk te maken voor mensen met een beperking ([Schellevis, 2018](#)).

6.2.3 Onderwijs

Vroeger kon het wel eens jaren duren voordat ontdekt werd dat een kind doof was. Tegenwoordig wordt er al met drie dagen een gehoortest gedaan waarmee vast te stellen is of een baby doof of slechthorend is. Steeds meer doofgeboren kinderen krijgen door die techniek al vroeg een Cochleair Implantaat, een elektronisch implantaat dat geluid omzet in elektrische pulsen, om de gehoorzenuw direct te stimuleren. Hierdoor kunnen mensen die

(bijna) geen gehoor bezitten opnieuw geluiden waarnemen. Gevolg van de toenemende CI-implantatie is dat veel kinderen naar het regulier onderwijs gaan in plaats van het speciaal onderwijs.

Toch blijft gebarentaal volgens Roos Wattel, medeoprichter van Wat Telt!, belangrijk voor de emotionele en sociale ontwikkeling van dove en slechthorende kinderen. “Gebarentaal is en blijft de enige taal die honderd procent toegankelijk is voor dove en slechthorende kinderen, en het verschaft ze ook nog eens toegang tot een gemeenschap waar ze altijd zichzelf kunnen zijn.” ([Van Veen, 2018](#)). Nu wordt er veel tijd geïnvesteerd in oraal onderwijs en logopedie om kinderen te leren spreken, terwijl horende kinderen in die tijd een voorsprong krijgen met de kennis die zij in diezelfde tijd opdoen.

Of de erkenning van gebarentaal ervoor zou zorgen dat slechthorende en geïmplanteerde kinderen weer meer naar de dovenschool gaan, is niet van tevoren vast te stellen. Volgens Roos Wattel in een interview met VHZ is dovenonderwijs voor het basisonderwijs altijd de beste optie voor het kind, maar voor het middelbaar onderwijs vindt ze juist het regulier onderwijs beter, omdat het niveau van het dovenonderwijs daar volgens haar nog te kort schiet ([Van Veen, 2018](#)).

Docenten en beleidsmakers in het dovenonderwijs zullen waarschijnlijk zowel met als zonder erkenning hun best doen om het dovenonderwijs te verbeteren, maar waar wel pas iets te halen valt na een officiële taalerkenning, is het regulier onderwijs. Op het moment dat een erkenning van Nederlandse Gebarentaal er is, zijn middelbare scholen volgens Onno Crasborn meer geneigd om gebarentaal als keuzevak in te voeren. De erkende status maakt duidelijk dat NGT geen aflopende zaak is, maar een taal waarin mensen communiceren (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018). Elk van de experts die ik sprak, beaamt dat het mooi zou zijn als gebarentaal aangeboden zou worden op middelbare scholen.

Dat leerlingen daarmee vloeiend in gebarentaal worden, verwacht Tobias de Ronde, die zelf doof is, niet. Volgens hem gaat het er vooral om dat de taal zo zichtbaarder zou zijn als mensen een beetje kunnen gebaren. “Dat mensen zouden weten dat gebarentalen volwaardige talen zijn. Nu hebben mensen zoiets van: ‘Oh, jij kunt niet praten,’ in plaats van: ‘Sorry, ik kan niet gebaren.’” (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018). Gebarentaal op de middelbare school zou mensen daarmee bewuster maken dat ze op een andere manier kunnen communiceren, maar daarnaast is het ook nog eens gunstig voor dove gebarentaalgebruikers. Martine Wattel hoopt zelfs dat gebarentaal een verplicht vak zou kunnen worden, omdat daarmee “het passend onderwijs voor dove kinderen toegankelijker wordt.” (M. Wattel, persoonlijke communicatie, 17 mei 2018).

Onno Crasborn bevestigt hetzelfde in een interview in De Gelderlander. “Communicatie in en buiten de klas is lastig voor dove kinderen, ze komen er moeilijk tussen. Het zou enorm schelen als horende leerlingen ook gebarentaal zouden kunnen.” Hij verwacht dat er animo is voor gebarentaallessen op de middelbare school: in het basisonderwijs zijn er al vaker enthousiaste klassen geweest ([Opten, 2018](#)).

6.2.4 Emancipatie

Het belangrijkste gevolg dat de erkenning van NGT vormt voor de kansen voor doven, is dat het bijdraagt aan de strijd voor meer kansen. De erkenning legt een basis voor verdere emancipatie. Volgens Tobias de Ronde hebben we qua voorzieningen in Nederland over het algemeen niet veel te klagen, maar juridisch gezien, zou het zonder erkenning zomaar afgelopen kunnen zijn. “De dovenscholen hebben we nog steeds, de vraag is hoe lang nog. In principe zijn dat allemaal dingen die geen wortels hebben. Het kan best zijn dat de overheid zegt: ‘Goh, we gaan iets nieuws doen, we schaffen het allemaal af.’” De erkenning van de Nederlandse Gebarentaal zorgt volgens Tobias dat de dovengemeenschap iets heeft om op terug te vallen. “Je moet nog voor heel veel dingen vechten, voor financiën, voor

toegankelijkheid, voor vertaling en ondertiteling. Maar omdat je die basis hebt, heb je een grond om je protest aan vast te hangen.” (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018).

6.3 Gebarentaalerkenning over de grens

6.3.1 Amerika

Amerika is vaak het droomvoorbeeld voor vele doven. Daar bestaat namelijk de dovenuniversiteit Gallaudet. Dat is de eerste en voor zover bekend enige universiteit ter wereld voor doven en slechthorenden. De Verenigde Staten lopen daarmee ver voor op de rest van de wereld. Wanneer doven in andere landen op universiteitsniveau willen studeren, komen ze in het horende onderwijs terecht. Om dit onderwijs te kunnen volgen, zullen ze altijd een tolk nodig hebben.

Aangezien De Verenigde Staten een behoorlijk stuk groter zijn, is de wetgeving anders dan één wet die de erkenning in Nederland zou kunnen vastleggen. Doven kunnen in alle staten hun rechten opeisen op basis van de Americans with Disabilities Act uit 1990. Deze wet legt de rechten van mensen met een handicap vast, en wat er moet gebeuren in het geval van discriminatie. Over doven en slechthorende mensen staat in deze wet dat aan hun communicatieve behoeften moet worden voldaan; in de meeste gevallen betekent dit het beschikbaar stellen van een tolk American Sign Language (ASL). Opvallend in vergelijking met Nederland is dat in Amerika niet de dove persoon altijd verantwoordelijk is voor de tolk: in ziekenhuizen moet het ziekenhuis zorgen dat een gebarentaalgebruiker in ASL kan communiceren en als een bedrijf een doof persoon interviewt, moet het bedrijf de tolk regelen ([Alison, 2016](#)).

In de rest van Amerika is per staat vastgelegd of ASL als officiële taal is erkend. Dit is het geval in 40 staten, waarbij onderscheid is tussen staten waarin het alleen een buitenlandse taal is op school, tot staten waar het de officiële taal is van de dovengemeenschap (["American Sign Language", z.d.](#)). Hoezeer het droombeeld van doven over Amerika klopt, verschilt dus per staat. Wel is ASL de laatste jaren steeds zichtbaarder geworden. Waar in de jaren '70 zo'n drie universiteiten onderzoek deden naar ASL, zijn dat er nu zo'n vijftig. Ook zijn er heel veel middelbare scholen waar je ASL als keuzevak kunt kiezen (O. Crasborn, persoonlijke communicatie, 14 mei 2018).

Ook in televisieseries en films is ASL zichtbaar: op de familiezender ABC Family was zes seizoenen lang de serie *Switched at Birth* te zien, over een doof en horend meisje die bij de geboorte waren verwisseld. In deze serie werd regelmatig inzicht gegeven in de dovengemeenschap en gedragsregels voor het communiceren met doven. Het hoofdpersonage Daphne kon bijvoorbeeld vaak iemand niet begrijpen als diegene haar niet aankeek, omdat ze dan het mondbeeld niet kon aflezen. In deze serie werden de dove personages ook daadwerkelijk door dove acteurs gespeeld. Marlee Matlin, die tevens een rol had in deze serie, werd bekend als dove actrice en inmiddels komen er steeds meer jonge dove acteurs en actrices die rollen krijgen in grote producties, zoals de horrorfilm *A Quiet Place*.

6.3.2 Vlaanderen

Dichter bij huis vond in 2006 de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal (VGT) plaats in Vlaanderen. Het is belangrijk om hier specifiek Vlaanderen te noemen, het noordelijke deel van België. De erkenning geldt namelijk niet voor heel België, de gebarentaal is niet officieel erkend in Wallonië.

Op 26 april 2006 werd VGT door de overheid erkend als “taal die gebruikt wordt door dove en horende Vlaamse Gebarentaligen”. De erkenning was vooral een culturele erkenning van de status van de taal en de gebruikers. In Vlaanderen werd in de jaren sinds de erkenning

een adviescommissie opgericht, er werden projecten voor de maatschappelijke verankering georganiseerd en er werden subsidiemechanismen voor onderzoek voorzien ([Belga, 2016](#)).

Tien jaar na de erkenning blijkt dat de erkenning van VGT nog altijd symbolisch is. De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal en de Federatie van Vlaamse Dovenorganisaties (Fevlado) concluderen dat gebarentaligen tegen grenzen aanlopen als het gaat om het recht op VGT en informatiewerving over de taal. Vooral horende ouders wordt vaak nog informatie onthouden over de meerwaarde van VGT in de opvoeding van dove kinderen, omdat doof vooral vanuit medisch perspectief bekeken wordt met het oog op een CI ([Doof.nl, 2016](#)).

Ook hebben op dit moment kinderen geen gelijke onderwijskansen in Vlaanderen, concludeert Fevlado. Geen enkele onderwijsvorm voldoet aan de rechten van deze kinderen. Het ontbreekt aan een tweetalige onderwijsvorm, waarbij Vlaamse Gebarentaal en geschreven Nederlands als voer- en instructietalen worden gehanteerd. “Deze onderwijsvorm is onbestaande in Vlaanderen, waar kleuter- en lager onderwijs in VGT eerder de uitzondering dan de norm is,” zeggen de Adviescommissie en Fevlado ([Belga, 2016](#)).

Hiermee lijkt het argument aan te voeren dat ondanks dat Vlaanderen jaren voor Nederland al een erkenning kreeg, de voorzieningen nu in Nederland beter geregeld zijn dan bij onze zuiderburen.

6.3.3 Schotland

Een land waar Nederland een voorbeeld aan kan nemen op het gebied van gebarentaalerkenning en toegankelijkheid, is Schotland. In Schotland wordt gebruik gemaakt van de British Sign Language (BSL), de Britse/Engelse Gebarentaal. In oktober 2017 heeft de Schotse overheid een nationaal plan gepubliceerd om BSL te integreren in het dagelijks leven. De Schotse overheid wil “Schotland de beste plaats in de wereld maken voor BSL-gebruikers om te wonen, werken en bezoeken.” (Scottish Government, 2017).

De situatie in Schotland laat zien dat de erkenning van een gebarentaal zeker benut kan worden en leiden tot positieve ontwikkelingen voor de dovengemeenschap. In dit geval is de overheid nauw betrokken, waardoor er zelfs hele ingrijpende gevolgen mogelijk zijn. In het nationale plan zijn wel 70 acties opgesteld die Schotse Ministers en Parlement zullen ondernemen op het gebied van onder andere openbaar vervoer, educatie, sociale contacten, gezondheid, cultuur en recht. In 2020 wordt een tussentijds rapport opgemaakt van de behaalde doelen en welke maatregelen er nog nodig zijn in de drie daaropvolgende jaren.

Wanneer ik met Tobias de Ronde enkele van de Schotse plannen vergelijk, blijkt dat het in Nederland aardig goed geregeld is (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018). In Schotland kan het echter dat het over twee jaar nóg beter geregeld is. Een doel is namelijk om informatie in openbaar vervoer toegankelijk te maken voor doven. Volgens Tobias hebben de schermen op stations en in treinen daar in Nederland al aan bijgedragen, maar Schotland gaat nog een stapje verder en wil die informatie ook in BSL aanbieden.

Een ander opvallend doel is dat de Schotse overheid barrières wil wegnemen die er nu voor zorgen dat BSL-gebruikers geen docent kunnen worden. In Nederland zijn er wel dove docenten die bijvoorbeeld wiskundeles geven, maar dit gebeurt voornamelijk op dovenscholen. Schotland wil ook op horende scholen mogelijk maken dat dove docenten les kunnen geven in het vak waar ze verstand van hebben, in hun eigen taal. Vaak moeten docenten examen afleggen in het Engels en daardoor kunnen ze geen lerarendiploma halen, terwijl ze daarin niet beperkt zouden worden als ze het examen in hun eigen taal mogen afleggen ([BBC News, 2017](#)).

Enkele doelen in het Schotse plan zullen ook Nederland en Vlaanderen bekend voorkomen.

Zo wil de overheid dat Scotland's National Centre for Languages (SCILT), een organisatie die vergelijkbaar is met het Orgaan voor Gebarentaal in Nederland en Vlaanderen, een programma opzet om BSL aan horende leerlingen te leren. Dit doet denken aan de Nederlandse ambities voor NGT als middelbareschoolvak. Ook is een belangrijk doel om ouders en familie met een doof of doofblind kind de juiste informatie te geven over gebarentaal en de dovencultuur. Daar blijkt het na de erkenning in Vlaanderen nog aan te ontbreken.

Hoe de plannen uitpakken in Schotland, kan dus mogelijk heel gunstig zijn voor Nederland en Vlaanderen. In 2020 zal namelijk in het tussentijds rapport blijken wat succesvol is geweest in Schotland, en waar andere landen in hun ontwikkeling mogelijk van kunnen leren.

Samenvatting

Dit hoofdstuk gaf antwoord op de deelvraag 'Wat zou de erkenning van NGT voor gevolgen hebben voor de kansen van doven?'. Om die vraag te beantwoorden, is een analyse gemaakt van het wetsvoorstel ingediend door Tweede Kamerleden Dik-Faber en Van Laar. Hieruit blijkt dat de overheid de Nederlandse Gebarentaal officieel erkend en er een Orgaan voor de Gebarentaal en Dovencultuur wordt opgericht. In vergelijking met het Fries, zijn aan deze wet minder directe rechten te ontleen. De erkenning is dus vooral symbolisch.

Wel kan een officiële erkenning bijdragen aan de zichtbaarheid van doven in de Nederlandse maatschappij. De initiatiefnemers streven naar communicatie in gebarentaal waar het nodig en mogelijk is. In het onderwijs is veel animo om NGT als keuzevak op scholen aan te bieden; dit zou positief zijn voor de communicatie tussen dove en horende kinderen. Het belangrijkste gevolg van de erkenning, is dat het een basis legt om op terug te vallen en de emancipatiestrijd verder te voeren. In Vlaanderen is de erkenning niet enorm succesvol geweest. Nederland kan wel een voorbeeld nemen aan Schotland, waar de overheid actief meewerkt om het land gebarentaalfriendly te maken.

Hoofdstuk 7. Conclusie

In dit onderzoek is er vanuit literatuurstudie, interviews en een enquête onderzoek gedaan naar de invloed van een officiële erkenning van NGT op de emancipatie van doven. De vier deelvragen in dit onderzoek, hebben samen geleid tot de hoofdvraag en worden daarom in die volgorde langsgelopen.

Is doof/Doof een identiteit?

Vanuit de literatuurstudie in dit onderzoek kan bevestigd worden dat doof/Doof inderdaad een identiteit is. Die identiteit is, net als de roep om erkenning, niet zomaar opgekomen. De onderdrukking van doven en het verbod op gebarentaal in het verleden hebben een identiteitsbesef aangewakkerd ([Doof.nl, z.d.](#)). Het benoemen van een identiteit is in onze huidige maatschappij in Nederland een nog vrij moderne issue. Sommige doven onderscheiden hun dovenidentiteit taalkundig. Zij gebruiken doof met een hoofdletter d: Doof (Ladd, 2003). Maar lang niet iedereen gebruikt die hoofdletter, vaak vanuit oogpunt dat je daarmee discriminerend onderscheid maakt in de dovengemeenschap (T. de Ronde, persoonlijke communicatie, 16 mei 2018). Of je nu doof of Doof schrijft, de dovenidentiteit draait vooral om het gevoel. Zelfs iemand die niet medisch doof is, maar bijvoorbeeld slechthorend, kan zich doof voelen.

Hoe wordt doofheid gezien vanuit het medisch-pathologisch perspectief tegenover het socio-cultureel perspectief?

Hoe de maatschappij doven ziet en hoe doven zichzelf zien, is een kwestie van perspectief. Uit een combinatie van interviews en literatuurstudie blijkt dat het medisch-pathologisch perspectief zich sterk richt op doof als handicap. Een Cochleair Implantaat (CI) wordt daarbij gezien als oplossing en na de operatie ligt de focus vaak op de verwerving van gesproken taal in plaats van gebarentaal ([Knoors, 2011](#)). Het socio-cultureel perspectief ziet doofzijn juist als cultureel fenomeen, waarbij doven zichzelf als minderheidsgroep zien in de maatschappij. Het CI vormde volgens doven een bedreiging voor de dovengemeenschap ([Van der Ploeg, z.d.](#)), maar de laatste jaren is die mening genuanceerd: niet het CI zelf is de bedreiging, maar de medische wereld. Hierin is te zien dat het medisch-pathologisch perspectief en het socio-cultureel perspectief lijnrecht tegenover elkaar staan en makkelijk met elkaar kunnen botsen.

Welke argumenten spelen er voor en tegen de erkenning van NGT binnen de dovengemeenschap?

Door middel van een enquête is in kaart gebracht welke argumenten er voor en tegen de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal spelen binnen de dovengemeenschap. Hoewel de resultaten vanwege de lage respons niet gegeneraliseerd kunnen worden voor alle doven, geeft bijna iedereen aan dat gebarentaal erkend moet worden. Redenen hiervoor zijn de erkenning van de dovengemeenschap en hun identiteit, de erkenning van NGT als moedertaal en het verbeteren van toegankelijkheid. Een veelgenoemd argument is ook dat de Friese taal al erkend is. Experts noemen als mogelijke tegenargumenten dat doven sceptisch zijn over de gevolgen van een erkenning, en vanuit de politiek zijn de kosten een bezwaar. De respondenten zijn echter louter positief en noemen deze tegenargumenten niet. De verwachtingen van de erkenning zijn hoog: de ondervraagden verwachten betere baankansen en tolkvoorzieningen, verbeterde toegankelijkheid en informatievoorzieningen en dat meer mensen gebarentaal gaan leren. Het is de eerste stap naar gelijkwaardigheid.

Wat zou de erkenning van NGT voor gevolgen hebben voor de kansen van doven?

Vanuit de hoge verwachtingen uit de enquête, is gekeken naar wat er echt in de initiatiefwet van de Tweede Kamer staat. Na analyse is te concluderen dat hier eigenlijk alleen in staat dat de overheid NGT erkent en er een Orgaan voor de Gebarentaal en Dovencultuur moet komen ([Van Laar & Dik-Faber, 2016a](#)). De erkenning is dus slechts een symbolische erkenning. Opvallend is dat tegen de verwachtingen in, er minder rechten aan deze wet

kunnen worden ontleend dan bij de Friese taal het geval is ([Opstellen, 2013](#)). Toch levert een erkenning ook kansen op. Gebarentaal wordt zichtbaarder en dit kan de status van doven in de maatschappij verduidelijken. Ook streven de initiatiefnemers naar betere communicatie en informatie en zijn er veel positieve geluiden voor NGT als keuzevak op het regulier onderwijs. Dit heeft als gevolg dat doven in passend onderwijs beter mee kunnen komen. De gebarentaalerkenning in Vlaanderen is niet enorm succesvol geweest, maar Nederland kan veel leren van de huidige actualiteiten in Schotland, waar de overheid hard meewerkt om het land gebarentaalvriendelijk te maken (Scottish Government, 2017).

Vanuit de conclusies van de deelvragen, kan de hoofdvraag worden beantwoord:

Welke invloed heeft een officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) op de emancipatie van doven?

De invloed van een officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal, is op papier aanzienlijk kleiner dan aan het begin van dit onderzoek werd verwacht. De wet voor erkenning is vooral symbolisch. Een Orgaan voor Gebarentaal en Dovencultuur bestaat al, dus eigenlijk zou daar geen nieuwe ontwikkeling plaatsvinden.

Toch is een officiële erkenning van belang voor de dovengemeenschap. Doven leren steeds meer om hun doofheid niet als handicap te zien, maar als een culturele identiteit. Ze komen op voor hun plek in de maatschappij, omdat doven in baankansen en toegankelijkheid en informatievoorziening nog achtergesteld worden op horenden. Een erkenning van NGT maakt gebarentaal én doven zichtbaarder in de maatschappij. In de media vindt al een verschuiving plaats van een medisch naar een meer cultureel frame, maar meer bewustwording is nodig om kwetsende terminologie uit de journalistiek te schrappen.

De voorzieningen in Nederland zijn vrij goed, maar doven hebben nu niks om op terug te vallen. Vanuit de erkenning als basis, kunnen doven strijden voor meer: betere tolkvoorzieningen (ook voor doven boven de 30 die willen studeren), meer ondertiteling bij programma's en hopelijk betere baankansen. De emancipatie van doven is nog niet voorbij, ook niet met een gebarentaalerkenning, maar het kan wel de eerste stap vormen in de strijd naar gelijkheid.

Hoofdstuk 8. Producties

In dit hoofdstuk zijn alle producties opgenomen die tot stand zijn gekomen tijdens het schrijven van deze meesterproef. Bij elke productie wordt eerst kort ingeleid waar het artikel over gaat. Vervolgens worden eventuele eisen of afspraken met de redactie toegelicht. Elke toelichting eindigt met een (journalistieke) keuze die is gemaakt in het proces of de uitwerking van de productie.

Elke productie is voorzien van een link waar het artikel en eventuele social mediaposts online te bekijken zijn. De artikelen zelf zijn in een gemakkelijke leesversie opgenomen, zodat de lezer makkelijk in de tekst kan zoeken en kwaliteitsverlies in screenshots wordt voorkomen.

Cast A Quiet Place leerde gebarentaal voor dove actrice

A Quiet Place is een horrorfilm die plaatsvindt in complete stilte. Een familie die moet vluchten voor moordlustige blinde wezens, heeft een wapen: dankzij gebarentaal kunnen ze toch met elkaar communiceren. De dove actrice in de film was de gids en inspiratiebron voor de regisseur tijdens het maken van de film.

Televizier richt zich vooral op tv, maar af en toe ook op bijzondere of opvallende films. Voor het artikel was het van belang dat ik zou toelichten wat er zo speciaal is aan de horrorfilm. De hoofdredacteur van de redactie wilde meer filmpjes zien om artikelen crossmediaal te maken. Aan deze eis heb ik voldaan. Het artikel is gemaakt tijdens mijn stage en vergoed middels een stagevergoeding.

Op de redactie van Televizier werd er veel gesproken over *A Quiet Place*, maar eigenlijk totaal niet over het feit dat er gebarentaal (ASL) in deze film wordt gebruikt. Juist dat aspect besloot ik uit te lichten. Het grootste deel van de film speelt zich namelijk af in stilte, en de gebarentaal versterkt dat plot. Tijdens mijn analyse van gebarentaalerkenning in andere landen werd duidelijk dat er steeds meer dove acteurs en actrices in Amerikaanse films te zien zijn, vandaar dat ik in het artikel extra aandacht geef aan de rol van Millicent Simmons in de film.

Dit artikel telt 441 woorden. De bijbehorende tweet telt 13 woorden.

Link artikel: <https://www.televizier.nl/film/cast-a-quiet-place-leerde-gebarentaal-voor-dove-actrice>

Link tweet: <https://twitter.com/Televizier/status/991329070397915136>

Cast A Quiet Place leerde gebarentaal voor dove actrice

STILTE ALS WAPEN

Foto: Paramount Pictures

Film

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 2 mei 2018

Zo'n 95 procent van de horrorfilm *A quiet place* vindt plaats in stilte. Hoe kun je dan communiceren zonder geluid? Met gebarentaal! De cast van de film leerde gebarentaal voor elke zin in het script, mede voor hun dove collega Millicent Simmonds.

De familie Abbott leeft in *A quiet place* in complete stilte. In de nabije toekomst wordt de aarde aangevallen door blinde wezens, die je bij elk geluid dat je maakt verslinden. De familie heeft echter een wapen: dankzij hun dove dochter Regan (Millicent Simmonds) kunnen ze toch met elkaar communiceren.

Gids

“Voor mij was het niet-onderhandelbaar dat we een actrice zouden kiezen die in het echt doof is. In de eerste versie van het script zat een doof personage. Dat wilde ik nog beter naar voren brengen,” zegt regisseur en co-schrijver John Krasinski in een interview met *TheWrap*. Krasinski is heel blij met de keuze voor de 15-jarige Millicent Simmonds. “Ik was blij en vereerd dat een dove actrice deze rol wilde spelen, maar ik had haar ook nodig als gids. Ik vroeg haar steeds: ‘Is dit goed zo?’ Zij gaf me tips. Ze was totaal niet geïntimideerd door al mijn vragen.”

Ervaringen

John Krasinski ging uitgebreid in gesprek met Millicent over haar ervaringen als doof persoon. “Heeft ze wel eens spijt van iets? Voelt ze zich ooit veroordeeld? Voelt ze zich in haar kracht gezet? Al deze waanzinnige dingen heeft ze met mij gedeeld. Zij is de reden waarom ik gebarentaal zo goed heb kunnen leren.”

American Sign Language

De regisseur vond dat de rest van de cast ook moest leren communiceren in de taal van de doven. “We hebben allemaal ASL, de Amerikaanse gebarentaal geleerd,” zegt Krasinski. ASL komt veelvuldig terug in de film, maar het was ook fijn voor actrice Millicent om collega’s haar taal te zien leren. “Op de set hadden we een gebarentaaldocent, iedereen leerde samen gebarentaal,” vertelt Millicent.

Gebrek aan gebaren

Zo goed is het niet overall: de actrice vertelt aan entertainmentwebsite *Stuff* dat 98 procent van de horende ouders met dove kinderen geen gebarentaal leren. “Op mijn dovenschool waren er kinderen die vaak niet naar huis wilden gaan, omdat ze niet konden gebaren met hun ouders. Ik probeer niet kritisch te zijn, maar ik denk dat het belangrijk is om ervoor open te staan de taal te leren.” Op de set van *A quiet place* is dat in elk geval gelukt: de regisseur vond het leren van gebarentaal “een van de meest speciale ervaringen die ik heb meegemaakt.”

Volgen

Bijzonder: Cast A Quiet Place leerde gebarentaal voor dove actrice

#AQuietPlace #Gebarentaal
#MillicentSimmonds

Cast A Quiet Place leerde gebarentaal voor dove actrice

Zo'n 95 procent van de horrorfilm A quiet place vindt plaats in stilte. Hoe kun je dan communiceren zonder geluid? Met gebarentaal! De cast van de film leerde gebarentaal voor elke ...

televizier.nl

16:50 - 1 mei 2018

1 retweet 1 vind-ik-leuk

1

1

Deze versie van Waylons Outlaw in 'Em ken je nog niet

Waylon is klaar voor het Songfestival en zeventien muziektolken zijn dat ook. Zij vertolken tijdens het Eurovisie Songfestival via een livestream alle nummers, om muziek bereikbaar te maken voor doven en slechthorenden. Tolk Mirjam Stolk haalde de uitzending van *RTL Late Night* met haar vertaling van Waylons *Outlaw in 'em*.

Op Televisier.nl is het Eurovisie Songfestival het grootste event van het jaar naast het eigen Televizerring Gala. Alles rondom het Songfestival en Waylon wordt goed gelezen. Vandaar dat de titel van dit artikel gericht moest worden op Waylons inzending, om meer clicks te genereren. De terugkoppeling naar *RTL Late Night*, voldoet aan de eis van de redactie om zoveel mogelijk op tv-uitzendingen aan te sluiten.

In het artikel heb ik aandacht geschonken aan de gebarentaalversie van *Outlaw in 'Em* en de uitleg van enkele gebaren. Dit is bedoeld als verrijking voor de Televisier-lezers. Aan de hand van de optredens van Mirjam Stolk, heb ik geprobeerd dit op een leuke en niet schoolboekachtige manier uit te werken.

Dit artikel telt 420 woorden. De bijbehorende tweet telt 16 woorden. De Facebookpost telt 20 woorden.

Link artikel: <https://www.televisier.nl/muziek/deze-versie-van-waylons-outlaw-in-a-em-ken-je-nog-niet>

Link tweet: <https://twitter.com/Televisier/status/991952304667549696>

Link Facebookpost: <https://www.facebook.com/televisier/posts/10156212958477357>

Deze versie van Waylons Outlaw in 'Em ken je nog niet

IN NEDERLANDSE GEBARENTAAL

Foto: Joost Keet Bas van der Boom

Muziek

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 3 mei 2018

Waylon kan zijn Songfestivalliedje inmiddels dromen, maar ook een team van doventolken maakt zich op voor zijn optreden in Lissabon. Tijdens het liedjesfestijn vertolkt Mirjam Stolk (34) zijn nummer Outlaw in 'em in gebarentaal voor Nederlandse dove en slechthorende kijkers.

Voor het eerst worden tijdens de eerste en tweede halve finale én de grote finale alle Songfestivalnummers 'vertaald' naar de Nederlandse Gebarentaal. Via een livestream op Facebookpagina [Muziektolk hoort erbij](#) zetten zeventien muziektolken op 8, 10 en 12 mei de nummers om in gebaren. Mirjam Stolk is één van die tolken. Zij wil muziek voor doven en slechthorenden bereikbaar maken en nam al verschillende liedjes op in gebarentaal.

“Die is van mij”

Eén daarvan was Waylons [Outlaw in 'em](#). Mirjam neemt de Nederlandse inzending tijdens het [Eurovisie Songfestival](#) voor haar rekening. “Want die heb ik eerder op Facebook gezet, dus die is van mij,” grapt ze aan tafel bij [RTL Late Night](#). Het was nog een hele klus om de titel van het liedje te vertalen. “Outlaw is een Engelse term. Daar zit veel betekenis in, ik kon daar geen goed Nederlands gebaar voor vinden.”

Outlaw

Uiteindelijk besloot Mirjam om zelf een gebaar te bedenken, speciaal om Waylons boodschap goed over te brengen. Het werd een combinatie van twee gebaren. Allereerst het gebaar voor 'wet' (één hand als wetboek en de andere hand als de letter W) met vervolgens daarbij de toevoeging van 'verbannen' (een vuist die wordt weggegooid). Het gebaar is een 'verbanning uit de wet' geworden. Zo hebben ook doven een beetje *outlaw in 'em*.

Rocken

Net als [Waylon](#) rockt Mirjam mee met het nummer. De sfeer overbrengen, dat is belangrijk als iemand het geluid niet kan horen. De tekst vertaalt ze naar het Nederlands, aangezien Engelse gebaren weer heel anders zijn dan de Nederlandse Gebarentaal. Alleen de woorden 'outlaw' en 'swagger' zijn bij gebrek aan een Nederlands equivalent Engels gebleven.

Extra dimensie

In eerste instantie zijn de gebarentolken bedoeld voor mensen die niet kunnen horen, maar als horenden er ook van genieten, is dat mooi meegenomen volgens Mirjam. “Als mensen ernaar kijken die niet de ondersteuning van gebarentaal per se nodig hebben, denk ik dat het een extra dimensie geeft aan het Songfestival.”

Lees ook: [De kijkers thuis hebben nu een gebarentolk; Waylon zelf staat met vier eigenaardige achtergrond dansers die doen alsof ze gitaar spelen.](#)

SONGFESTIVAL	WAYLON	EUROVISIE SONGFESTIVALOUTLAW IN
EM	GEBARENTAAL	

Televizier
@Televizier

Volgen

Deze versie van Waylons nummer Outlaw in 'Em ken je (waarschijnlijk) nog niet
[#gebarentaal](#) [#Waylon](#) [#Songfestival](#)

Deze versie van Waylons Outlaw in 'Em ken je nog niet

Waylon kan zijn Songfestival liedje inmiddels dromen, maar ook een team van doventolken maakt zich op voor zijn optreden in Lissabon. Tijdens het liedjesfestijn...

[televizier.nl](#)

10:07 - 3 mei 2018

1 vind-ik-leuk

2

1

Gepubliceerd door Edriënne Groenewoud [?] · 3 mei om 13:49 ·

Iedereen kan dit jaar genieten van het Songfestivalgeweld! Alle nummers worden door 17 tolken in een livestream omgezet naar gebarentaal.

Deze versie van Waylons Outlaw in 'Em ken je nog niet

Waylon kan zijn Songfestival liedje inmiddels dromen, maar ook een team van doventolken maakt zich op voor zijn optreden in Lissabon. Tijdens het liedjesfestijn vertolkt Mirjam Stolk (34) zijn nummer Outlaw in 'em in gebarentaal voor...

[TELEVIZIER.NL](#)

4.120 mensen bereikt

Bericht promoten

Leuk

Opmerking plaatsen

Delen

Lilan van der Werff, Leonie Zondag en 36 anderen

Relevantste

3 keer gedeeld

1 opmerking

Opdrachtgever: Nederlandse Dove Jongeren

Volg het Eurovisie Songfestival in gebarentaal

Ook onder de doven zelf is het Songfestival in gebaren groot nieuws! Tot nu toe missen doven en slechthorenden iets om het liedjesfeest te volgen, maar een livestream met muziektolken NGT biedt de oplossing. Voor het artikel heb ik ook Mirjam Stolk benaderd, die toelicht hoe het idee tot stand is gekomen. In aankondigingen leek het er vanwege alle media-aandacht erg op dat de vertolking op tv te zien zou zijn, dus aan Mirjam vroeg ik waarom dat niet zo was.

Toen ik met het artikel voor Televizier bezig was, vroeg ik aan mijn contactpersoon bij NDJ of dit ook dove jongeren zou aanspreken. Een artikel over de livestream in NGT vond zij een erg goed idee, omdat NDJ hier zelf een evenement voor ging organiseren. Dit artikel moest wel snel geschreven worden, want de eerste livestream zou over twee dagen plaatsvinden.

Vanwege de taalachterstand van sommige doven, zijn de artikelen die ik voor NDJ heb geschreven niet al te lang; in gesprek met de organisatie is mij namelijk verteld dat het niet te ingewikkeld moet zijn voor de lezers. Omdat Waylon en het Songfestival bij Televizier altijd gelezen worden en deze invalshoek niet paste bij NDJ, heb ik me voor hier meer gefocust op de zichtbaarheid van NGT.

Dit artikel telt 417 woorden. De Facebookpost telt 32 woorden.

Link artikel: <http://dovejongeren.nl/volg-het-eurovisie-songfestival-in-gebaren/>

Link Facebookpost: <https://www.facebook.com/DoveJongeren/posts/1815463738496810>

Volg het Eurovisie Songfestival in gebarentaal

Foto: Nederlandse Dove Jongeren

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 7 mei 2018

Het Eurovisie Songfestival is dit jaar voor het eerst te volgen in Nederlandse Gebarentaal. Zeventien tolken zullen via livestream alle liedjes vertalen naar het Nederlands en omzetten in gebaren.

De halve finales zijn live te volgen op 8 en 10 mei. Op 12 mei wordt ook de grote finale vertaald naar gebarentaal. Dit gebeurt via een livestream op de Facebookpagina van [Muziektolk hoort erbij](#).

Het initiatief

Het idee om alle inzendingen van het Eurovisie Songfestival te vertalen, kwam van NGT-tolken Rosanna Demkes-Wareman en Mirjam Stolk. Zij merkten op dat het Songfestival één groot feest is, maar dat doven en slechthorenden iets missen om het liedjesfeest te kunnen volgen. Daar is nu een oplossing voor gevonden.

Mirjam Stolk maakte zelf een filmpje op haar [YouTube-account](#). Hierin vertaalde ze *Outlaw in 'em*, de inzending van Waylon voor het Songfestival. "Het filmpje had zoveel leuke reacties en aandacht gekregen, inclusief van Waylon zelf, dat ik toch maar de stoute schoenen aantrok en AVROTROS aanschreef met de vraag of zij ervoor openstonden om het gehele songfestival te laten tolken op tv," vertelt Mirjam. Tijdens het lange wachten kwam haar collega Rosanna op het idee om het muziektolken zelf op te pakken via livestream.

Gebarentaal is zichtbaar

Er werd een veelzijdig team samengesteld van doven, slechthorenden, tolken en docenten gebarentaal. Alle zeventien tolken kregen hun eigen liedjes om te vertalen. Helaas kregen Mirjam en Rosanna bericht van AVROTROS dat het tolken niet op tv kon, maar wel werden alle liedjes professioneel in een studio opgenomen. "We hopen natuurlijk dat dit een eerste stap is naar het grote doel," zegt Mirjam.

Voor nu zijn de muziektolken via de Facebook livestream te volgen, maar wie weet wordt volgend jaar het doel bereikt: en kan het Eurovisie Songfestival live op televisie gebracht worden. “Dromen zijn er om ze na te jagen, en met wat er nu allemaal gaande is, kunnen dromen werkelijkheid worden,” benadrukt Mirjam Stolk. “Ik ben ontzettend blij met alle ontwikkelingen die in korte tijd hebben plaatsgevonden. Gebarentaal is zichtbaar, mensen praten erover, en dit opent deuren naar nieuwe mogelijkheden.”

Speciale avond in Rotterdam

SWeDoro, Muziektolk hoort erbij, Swan Harbour en Nederlandse Dove Jongeren organiseren ook een speciale avond met live muziektolken vanuit het dovenclubhuis in Rotterdam-Alexander. Achttien tolken zijn tijdens de Songfestivalfinale op 12 mei aanwezig om alles te vertalen wat er gezongen wordt. Kaartjes bestellen kan voor €2,50 [hier op de site van Nederlandse Dove Jongeren](#).

Eurovisie Songfestival gebarentaal

Nederlandse Dove Jongeren

...

Gepubliceerd door Edriënne Groenewoud [?] · 8 mei · 🌐

Vanavond is de eerste halve finale van het Eurovisie Songfestival. Via de livestream van [Muziektolk hoort erbij](#) kun je alle liedjes in Nederlandse Gebarentaal volgen.

Mis ook het evenement op zaterdag niet!

Volg het Eurovisie Songfestival in gebarentaal

Het Eurovisie Songfestival is dit jaar voor het eerst te volgen in Nederlandse Gebarentaal. Zeventien tolken zullen via livestream alle liedjes vertalen naar het Nederlands en omzetten in gebaren. ...

DOVEJONGEREN.NL

👤 1.036 mensen bereikt

Bericht promoten

Leuk

Opmerking plaatsen

Delen

👤 Danny Glenda, Muziektolk hoort erbij en 7 anderen

3 keer gedeeld

Opdrachtgever: Nederlandse Dove Jongeren

Tom de Beer (21): “Met NGT krijg ik een beter beeld van hoe het voor een dove is om te communiceren”

Tom de Beer is sinds zijn geboorte slechthorend, maar heeft op 21-jarige leeftijd besloten gebarentaal te leren. Hij krijgt hierdoor een steeds beter beeld van hoe het voor doven is om te communiceren. Als slechthorende merkt hij dat hij zich meer thuis voelt bij de vereniging voor slechthorenden SH-jong, en minder in de horende wereld.

Voor Nederlandse Dove Jongeren plaatste ik een oproep voor dove jongeren die wilden praten over hun identiteit en het belang van gebarentaal in hun dagelijks leven. Dit was het aanknopingspunt voor de reeks portretten op de website van NDJ. Hierbij kreeg ik vanuit het bestuur ruimte voor vier interviews, bij voorkeur met jongeren van verschillende leeftijden en met verschillende verhalen.

Verrassend genoeg was Tom slechthorend en niet doof. Juist omdat zijn reactie op de oproep al (positieve) reacties uitlokte, besloot ik hem te interviewen. In gesprek met Tom kwam ik erachter dat hij graag met doven wil communiceren en het begrip voor de dovencultuur dat hij heeft gevonden graag wil uitdragen. In het artikel heb ik daarom vooral gefocust op de reden waarom hij gebarentaal wil leren en waar hij zelf in de dovengemeenschap staat.

Dit artikel telt 647 woorden. De Facebookpost telt 56 woorden.

Link artikel: <http://dovejongeren.nl/tom-de-beer-21-met-ngt-krijg-ik-een-beter-beeld-van-hoe-het-voor-een-dove-is-om-te-communiceren/>

Link Facebookpost: <https://www.facebook.com/DoveJongeren/posts/1830143800362137>

Tom de Beer (21): “Met NGT krijg ik een beter beeld van hoe het voor een dove is om te communiceren”

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 24 mei 2018

Foto: Privébezit Tom de Beer

Tom de Beer is al sinds zijn geboorte slechthorend, maar heeft op 21-jarige leeftijd besloten gebarentaal te leren. Hij is lid van SH-jong, een vereniging voor slechthorende jongeren, en wil zelf leren communiceren in NGT. “Ik merk dat ik me al enorm thuis voel bij SH-Jong, maar minder in de horende wereld.”

Toms slechthorendheid werd pas officieel vastgesteld toen hij rond de vier jaar oud was. “Ik zei helemaal niets tot ik drie was,” vertelt hij. “Door die beperking had ik last van een enorm spraakgebrek. Op school kwamen ze met het idee om mij gebarentaal aan te leren.” Dat gebeurde echter niet. “Mijn ouders waren daar wat sceptisch over, en stelden dat ik prima zonder kon.”

Voordat hij naar het mbo ging, volgde Tom speciaal onderwijs voor slechthorenden. Sinds 2014 gaat hij naar het regulier onderwijs, inmiddels op hbo-niveau: een wereld van verschil. “De transitie ging redelijk goed, maar het is toch een compleet andere omgeving. Waar ik op het speciaal onderwijs nog intensieve begeleiding kreeg in de vorm van logopedie, communicatievaardigheidstrainingen en een eigen ambulante begeleider, werd ik op het mbo min of meer het diepe in gegooid.”

Die sprong in het diepe was voor Tom “enorm wennen”, maar tevens een ervaring om zichzelf te leren kennen. “Ik ben wel blij dat het zo gegaan is,” ziet hij achteraf, “want ik ben nu echt uit m’n schulp gekropen. Ik was toen nog hartstikke verlegen. Ik durfde nooit wat te zeggen. Dat is sterk veranderd de afgelopen jaren.”

Dovencultuur

In plaats van de stilte van de verlegen jongen, leert Tom er nu gewoon nog een taal bij! Hij wil namelijk zelfstandig in gebarentaal kunnen communiceren met doven bij SH-jong en gebarentaalgebruikers daarbuiten. Bovendien wil Tom een stukje van de dovencultuur meekrijgen. “Ik begin te merken dat ik met NGT een steeds beter beeld krijg van hoe het is voor een dove om te communiceren. Mits je geen spraak gebruikt natuurlijk.”

Dat veel mensen binnen de dovengemeenschap ‘doof’ als hun identiteit zien, kan hij als slechthorende wel begrijpen. “Zonder mijn hoortoestellen ben ik praktisch eigenlijk gewoon doof. Ik ervaar het ook wel enigszins als een identiteit, mijn slechthorendheid. Wellicht omdat de wereld van horenden en slechthorenden/doven toch wat van elkaar af staat. Ik merk dat ik me bijvoorbeeld al enorm thuis voel bij SH-Jong, maar minder in de horende wereld.”

Stigma

In de horende wereld merkt Tom dat mensen minder geduldig zijn met gehoorproblemen. “Er hangt toch een bepaald stigma rondom mijn beperking. Misschien een wat sterk gekozen woord, maar ik krijg regelmatig het gevoel dat ik mensen ermee lastigval.” Dat merkt hij vooral in gesprekken met grote groepen. “Ik moet geregeld om herhaling vragen, en dat wekt irritatie op bij menig persoon. Bij de mensen bij SH-Jong is dat in véél mindere mate. Die weten waar ze rekening mee moeten houden, zoals articulatie en oogcontact. Horenden weten gewoon niet zo goed wat ze ermee aan moeten.”

Een officiële erkenning van Nederlandse Gebarentaal zou volgens hem de taal “mainstream” maken, en daardoor een logischer communicatiemiddel. “En ik denk dat het doven meer aanzien zou geven.” Een gelijkwaardige status tegenover horenden, en voor zichzelf. “Dat zouden ze goed kunnen gebruiken, omdat ze vaak niet zo overtuigd zijn van hun eigen kunnen. Als dove, en ook als slechthorende, krijg je weleens te horen dat je niks kunt. Ik denk dat erkenning van NGT zou kunnen bijdragen aan een positievere status voor deze gemeenschap.”

Het verhaal van Tom de Beer is het eerste artikel in een reeks over dove jongeren. Houd Nederlandse Dove Jongeren in de gaten, want de komende tijd vertellen er meer jongeren over hun identiteit en de betekenis van gebarentaal in de dovengemeenschap.

[doof](#) [interview](#) [jongeren](#) [Nederlandse Dove Jongeren](#)

Nederlandse Dove Jongeren

Gepubliceerd door Edrienne Groenewoud [?] · 24 mei · 🌐

Tom de Beer (21) leert sinds kort gebarentaal. Hij is lid van een vereniging voor slechthorenden en wil zelf in NGT kunnen communiceren: "Ik merk dat ik me al enorm thuis voel bij SH-Jong, maar minder in de horende wereld."

Lees hier het interview met Tom, het eerste verhaal in een reeks op Nederlandse Dove Jongeren:

Tom de Beer (21): "Met NGT krijg ik een beter beeld van hoe het voor een dove is om te communiceren"

Tom de Beer is sinds al zijn geboorte slechthorend, maar heeft op 21-jarige leeftijd besloten gebarentaal te leren. Hij is lid van SH-jong, een vereniging voor...

DOVEJONGEREN.NL

👤 1.980 mensen bereikt

Bericht promoten

👍 Leuk

💬 Opmerking plaatsen

➦ Delen

👍❤️ Cindy Ronda, Lisanne de Mooij en 44 anderen

Oudste ▾

7 keer gedeeld

5 opmerkingen

Hendrik van den Hoorn mooi zo ik ben zelf doof.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 4 w

👍 1

Peter Tervelde Het is heel goede zaak dat iedereen gebarentaal willen leren en goede communicatie met dove en slechthorende mensen.

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 4 w

👍 5

➦ 1 antwoord

Cathy Geurts Te gek, Tom! 😊 Fijn dat je er ook thuis voelt 😊

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 4 w

👍❤️ 4

Opdrachtgever: Nederlandse Dove Jongeren

Ashley Frissen (18): “Ik was niet blij om doof te zijn”

Ashley Frissen en haar zus Melissa zijn doof geboren. Haar ouders leerden haar en haar zus gebarentaal, maar op advies van doktoren stopten ze hiermee. Dit had grote gevolgen voor hoe Ashley zichzelf zag: ze wilde niet meer gebaren en was niet blij om doof te zijn.

Het artikel in de interviewreeks over een doof meisje wie gebarentaal werd ontzegt, ontplofte. Waar artikelen bij Nederlandse Dove Jongeren gemiddeld zo'n 900 mensen bereiken, stond dit artikel begin juni al op 8970 mensen, en het wordt nog steeds verspreid. Dit verhaal werd wel 76 keer gedeeld, vaak met reacties vanuit herkenbaarheid, van mensen die vroeger ook de dovencultuur hebben gemist en nu het belang van gebarentaal benadrukken. Van twee verschillende NDJ-bestuursleden kreeg ik een mail en een WhatsApp met complimenten voor het artikel en dat lezers graag meer van mij wilden lezen.

Bij het verhaal van Ashley wilde ik vooral gebruik maken van storytelling volgens het *Handboek verhalende journalistiek* (2014). Omdat de artikelen voor NDJ niet te lang zijn, werd het eigenlijk storytelling in het klein, waarbij Ashley het hoofdpersonage is. De complicatie in haar leven is dat haar ouders stoppen met gebaren op aanraden van de doktoren. Ashley groeit op zonder gebaren, met het oog op een leven in de horende wereld. Als zij toch naar de dovenschool moet, wil ze niet, want ze wil niet gebaren! Maar juist die omkeer zorgt voor een identiteitsbesef bij Ashley dat maakt dat ze uiteindelijk trots op zichzelf kan zijn.

Dit artikel telt 642 woorden. De Facebookpost telt 53 woorden.

Link artikel: <http://dovejongeren.nl/ashley-frissen-18-ik-was-niet-blij-om-doof-te-zijn/>

Link Facebookpost: <https://www.facebook.com/DoveJongeren/posts/1835046989871818>

Ashley Frissen (18): “Ik was niet blij om doof te zijn”

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 29 mei 2018

Foto: Cas Wolters

Ashley Frissen is doof, net als haar zus Melissa. Haar ouders leerden bij de geboorte van hun dochters gebarentaal, maar doktoren waarschuwden hen dat ze niet teveel moesten gebaren. Het had grote gevolgen voor het zelfbeeld van Ashley. “Ik was niet trots op wie ik was.”

Melissa was drie jaar oud toen Ashley geboren werd. “Mijn ouders waren niet echt geschokt toen ze ontdekten dat ik doof was,” vertelt Ashley. Ze konden al gebaren, alleen werd hen dat al gauw afgeraden. “Mijn ouders kregen allebei verkeerde informatie. De doktoren zeiden dat ze niet de hele tijd moesten gebaren, anders zouden we niet kunnen praten.”

Ashleys ouders leerden hun dochters in gesproken taal communiceren. Als dat niet ging gebruikten ze gebaren, maar dan in NmG, Nederlands met Gebaren. Deze vorm van gebaren volgt de grammatica van het gesproken Nederlands, in plaats van de grammatica van de Nederlandse Gebarentaal. “Het is bij mijn zus wel gelukt om haar meer te laten praten, maar bij mij is het ‘m niet geworden. Het was gewoon niet mijn taal,” zegt Ashley.

De zusjes gingen naar de Mgr. Hanssenschool in Hoensbroek, een school met speciaal onderwijs voor doven en kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS). “Daar kregen we veel logopedie om te kunnen praten. Er werd weinig gebaard. Ik heb gehoord dat de directeur van de school het niet wilde. Melissa en ik waren ons daar niet zo bewust van. We wisten eigenlijk niet beter.”

De juiste manier

Toen Melissa naar een reguliere middelbare school ging, had ze moeite om alles te volgen. “Ze accepteerde ook zichzelf niet.” Omdat Ashley meer ondersteuning nodig had, wilden haar ouders dat zij naar een dovenschool ging. Ashley zelf werkte dat zo hard mogelijk tegen. “Ik wilde niet gebaren! Het was me tenslotte geleerd dat ik niet mocht gebaren. Ik was niet trots op wie ik was en was niet blij om doof te zijn. Ik denk dat in die periode mijn ouders beseften dat het niet de juiste manier was geweest voor ons.”

Uiteindelijk ging Ashley toch naar een dovenschool in Sint-Michielsgestel. “Ik ging uiteindelijk meer gebaren en, veel later dan ik, mijn zus ook. We beseften dat we dat geweldig vonden. We konden veel meer begrijpen!” Hun ouders merkten toen dat hun dochters gebarentaal juist fijn vonden. “Mijn ouders hebben achteraf veel spijt gehad dat ze niet voldoende gebaarden. Ze zijn er tot op de dag van vandaag niet blij mee.”

Dat doven moeten leren praten, vindt Ashley niet meer kunnen. “Ten minste, als mensen dan zeggen dat doven geen gebarentaal nodig hebben. Doktoren vertellen ouders dat ze maar beter geen gebarentaal als voertaal kunnen gebruiken, omdat het ‘niet makkelijk’ gaat. Het is juist niet makkelijk als je bijna wordt onderdrukt om maar niet te gebaren.”

Volledig jezelf

Nu ze de Nederlandse Gebarentaal wél beheerst, is Ashley een stuk gelukkiger geworden. “Het is heel erg fijn als je wat je denkt en voelt in je eigen taal kunt verwoorden. Voor mij betekent het meer dan een taal. Gebaren is voor mij veel beter dan alleen praten, doof zijn is een deel van mij.”

Ashley heeft naar eigen zeggen ook de voordelen ontdekt van het doof zijn. “Je bent volledig jezelf. Ook kun je je lichaam en mimiek gebruiken om iets te vertellen. Dat is veel mooier dan alleen maar je mond bewegen.” En, voegt ze grappend toe: “Als mijn hond zit te blaffen vanwege het onweer, word ik er in ieder geval niet wakker van.”

Het verhaal van Ashley Frissen maakt deel uit van een reeks over dove en slechthorende jongeren. Lees hier ook het verhaal van Tom de Beer (21): [“Met NGT krijg ik een beter beeld van hoe het voor een dove is om te communiceren.”](#)

[doof](#) [interview](#) [jongeren](#) [Nederlandse Dove Jongeren](#)

Nederlandse Dove Jongeren

...

Gepubliceerd door Edrienne Groenewoud [?] · 29 mei om 11:36 ·

Ashley Frissen (18) is doof. Haar ouders leerden bij de geboorte van Ashley en haar dove zus Melissa gebarentaal, maar doctors raadden hen af veel te gebaren. Ashley vertelt in dit tweede verhaal van de interviewreeks welke gevolgen dat heeft gehad. "Mijn ouders hebben achteraf veel spijt gehad dat ze niet voldoende gebaarden."

Ashley Frissen (18): "Ik was niet blij om doof te zijn"

Ashley Frissen is doof, net als haar zus Melissa. Haar ouders leerden bij de geboorte van hun dochters gebarentaal, maar doctors waarschuwden hen dat ze niet teveel moesten gebaren. Het had grote ...

DOVEJONGEREN.NL

8.970 mensen bereikt

Bericht promoten

Leuk

Opmerking plaatsen

Delen

Erik-Jan Wijbenga, Antoinette Vervuurt en 71 anderen

Relevantste

76 keer gedeeld

7 opmerkingen

Schrijf een opmerking...

Carla de Jong Zo herkenbaar. Veel ouders wisten vroeger niet het hoe en wat van de doven cultuur (zkh ook niet)

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 w

Jolanda Andersen Go, dat was leerzaam te lezen ! ik begrijp R wat beter!

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 w

Roos Wattel Goed dat jullie dit soort verhalen delen!

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 w

Opdrachtgever: Nederlandse Dove Jongeren

Cathy Geurts (23): “Ik hoop dat de kinderen van nu en de toekomst opgroeien met gebarentaal”

Cathy Geurts is zwaar slechthorend en gaat steeds slechter zien. Ondanks dat haar moeder ook doofblind is, groeide Cathy niet op met gebarentaal. Pas op haar zestiende ging ze naar de dovenschool, waar ze een wereld aan informatie en een nieuw thuis in de dovengemeenschap ontdekte.

Om een groot publiek aan jongeren op de website van NDJ aan te spreken, heb ik zoveel mogelijk gezocht naar verschillende mensen voor de interviewreeks. Cathy spreekt weer een nieuwe doelgroep aan, want zij is (of wordt later) doofblind. Dat ook doofblinden NDJ bezoeken, blijkt uit een reactie van een lezer die veel van zichzelf herkent in het artikel.

In Cathy's verhaal bedruk ik vooral het identiteitsbesef. Cathy voelt zich namelijk doof, of ze nu doof, doofblind of slechthorend is, en de gebarentaal is een deel van haar identiteit geworden. Haar mening past heel goed bij het idee dat gebarentaalerkenning ook een erkenning van doven zelf is, vandaar dat ik in haar artikel extra aandacht wilde schenken aan de erkenning en het ideale toekomstbeeld voor doven volgens Cathy.

Dit artikel telt 644 woorden. De Facebookpost telt 64 woorden.

Link artikel: <http://dovejongeren.nl/cathy-geurts-23-ik-hoop-dat-de-kinderen-van-nu-en-de-toekomst-opgroeien-met-gebarentaal/>

Link Facebookpost: <https://www.facebook.com/DoveJongeren/posts/1839168356126348>

Cathy Geurts (23): “Ik hoop dat de kinderen van nu en de toekomst opgroeien met gebarentaal”

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 2 juni 2018

Foto: Joey Oui (U.S.A.)

Cathy Geurts heeft het Syndroom van Gernet, waardoor ze zwaar slechthorend is en steeds slechter gaat zien. Op haar zestiende ging ze naar speciaal onderwijs in Sint-Michielsgestel. Daar maakte ze voor het eerst kennis met de dovencultuur en gebarentaal. “Het is een deel van mij geworden.”

Cathy groeide niet op met gebarentaal, ondanks dat haar moeder doofblind is. “Zij is naar het Instituut voor Doven (IvD) geweest in de tijd dat gebarentaal verboden was,” vertelt Cathy. Thuis bedachten moeder en dochter simpele gebaren om met elkaar te communiceren. Bij Cathy’s geboorte was zij niet getest op gehoor; pas rond 2,5-jarige leeftijd werd bevestigd dat ze slechthorend was.

Toen haar moeder bezig was met onderzoek naar het Syndroom van Gernet, ook bekend als het Syndroom van Königsmark, zag ze gelijkenissen met haar dochter. “Toen ik rond mijn tiende een bril nodig had, vreesde mijn moeder dat het hetzelfde was.” Hoe het syndroom begint, is onbekend. “We vermoeden dat de zenuw gewoon langzaam afsterft. Het oog zelf en DNA is in orde. De snelheid waarmee mijn zicht afneemt is ongeveer hetzelfde als bij mijn moeder.”

Gelukkig kon Cathy zich prima redden in de horende wereld. Ze ging naar een school voor slechthorenden en had een vriendengroep waarmee ze veel activiteiten ondernam. Op haar zestiende liep ze echter vast op de reguliere havo. “Uiteindelijk tipte iemand mij over VSO Compas,” zegt Cathy, dat is een school voor tweetalig Voorgezet Speciaal Onderwijs voor dove en slechthorende leerlingen.

Dovenfamilie

Een dovenschool was een hele omschakeling voor Cathy, die tot dusver altijd oraal les had gehad. Maar de verandering was positief: “Ineens had ik toegang tot informatie waarvan ik niet eens wist dat het bestond!” Ze zou niet meer zonder gebarentaal kunnen. “Het is een deel van mij geworden. Ik zou het niet willen verliezen.” Cathy voelt zich nu thuis in de dovengemeenschap. “Het is een nieuwe familie.”

Binnen die familie identificeert Cathy zich – hoewel zij slechthorend is – toch als doof. “Ik ervaar het zeker als een identiteit. Maar ik gebruik wel alle termen: slechthorend, doof en doofblind. Het liefst zeg ik doof, maar soms begrijpen mensen niet dat de inhoud per persoon

kan verschillen. De één kan praten, de ander kan niet liplezen. Persoonlijk zou ik liever zien dat slechthorend ook onder het woord doof zou vallen, zoals andere landen dat doen.”

Gelijkwaardig

Nu Cathy zelf gebarentaal heeft geleerd, hoopt ze dat anderen die kans ook krijgen, zowel horenden als doven. “Ik hoop dat de kinderen van nu en de toekomst opgroeien met gebarentaal. Uiteraard naast het gesproken en geschreven Nederlands. Het is al bewezen dat gebarentaal vroegtijdige taalontwikkeling stimuleert als je het bij een baby gebruikt. Hoe veel meer effectief kan gebarentaal worden als een heel land het kan spreken en iedereen gelijkwaardig trekt?”

Een erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal zou volgens haar aan die gelijkwaardigheid kunnen bijdragen. “Dan hebben we meer rechten. Als horende personen makkelijker gebaren kunnen leren en meer over onze cultuur te weten kunnen komen. Als zij toegang kunnen krijgen tot de taal, betekent dat meer toegang én begrip voor de doven. Communicatie is de sleutel tot alles.”

Het ideale toekomstbeeld volgens Cathy? “Dat doven niet bang hoeven te zijn voor een sollicitatiegesprek uit angst afgewezen te worden door hun beperking.” Ze wil mensen laten zien dat de dovenwereld groter is dan je denkt, belangrijk en verrijkend. “Ik hoop als we toegang tot gebarentaal geven aan de horende maatschappij ze het aandurven, zodat onze maatschappijen kunnen samenvloeien en samenleven.”

Het verhaal van Cathy Geurts maakt deel uit van een reeks over dove en slechthorende jongeren. Lees hier ook het verhaal van Ashley Frissen (18): [“Ik was niet blij om doof te zijn.”](#)

[doof](#) [interview](#) [jongeren](#) [Nederlandse Dove Jongeren](#)

Nederlandse Dove Jongeren

Gepubliceerd door Edrienne Groenewoud [?] · 2 juni om 18:03 ·

Cathy Geurts (23) ontdekte een nieuwe wereld aan informatie toen ze voor het eerst naar een dovenschool ging, vertelt zij in de interviewreeks op Nederlandse Dove Jongeren.

Gebarentaal is een deel geworden van Cathy en ze hoopt dat anderen ook de kans krijgen om NGT te leren: zowel horenden als doven. "Ik hoop dat de kinderen van nu en de toekomst opgroeien met gebarentaal."

Cathy Geurts (23): "Ik hoop dat de kinderen van nu en de toekomst opgroeien met gebarentaal"

Cathy Geurts heeft het Syndroom van Gernet, waardoor ze zwaar slechthorend is en steeds slechter gaat zien. Op haar zestiende ging ze naar speciaal onderwijs in...

DOVEJONGEREN.NL

2.780 mensen bereikt

Bericht promoten

Leuk

Opmerking plaatsen

Delen

60

Oudste

14 keer gedeeld

2 opmerkingen

Line Macdonald Cathy..

Mooi verhaal ...

Ik herken dit heel veel van mezelf.. Alleen is iets anders die ik wilde dat kreeg ik niet... maar ik heb nooit geklaagd toen ik jong was .. tja weet ook niet beter en wist t ook niet dat bestond..

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 w

5 antwoorden

Erika Zeegers-van Der Weide Cathy: 1

Leuk · Beantwoorden · Chatbericht · 3 w

Opdrachtgever: Nederlandse Dove Jongeren

Miriam Wolters (20): “Ik ben blij dat ik geen CI heb gekregen”

Miriam Wolters is doof. Toen artsen dit ontdekten toen ze twee jaar oud was, werd meteen gekeken naar de mogelijkheid voor een CI. Haar ouders zagen van deze optie af. Miriam worstelde met zichzelf omdat ze haar grote hockeydroom niet kon waarmaken, maar leerde uiteindelijk dat haar doofheid haar uniek maakt.

In de vorige artikelen voor NDJ kwamen enkele mensen aan bod die slechthorend waren. Omdat de organisatie toch Nederlandse Dove Jongeren heet, wilde ik naast Ashley Frissen nog iemand spreken die ook medisch doof was, tevens omdat wellicht niet iedere dove zich in de verhalen over slechthorenden kan herkennen.

Met Miriam Wolters kon ik spreken over een ontwikkeling die ik behandel in mijn tweede deelvraag, namelijk het aantal toenemende Cochleair Implantaten. Miriam kwam hier zelf voor in aanmerking, maar haar ouders besloten het niet te doen. Ik vond het heel interessant om uit te werken wat die keuze voor gevolgen heeft gehad voor Miriam, en hoe zij nu zonder CI met haar doofheid omgaat.

Dit artikel telt 649 woorden. De Facebookpost telt 85 woorden.

Link artikel: <http://dovejongeren.nl/miriam-wolters-20-ik-ben-blij-dat-ik-geen-ci-heb-gekregen/>

Link Facebookpost: <https://www.facebook.com/DoveJongeren/posts/1850173041692546>

Miriam Wolters (20): “Ik ben blij dat ik geen CI heb gekregen”

door Edriënne Groenewoud | Gepubliceerd: 12 juni 2018

Foto: Miriam Wolters

Miriam Wolters (20) is de enige dove in haar familie. Toen artsen op tweejarige leeftijd ontdekten dat ze doof was, werd meteen gekeken naar de mogelijkheid voor een Cochleair Implantaat. Miriam bleek geschikt, maar haar ouders besloten het niet te doen. “Achteraf ben ik eigenlijk blij dat ik geen CI heb gekregen.”

Toen Miriam twee jaar oud was, ontdekten artsen dat er iets mis was met haar gehoor. Ze bleek helemaal doof te zijn, maar kwam wel in aanmerking voor een Cochleair Implantaat: een elektronisch implantaat dat het werk overneemt van de beschadigde delen van het binnenoor en geluidssignalen doorgeeft aan de hersenen. Haar ouders besloten echter om van de operatie af te zien. “Ze accepteerden mij zoals ik was,” zegt Miriam. “Ze zijn toen meteen een cursus Nederlandse Gebarentaal gaan volgen.”

Worsteling

Als kind wist Miriam niet wat een CI was, maar in haar puberteit heeft ze weleens over de keuze van haar ouders nagedacht. “Tijdens mijn puberteit worstelde ik met mijn identiteit en doofheid. Het was voor mij een zware tijd.”

Miriam was namelijk dol op hockeyen, maar kon moeilijk aansluiten bij het team. “Dat vond ik heel moeilijk, want ik vind hockey geweldig! Ik heb ooit gedacht: als ik een CI zou hebben, zou het makkelijker zijn.”

Bij elke training nam de hockeyliefhebster haar tolk mee om te communiceren met de trainer, maar met haar teamgenoten werkte het contact niet. “Ze praatten te snel, tolken had geen nut. Ik heb altijd het gevoel gehad dat ik niet bij ze hoorde.” Uiteindelijk stopte Miriam met hockeyen. “Ik zwem nu, omdat dat geen teamsport is. En ik zit bij een dovenclub, drie keer per jaar gaan we samen voetballen.”

Uniek

Miriam volgt nu ook een mbo-opleiding op een reguliere school. “Ik heb vier vaste tolken; er gaat er altijd eentje mee naar school.” In tegenstelling tot haar hockeyteamgenoten, gaat het contact met haar klasgenoten wel goed. “Het gaat nu veel beter dan toen. Ik denk door mijn zelfvertrouwen. Ik heb veel geleerd dankzij mijn verleden: als iemand mij niks vindt, dan zoek ik wel iemand anders om mee te praten.”

Een CI? Die hoeft Miriam niet meer. “Ik heb geaccepteerd wie ik ben. Doof zijn is uniek zijn.” Haar doofheid heeft ze omarmd als een identiteit. “Als ik niet doof ben, weet ik eigenlijk niet meer wat of wie ik ben,” benadrukt Miriam. Gebarentaal is daarbij voor haar heel bijzonder. “Als digitale communicatie niet zou bestaan, zou dit voor mij de enige manier zijn om te communiceren.”

Vakkenvullen

Miriam vindt het belangrijk dat in de toekomst Nederlandse Gebarentaal als officiële taal erkend wordt. “Dan wordt onze taal bekender in Nederland. Dat levert minder drempels op voor ons als doven.” Gelijkheid tussen doven en horenden, is er volgens Miriam nog niet. Ze vertelt over haar ervaring bij een supermarkt waar ze vier jaar lang werkte: “Ik zag steeds dat mijn collega’s de kans kregen om zich verder ontwikkelen. Een collega en ik begonnen tegelijkertijd bij de supermarkt; zij kon zichzelf omhoog werken, maar ik niet. Ik heb een keer gevraagd aan mijn baas of ik iets anders mocht doen dan alleen maar vakkenvullen. Hij zei dat dat niet mogelijk was vanwege de communicatie.”

Toch blijft Miriam strijden voor wat zij wil. “Nu is werken in de horeca mijn droom, dat geef ik nooit op. Dat wil ik ook graag aan anderen meegeven. Laat zien dat je niet alleen doof bent, maar kijk naar wat je allemaal kunt en wie je bent. Geef niet op vanwege je doofheid.”

Het verhaal van Miriam Wolters maakt deel uit van een reeks over dove en slechthorende jongeren. Lees hier ook het verhaal van Cathy Geurts (23): [“Ik hoop dat de kinderen van nu en de toekomst opgroeien met gebarentaal.”](#)

[doof](#) [interview](#) [jongeren](#) [Nederlandse Dove Jongeren](#)

Nederlandse Dove Jongeren

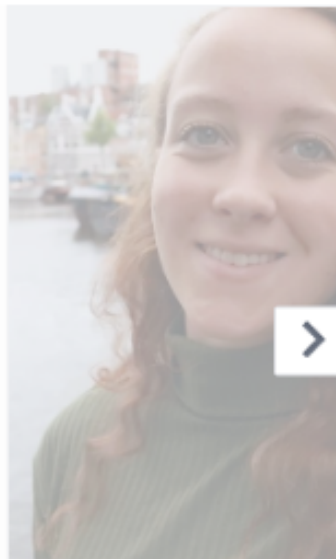
Gepubliceerd door Edrienne Groenewoud [?] · 13 juni om 10:38 ·

Op tweejarige leeftijd ontdekten artsen dat Miriam Wolters (20) doof was. Meteen werd gekeken naar de mogelijkheid voor een Cochleair Implantaat. Miriam kwam in aanmerking, maar haar ouders besloten van de optie af te zien.

In dit verhaal in de interviewreeks op Nederlandse Dove Jongeren vertelt Miriam hoe de keuze van haar ouders invloed heeft gehad op haar leven. Miriam worstelde met zichzelf omdat ze haar grote hockeydroom niet waar kon maken, maar gebruikte haar ervaringen om zichzelf te accepteren: "Doof zijn is uniek zijn."

Miriam Wolters (20): "Ik ben blij dat ik geen CI heb gekregen"

Miriam Wolters (20): "Ik ben blij dat ik geen CI heb gekregen"

2.715 mensen bereikt

Bericht promoten

Leuk

Opmerking plaatsen

Delen

Sjoke Kamstra, Jack Raaijmakers en 105 anderen

Relevantste

5 keer gedeeld

11 opmerkingen

Schrijf een opmerking...

Charles van Leeuwen Goed verhaal! Gelukkig hadden ze in mijn tijd de optie van een CI niet. Anders hadden mijn ouders het vast

Erkenning van de Nederlandse Gebarentaal: eerste stap naar gelijkheid

De Nederlandse Gebarentaal is de moedertaal van de Nederlandse dovensgemeenschap. Toch is deze taal niet officieel door de overheid erkend. De dovensgemeenschap strijdt voor emancipatie. De erkenning van de taal, is ook een erkenning van de dovenidentiteit. Veel doven hebben het gevoel dat ze als tweederangsburgers worden gezien. Zij worden achtergesteld in het werkveld en op gebied van toegankelijkheid. De verwachtingen van een erkenning zijn hoog, maar uit de initiatiefwet blijkt dat niet elke verwachting automatisch een recht wordt. Toch kan de erkenning als basis de eerste stap vormen naar gelijkheid.

De redactie van Woord & Gebaar heb ik met wat doorzettingsvermogen kunnen benaderen. Vanwege verlof van de hoofdredacteur, was het contact moeilijk te leggen. Via een medewerker van de abonneeservice heb ik uiteindelijk de naam kunnen achterhalen van de tijdelijke hoofdredacteur. Na contact gezocht te hebben via verschillende platformen, heb ik uiteindelijk mijn ideeën aan haar kunnen pitchen. Er is na overleg met de redactie door Woord & Gebaar toezegging gegeven voor twee pagina's in 1100 woorden over de resultaten van mijn onderzoek. Het nieuwe blad komt pas in augustus uit, dus foto's worden nog in overleg met de redactie toegevoegd.

Voor het schrijven van het artikel heb ik een uitgave van Woord & Gebaar gelezen, om me te verdiepen in de stijl van het blad. Zo merkte ik dat bij eerder geschreven artikelen over onderzoeken, uitspraken van respondenten werden geciteerd. Dit heb ik ook zo in mijn artikel toegepast, zodat het past bij de stijl van Woord & Gebaar.

Dit artikel telt 1100 woorden en is toegezegd voor de volgende editie van Woord & Gebaar in augustus.

Erkenning van de Nederlandse Gebarentaal: eerste stap naar gelijkheid

De Nederlandse Gebarentaal is al jaren de moedertaal van de Nederlandse dovensgemeenschap. Toch is deze taal (nog) niet officieel door de overheid erkend. Al sinds 1997 pleiten gebarentaligen voor een erkenning van NGT en in 2018 wordt opnieuw gekeken naar een wetsvoorstel van de Tweede Kamer. In een enquêteonderzoek zocht ik uit waarom erkenning zo belangrijk is en welke verwachtingen de dovensgemeenschap heeft van een gebarentaalerkenning.

De strijd voor erkenning van de Nederlandse Gebarentaal, draait om meer dan alleen de erkenning van een taal. Het is een vorm van emancipatie vanuit de dovensgemeenschap. Een erkenning van gebarentaal is ook een erkenning van ons, vinden doven. Met de opkomst van de “Nederlandse identiteit” is ook een identiteitsbesef ontstaan van de dovenidentiteit.

In de enquête blijkt dat driekwart van de ondervraagden doof niet als handicap beschouwt, maar als identiteit. Waarom? ‘Omdat ik trots ben om doof te zijn!’ Sommigen uiten die trots zelfs in hun taalgebruik. Zij schrijven Doof met een hoofdletter d, om onderscheid te maken tussen doof als auditieve beperking en Doof als identiteit. De hoofdletter wordt nog niet door de meerderheid van de dovensgemeenschap gebruikt. Het blijft taalkundig gezien toch nog even wennen. ‘Grammaticaal is het niet met een hoofdletter,’ vindt een respondent, ‘maar mijn gevoel zegt wel dat het met een hoofdletter moet.’

Of iemand nu doof of Doof is, slechthorend is of een Cochleair Implantaat heeft, of zich deel van de dovensgemeenschap voelt als ouder van een doof kind, alle respondenten zijn het met elkaar eens: NGT moet erkend worden. Dat er geen tegengeluiden zijn, laat op een prachtige manier zien hoe verenigd de dovensgemeenschap is én hoe belangrijk de erkenning is.

NGT is meer dan ‘een beetje met je handen wapperen’

Maar waarom is het zo belangrijk? Het lijkt een voor de hand liggende vraag, maar toch eentje die belangrijk is om te stellen. De meest genoemde reden is de erkenning van de taal zelf als echte taal. Hoewel NGT na een tijd van onderdrukking is teruggekeerd in het onderwijs en de maatschappij, vinden verschillende mensen dat NGT nog niet door iedereen als volwaardige taal gezien wordt. ‘Als gebarentaal erkend wordt, zien mensen het niet meer als een beetje met je handen wapperen.’

Ook de dovenidentiteit keert terug in de tweede meest genoemde reden: ‘Het zou de dovensgemeenschap in mijn ogen het aanzien geven dat ze verdienen.’ Voor het zelfbeeld van doven en slechthorenden, is dat aanzien van groot belang. ‘Wij kunnen ook intelligent en van waarde zijn.’ Ook de verbetering van toegankelijkheid, meer rechten voor doven en meer bekendheid voor gebarentaal worden als redenen aangevoerd.

Tweederangsburgers

Iets meer dan de helft van de respondenten, heeft het gevoel dat doven worden gezien als tweederangsburgers. Eva Westerhoff gebruikte deze benaming vorig jaar al, toen Dovenschap een petitie startte voor de erkenning. Het blijkt een gevoelige kwestie. Veel doven merken in het dagelijks leven dat er geen begrip is. ‘Mensen reageren alsof het besmettelijk is als je gebaren gebruikt. Of ze doen alsof je dom bent en praten over je heen

tegen andere horende mensen.' 'De maatschappij is hard. Mensen met een "handicap" worden vaak als tweederangs gezien.'

Vooraf in het werkveld worden doven nu nog achtergesteld op horenden. 'Werkgevers geven de voorkeur aan mensen die "normaal" kunnen communiceren met anderen, in plaats van via een visuele taal.' Ook toegankelijkheid is een heikel punt voor doven. Informatievoorzieningen zijn niet altijd bereikbaar voor doven. Instanties als de Belastingdienst zijn alleen per telefoon beschikbaar en er mist nog veel visuele informatievoorziening bij omroepberichten in de trein.

De verwachtingen van de erkenning zijn hoog: betere baankansen, betere tolkvoorzieningen, meer begrip en aanzien voor doven, verbeterde toegankelijkheid en informatievoorzieningen en meer mensen die gebarentaal gaan gebruiken. Waarom is die erkenning er dan nu nog niet? Zoals vaak in de politiek, draait het om geld. Vanuit het wetsvoorstel van Tweede Kamerleden Carla Dik-Faber en Roelof van Laar, blijkt dat het oprichten van het beoogde orgaan voor de Nederlandse Gebarentaal zo'n €10.000 kost.

In werkelijkheid blijken die kosten helemaal niet zo hoog. Of liever gezegd: helemaal niks. Corrie Tijsseling, voormalig voorzitter van Dovenschap, legt uit: 'Meestal als een land een gebarentaal erkent, is dat het vertrekpunt voor het regelen van allerlei voorzieningen voor gebarentaligen. Denk aan het maken van een lexicon en opzetten van tolkvoorzieningen. In Nederland vormt de erkenning van de NGT juist de hekkensluiter van het proces: we hebben al een lexicografisch instituut, het Gebarentaalcentrum. We hebben al tolkvoorzieningen en we hebben al onderwijsmateriaal in NGT.'

Symbool

Wat nu in het wetsvoorstel staat, is dat de overheid NGT als officiële taal erkent. Daarnaast is er een Orgaan voor de Gebarentaal en Dovencultuur. Als het over gebarentaalerkenning gaat, duikt vaak de vergelijking met het Fries op. Sinds 2014 is het Fries in de Wet gebruik Friese taal opgenomen als bestuurstaal en rechtstaal. Als we naar de initiatiefwet voor de Nederlandse Gebarentaal kijken, kunnen daar minder rechten aan ontleend worden dan in het Fries. De erkenning is vooral symbolisch.

Ook dat symbool kan krachtig zijn. Met een erkenning van hun taal, worden doven zichtbaarder in de maatschappij. 'Doof is nu nog onzichtbaar. Mensen weten niet hoe ze met doven om moeten gaan.' Die zichtbaarheid kan de communicatie verbeteren. Het opgerichte Orgaan moet ernaar streven dat ook overheidsdiensten, zoals de Belastingdienst, bereikbaar en toegankelijk worden voor doven.

Volgens Tobias de Ronde, hoofdpersoon in de documentaire *Doof Kind*, legt de erkenning een basis voor de emancipatie van doven. 'Het geeft de dovengemeenschap iets om op terug te vallen. Je moet nog voor heel veel dingen vechten, voor financiën, voor toegankelijkheid, voor vertaling en ondertiteling. Maar omdat je die basis hebt, heb je een grond om je protest aan vast te hangen.' Het is de eerste stap naar gelijkheid.

Gebarentaalland

Als NGT in Nederland erkend wordt, kan de overheid een groot voorbeeld nemen aan de gebarentaalerkenning in Schotland. De Schotse overheid wil Schotland 'de beste plaats ter wereld maken voor British Sign Language-gebruikers om te wonen, werken en bezoeken.' Er zijn wel 70 actiepunten opgesteld die ministers en het parlement moeten ondernemen op het gebied van onder andere openbaar vervoer, educatie, sociale contacten, gezondheid, cultuur en recht.

In Nederland ligt de bal weer bij de initiatiefnemers. De Raad van State heeft recent advies

uitgebracht over het wetsvoorstel. Dat advies is geheim, behalve voor de indieners: de ChristenUnie en de PvdA. Zij passen eventueel het wetsvoorstel aan en dienen het dan opnieuw in bij de Tweede Kamer. Hopelijk met in gedachten de roep vanuit de dovengemeenschap: 'Streef naar een inclusieve samenleving waarin doven en slechthorenden volwaardig mee kunnen draaien.'

Martine (34) is doof maar niet zielig: 'Je mag trots zijn op wie je bent'

Martine (34) ziet doof niet als een handicap, maar als haar identiteit. Dit komt mede door de opvoeding van haar ouders. Van jongs af aan groeide Martine op met gebarentaal. Dat ze anders was, merkte ze eigenlijk pas toen ze ouder werd en in contact kwam met horenden. De verschillen tussen de dovengemeenschap en de horende wereld zorgden voor een kleine identiteitscrisis, maar uiteindelijk leerde Martine die twee werelden samen te voegen in wie ze is.

Voor dit verhaal benaderde ik zowel Flair als Margriet. Bij Margriet kwam ik niet verder dan een automatische mail, bij Flair werd mijn pitch doorgestuurd naar de chef. Hier hoorde ik een tijdje niks van, dus probeerde ik het nog een keer via een andere weg, namelijk contacten binnen mijn netwerk. Het artikel werd toegezegd voor publicatie op de website, Flaironline. Mijn artikel moest ik eerst doorsturen. Een voorwaarde voor lifestyleartikelen, was dat deze full-quote worden uitgewerkt. Ik kreeg van een redacteur enkele opmerkingen terug om de kwaliteit van het artikel te verbeteren. Zo waren er twee zinnen die met hetzelfde woord begonnen, en had Flair haar eigen gebruik van aanhalingstekens. Ook lange zinnen met komma's moesten meer gesplitst worden in twee korte zinnen. Deze opmerkingen heb ik aangepast en gelukkig kreeg ik ook te horen dat de kop top was voor op Flaironline.

Tijdens de minor gebarentaal heb ik veel les gehad van Martine Wattel. Haar identiteitsbesef vond ik altijd zo krachtig, dat ik haar verhaal wilde optekenen voor een lifestyleblad. Tot nu toe vond ik daar namelijk vooral zielige verhalen van mensen die doof worden of zijn geworden en dat als iets naars zien. Met Martines verhaal wilde ik een ander perspectief bieden: iedere dove kan moeilijke momenten meemaken, maar het is heel goed mogelijk om doofheid positief te benaderen.

Dit artikel telt 1006 woorden en wordt gepubliceerd op 25 juni 2018.

Link artikel: <https://www.flaironline.nl/lekkerleven/bodyenmind/martine-34-is-doof-maar-niet-zielig>

Martine (34) is doof maar niet zielig: 'Je mag trots zijn op wie je bent'

Doof zijn kan voor de één moeilijk zijn, terwijl de ander het omarmt als een deel van het leven. Steeds meer mensen zien doof niet als een handicap, maar als een identiteit. Martine (34) is zo iemand.

Tekst: Edriënne Groenewoud | **Foto:** Katarzyna Bialasiewicz

'Ik was negen maanden oud toen mijn ouders ontdekten dat ik doof was. Nu kan dat al met drie dagen, dat is een heel verschil. Mijn ouders waren destijds allang blij dat ze een baby hadden. En ik sliep wel heel goed door. Gewoon een makkelijk kind, toch? Mijn moeder kon gewoon stofzuigen. Ik bleef maar slapen! Toen begon er wel iets te dagen: misschien hoort ze toch niet zo goed... Omdat mijn ouders al een vermoeden hadden, was de schok minder groot. Psychisch waren ze al enigszins voorbereid dat ik doof kon zijn. Ik heb heel veel geluk gehad met mijn ouders. Ze hebben heel bewust de keuze gemaakt voor gebarentaal. Mijn vader en moeder wilden wel met mij kunnen communiceren. Samen volgden ze daarom een gebarencursus met andere ouders van dove kinderen in Amsterdam.

In eerste instantie dachten de doktoren nog dat ik slechthorend was. Ik heb een tijdje op een slechthorendenschool gezeten, daar gebruiken ze minder gebaren. Uiteindelijk bleek dat ik volledig doof was. Als vijfjarige ging ik voor het eerst naar de dovenschool. De voertaal is daar gebarentaal. Thuis was dat bij ons ook altijd zo. Mijn zusje is namelijk ook doof, dus we gebruiken allemaal gebarentaal. Mijn moeder heeft zelfs de opleiding tot tolk Nederlandse Gebarentaal gedaan. Als kind was ik me daardoor eigenlijk helemaal niet bewust van het feit dat ik doof was. Ik was gewoon Martine. Ik dacht dat het heel normaal was om naar een dovenschool te gaan. Die school was niet om de hoek, maar iets verder reizen; ik dacht dat iedereen dat deed.'

Anders

'Naarmate ik ouder werd, merkte ik wel dat er horenden waren. Mijn ouders zijn ook horend, maar die gebaarden. Maar als ik met kinderen in de buurt wilde spelen, was communicatie ineens een probleem. We snapten elkaar niet. Dan dacht ik: goh, blijkbaar ben ik toch wel anders... Mijn identiteitsvorming is heel wisselend geweest. Op de middelbare school ging ik naar het regulier onderwijs met een tolk. Daar ervoer ik hoe het was om de enige dove in een horende gemeenschap te zijn. Pubers hè? Ik wilde er graag bij horen. Ik wilde geen gehoorapparaten meer indoen, want dat was zichtbaar voor andere klasgenoten. Ik wilde juist hetzelfde zijn als horenden: gewoon. Ik heb wel altijd gebaren gebruikt, omdat ik een tolk inzette in de klas. In de pauze had de tolk ook pauze en communiceerde ik via lippen, gebaren en schrijven met mijn klasgenoten. Toch was het op een bepaalde manier wel lastig.

Ik was namelijk niet horend, maar had ook nooit honderd procent het doof-gevoel. Er waren dove vrienden die ik minder zag naarmate ik de horende wereld beter begon te begrijpen. Die dovengemeenschap was toch wel een klein wereldje. Iedereen kent elkaar, in de horende maatschappij heb je meer anonimiteit. Soms voelde ik me meer thuis tussen de horenden dan in de dovengemeenschap. Op andere momenten voelde ik me juist meer aangetrokken tot de dovengemeenschap. Ik zag mijn dove vrienden elk weekend en leefde daar naartoe. Daar kon ik volledig mezelf zijn. Ik heb wel gedacht: waar hoor ik nou eigenlijk bij? Waar hoor ik thuis? Een identiteitscrisis is een groot woord, maar er was wel een besef dat ik in twee werelden probeerde te leven. Naarmate ik ouder werd, kwamen die werelden samen in wie ik ben.

Mijn zusje is mij altijd tot steun geweest en andersom ook. Ik wist natuurlijk niet beter dan dat ik een dove zus had, maar toen ik naar de dovenschool ging, hoorde ik van onze vrienden met alleen horende broertjes en zusjes dat verjaardagen altijd heel saai waren. Dan zaten ze maar alleen. Die voelden zich best eenzaam, terwijl ik altijd mijn zusje had. Op familiefeesten zijn we eigenlijk altijd samen, dan zitten we te kletsen met elkaar. Ik heb altijd die gezelligheid. Met andere familieleden hadden we vroeger niet zoveel contact, tenzij mijn ouders hielpen met tolken. Ik was heel blij dat mijn zusje me begreep. Als er dingen waren waar ik moeite mee had, bepaalde aspecten van doof zijn, kon ik dat met haar bespreken. We konden ervaringen uitwisselen.'

Bewustzijn

'Ik ben nu docent. De eerste twee vragen die ik van studenten krijg, zijn altijd hetzelfde. Naast "is gebarentaal universeel?", wat het niet is, is de tweede vraag altijd: "Mogen doven autorijden?" Blijkbaar vinden veel mensen het niet veilig, want "wij horen niks". Als horende mensen de radio op vol volume zetten, horen ze ook niks. Dat is net zo gevaarlijk. Ik weet niet waar zulke misvattingen vandaan komen. Doof wordt ook nog vaak als handicap gezien. Zelf zie ik het als mijn identiteit. Je mag trots zijn op wie je bent! Maar de eerste informatie die mensen over doofheid krijgen, is vaak medisch. Ouders met een doof kind horen dat hun kind 'kapot' is. Daar wordt het als een gebrek gezien, en een Cochleair Implantaat (CI) als reparatie om weer te horen. Gelukkig wordt de maatschappij er zich bewuster van dat er een hele cultuur bestaat. Dat er gebarentaal is. Niet meer "wat zielig, je bent doof, je mist van alles." Maar juist door de zichtbaarheid van gebarentaal zijn mensen zich meer bewust dat er andere communicatie bestaat.

Ik heb zelf geen kinderen, maar het zou me niet uitmaken of ik een doof of horend kind zou krijgen. Als het maar gezond is. Ik ben me er wel bewust van dat er meer bij komt kijken als ik een doof kind zou hebben. Medische kringen waar je ineens mee te maken krijgt, mensen die je proberen een CI aan te meten. Je weet dat dat gaat komen. Dat zal betekenen dat ik veel sterker zal moeten zijn om dat niet te doen. Of misschien op latere leeftijd. Ik ben er zelf nog niet uit wat ik voor mijn kind zou willen als het doof zou zijn. Maar ik zou hem of haar zeker gebarentaal aanleren, dat absoluut.'

Hoofdstuk 9. Reflectie

Reflectie op het proces

Toen ik met dit onderzoek begon, had het een totaal ander uitgangspunt. De allereerste hoofdvraag was “Waarom zou de Nederlandse Gebarentaal (NGT) wel/niet als officiële taal in Nederland erkend moeten worden?” Blader even terug en dan zal je zien dat het een hele andere kant op is gegaan. In eerste instantie vond ik het moeilijk om mijn onderzoek helemaal om te gooien. Ik vond het moeilijk om te zoeken naar een ander perspectief. Dat perspectief moest er komen, omdat uit de eerste hoofdvraag nooit een eenduidig antwoord zou komen: ik kon niet als journalist en bovendien als horend persoon bepalen waarom er een gebarentaalerkenning zou moeten komen.

Wat ik wel kon, was laten horen waarom de belanghebbenden vinden dat de officiële erkenning nodig is, vanuit de dovengemeenschap. In overleg met mijn begeleider besloot ik me meer te focussen op het onderwerp identiteit. Waar komt die roep om erkenning vandaan en kunnen de verwachtingen daadwerkelijk gerealiseerd worden? Door deze verandering van hoofdvraag en perspectief werd mijn onderzoek ook veel persoonlijker en menselijker. Ja, ik dook in een hele reeks boeken, maar ik sprak ook met dove docenten, dove jongeren en las talloze meningen vanuit de enquêteantwoorden. Juist dit kon ik toepassen in mijn producties, waarin ik ook de humaninterestkant van de erkenning wilde laten zien.

Uitgangspunt

Tijdens het opstellen en schrijven van mijn vernieuwde onderzoek, heeft het boek *Zo doe je een onderzoek* (2012) mij een goede basis geboden. Dit journalistiekboek was namelijk vrij eenvoudig en niet enorm uitgebreid, maar daardoor wel een goed uitgangspunt om verder te zoeken in andere boeken zonder overrompeld te worden door een *overload* aan informatie.

Methoden voor journalism studies (2014) bood daarbij de nodige informatie over steekproeven en het opzetten van een enquête. Hieruit bleek helaas wel dat mijn steekproef veel te klein was om de antwoorden voor de gehele dovengemeenschap te generaliseren. Toch vond ik dat de resultaten, hetzij met enige voorzichtigheid, wel relevant genoeg waren om op te nemen; ze lieten immers een mening horen vanuit de dovengemeenschap.

Enquête als onderzoeksmethode

Overigens was het niet zo dat een enquête mij van tevoren een hele goede journalistieke onderzoeksmethode leek. Ik had altijd een idee dat enquêtes net wat teveel kwantitatief zijn in plaats van kwalitatief. De boeken *Basisboek enquêteren* (2015) en *Basisboek methoden en technieken* (2017) waren voor mij een eye-opener: er komt nog behoorlijk wat kijken bij een enquête. Daarnaast zijn er ook nog eens veel mogelijkheden om wel open vragen te stellen, die op deze manier doen denken aan een interview, maar als enquête makkelijker te analyseren en coderen zijn.

Uiteindelijk bleek dit zelfs de best mogelijke onderzoeksmethode naast de gewone interviews. Bij enkele van die interviews was de inzet van een tolk nodig, omdat mijn gebarentaalkennis nog niet op hoog niveau ligt. Vanuit het Het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten heb ik gekeken naar een eventuele subsidie om onbeperkt tolken mee te kunnen betalen, alleen bleek de deadline hiervoor pas na mijn onderzoek te zijn. Al gemaakte kosten konden daarbij niet worden teruggevraagd.

Ik heb daarom aan Martine Wattel en Tobias de Ronde gevraagd of ik een tolkstudent mee kon nemen, of dat zij een tolk konden regelen. Doven hebben namelijk recht op vergoeding van tolkuren, terwijl je dit als horende persoon – ook als je het voor een doof iemand aanvraagt – zelf moet betalen. Om hoge kosten en veel moeite te besparen, was het uitzetten van een online schriftelijke enquête een grote uitkomst. Zou ik dit onderzoek over

moeten doen, dan zou ik hier waarschijnlijk weer voor kiezen, alleen zou ik dan de vragen ook in NGT opnemen, om een groter publiek te bereiken.

Struikelblok

Tijdens het uitzetten van de enquête kwam ik wel een struikelblok tegen. De enquête stond nog geen vijf minuten online en ik kreeg een bericht van iemand van de organisatie Dovenschap. Dit bericht kwam erop neer dat de erkenning er al bijna was en zij hoopte dat mijn oproep/onderzoek niet hun lobby in gevaar zou brengen. Ik was met stomheid geslagen: wat moest ik hier nou weer mee? Ik had nog geen enkele respondent en nu al mogelijke problemen.

Ik heb besloten niet van de enquête af te zien. Zonder de antwoorden van de dovengemeenschap, zou er een heel methodologisch onderdeel van mijn onderzoek missen. Bovendien vond ik alleen de argumenten vanuit literatuur en de gesproken experts niet genoeg: ik wilde daadwerkelijk vanuit de dovengemeenschap horen welke redenen er voor erkenning waren, om te kijken of de opgedane kennis klopte. Bovendien vond ik dat ik het recht heb om als journalist een onderzoek te doen, vooral als ik dat transparant en in de openbaarheid doe.

Op haar verzoek heb ik wel een mail gestuurd naar Dovenschap. Hierin heb ik nogmaals uitgelegd waar het onderzoek over gaat. Daarbij heb ik benadrukt – omdat ik een vermoeden had waar ze zich vooral zorgen over maakte – dat om objectief te blijven er de mogelijkheid in de enquête moet zijn om aan te geven als iemand het niet eens is met de erkenning van NGT, ongeacht of iemand dat daadwerkelijk zal antwoorden.

Uiteindelijk heb ik geprobeerd om juist een voordeel uit dit contact te halen. Ik heb gevraagd naar de mogelijkheden voor een artikel wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn. Ik heb niet gevraagd om deze contactpersoon als extra expert te interviewen, omdat ik al in afwachting was van een antwoord van Corrie Tijsseling bij Dovenschap en daarbij bleek dat zij met de rest van de organisatie (waarschijnlijk inclusief deze persoon) zou gaan overleggen. Van Corrie kreeg ik uiteindelijk het bericht dat ze erg voorzichtig zijn met publicaties, omdat het proces om tot erkenning te komen gevoelig ligt. Wel is mij de mogelijkheid geboden om bij nieuwe ontwikkelingen een artikel te schrijven voor de website van Dovenschap, waardoor ik ook na dit afstudeeronderzoek dus al oog heb op een volgende productie.

Reflectie op het product

Zodra ik mijn onderzoek richtte op het frame 'identiteit', wist ik dat ik enkele persoonlijke verhalen wilde uitlichten. Het verhaal over Martine wilde ik vanaf het begin al aan een lifestyleblad slijten, om een positievere kijk te geven op doofzijn. Bij Flair lukte dat uiteindelijk. Toen ik de website van Nederlandse Dove Jongeren tegenkwam en zag dat die echte verhalen van jongeren zelf miste, wist ik dat ik daar een journalistiek verhaal kon maken dat nodig was. Al gauw kwam het idee op van een reeks. Achteraf ben ik heel blij dat ik niet voor één heel lang verhaal heb gekozen, omdat op mijn oproep voor de portretinterviews reacties kwamen van zowel doven, slechthorenden als doofblinden. Het bleek dat NDJ een behoorlijk gevarieerde achterban heeft en op deze manier kon ik die verschillende doelgroepen aanspreken.

Bij het maken van de producties heb ik mijn ideeën met behulp van een tolk mondeling gepitcht en doorgesproken met de organisatie. Zij waren enorm enthousiast over de reeks portretinterviews en wilden er graag vier zien vanuit jongeren met verschillende leeftijden en achtergronden. De bestuursleden vonden het wel belangrijk dat ik rekening hield met de mogelijke taalachterstand van sommige doven. De verhalen mochten daarom geen hele lange longreads worden en niet te ingewikkeld zijn. Ik heb er daarom bewust voor gekozen om de verhalen niet te lang te maken en niet teveel synoniemen te gebruiken, zodat altijd duidelijk is wie het onderwerp is in een zin. De geïnterviewde jongeren heb ik achteraf het

stuk laten lezen, om te checken of alles klopte en ze bovendien alles goed begrepen.

Storytelling

Voor deze verhalen wilde ik graag een soort storytelling in het klein uitvoeren. Zoals het *Basisboek crossmedia concepting* (2012) aangeeft, is storytelling een krachtig middel om een gedachtegoed te koppelen aan een bepaald concept. “Binnen het gedachtegoed komen visies, houdingen, overtuigingen, motivaties, wereldbeelden en ‘werelden’ terug die voor de consumenten betekenis hebben en beleving oproepen.” (Reynaert & Dijkerman, 2012) Dit leek mij perfect om informatie over te brengen over de dovenidentiteit en meningen over de erkenning, maar tegelijkertijd de wereldvisie van de jongeren te schetsen.

Aan de hand van het *Handboek verhalende journalistiek* (2014) heb ik de zeven criteria van een vertelstructuur gebruikt als leidraad om narratieve verhalen te maken. Hierdoor dacht ik er sneller aan om ook op zoek te gaan naar complicaties in het verhaal van het hoofdpersonage. Juist dit bleek enorm aan te spreken: het verhaal van Ashley Frissen werd massaal gelezen en gedeeld, omdat vele lezers herkenden wat voor impact het op jouw identiteitsbesef heeft als je niet mag gebaren, maar ook niet thuishoort in de horende wereld.

Voor het artikel in *Woord & Gebaar*, heb ik me net iets meer gericht op een informatief artikel. Hier had ik namelijk het idee dat vanuit de al geschreven artikelen over gebarentaalerkenning de verwachtingen vrij hoog zijn, terwijl er maar weinig gekeken wordt naar wat er precies in de initiatiefwet staat en waar doven daadwerkelijk op kunnen krijgen. Wel heb ik ook hier erop gelet om geen onnodig ingewikkelde taal te gebruiken. In *Woord & Gebaar* is als vakblad meer ruimte voor diepgravende en lange artikelen, maar voor de doelgroep vond ik alsnog dat de informatie vooral begrijpelijk en overzichtelijk moest blijven.

Ondernemerschap

Hoewel dit absoluut niet het hoofddoel was van mijn onderzoek, wilde ik in het kader van journalistiek ondernemen wel kijken om enige vergoeding uit mijn producties te halen. Voor *Televizier.nl* schreef ik twee producties tijdens mijn stage, dus die betaalden zich uit middels een stagevergoeding. Bij Nederlandse Dove Jongeren deed ik een bij de penningmeester een voorstel voor een bepaald bedrag per artikel. Het budget van de stichting was helaas niet toereikend om dit te bekostigen. Toch wilde ik wel iets verdienen om mijn tijd en moeite te bekostigen die ik anders elders zou besteden. Na onderhandelen kwamen we uit op een lager bedrag voor de artikelen bij elkaar.

Advies voor het vak

Uit dit afstudeeronderzoek is gebleken dat toegankelijkheid een belangrijke kwestie is voor doven. Goede toegankelijkheid tot informatievoorziening, is er vaak nog niet. Vooral als het politieke kwesties betreft, zou het goed zijn als omroepen kijken naar welke uitzendingen nog meer voorzien kunnen worden van een gebarentolk. Nu worden op de publieke omroep alleen nog maar de ochtendjournaals getolkt in NGT. Dat het niet mogelijk of soms niet wenselijk is voor omroepen om alle programma's te voorzien van gebarentolken, is te begrijpen.

Waar dan een kans ligt, is bij ondertiteling. Er zijn nog enorm veel programma's die geen of slechte ondertiteling hebben. Vooral live ondertitelen gaat niet altijd goed. Een heikel punt zijn de nieuwe filmpjes op socialmediakanalen zoals Facebook en Instagram. Deze filmpjes zijn een fantastische ontwikkeling voor de journalistieke media, maar veel filmpjes worden niet of gedeeltelijk ondertiteld. Zo ondertitelt RTL Nieuws alleen het begin van Facebookfilmpjes en Engelse citaten. Toen een dove Facebookgebruiker het programma hierop wees, werd geantwoord dat er meerdere mensen zich hierover hebben beklagd, maar dat het een bezuinigingsmaatregel is. Zijn hier geen andere oplossingen voor? Kortere filmpjes zodat mensen zelfs nog sneller door de dag kunnen? Of net iets minder mooie ondertiteling die minder tijd kost?

Iedere journalist zal *The Elements of Journalism* nog wel kennen, met daarbij het tweede element: "Journalists first loyalty is to citizens." (Kovach & Rosenstiel, 2007) De eerste loyaliteit ligt bij de burgers. Ben je dan ook niet verplicht om te zorgen dat de burgers toegang hebben tot het nieuws? Bovendien bereik je met een investering voor meer ondertiteling niet alleen doven en slechthorenden. Ook mensen in een stille omgeving kunnen op die manier het nieuws volgen, in plaats van dat ze maar gewoon verder scrollen. Met ondertiteling bereik je een veel grotere doelgroep dan zonder.

Een ander advies voor het vak richt zich op taalgebruik. In een kleine analyse van artikelen op nieuws- en lifestylewebsites is gebleken dat media gelukkig meer onderzoek doen naar doven en het Cochleair Implantaat. Doof zijn is niet meer eenzijdig gericht op de medische versie en het CI is niet louter een wondermiddel. Maar een aantal woorden die nog steeds in krantenartikelen verschijnen, vinden doven beledigend of politiek incorrect. De term 'gehoorgestoord' wordt in Nederland niet veel meer gezien, maar mocht je erover nadenken: gebruik het woord dan maar niet. Ook de term 'doofstom' levert veel discussie en kritiek op. Geen enkele dove zal zeggen dat hij of zij het fijn vindt dat de term wordt gebruikt. Mensen die doofstom zijn bestaan wel, maar indien je bericht over iemand met een gehoorverlies die wel kan praten in bijvoorbeeld gebarentaal, noem diegene dan gewoon doof. Het is beter om de term doofstom te vermijden, dan te gebruiken.

Nawoord

Mijn interesse voor taal heeft me tot een onderzoek gebracht waarvan ik een jaar geleden niet zou hebben geweten dat ik het uit zou voeren. Ik weet nog dat ik op zoek was naar een minor tijdens mijn opleiding Journalistiek en twijfelde tussen Spaans of Nederlandse Gebarentaal. Stel je eens voor hoe anders het had kunnen lopen.

Ik ben blij dat ik een prachtige nieuwe taal en cultuur heb leren kennen. Jaren geleden raakte ik al verslaafd aan de serie *Switched at Birth*, over een doof en horend meisje die verwisseld raken bij de geboorte - een aanrader! Maar het is zoveel mooier om een cultuur te ontdekken door ontmoetingen met echte mensen, dan in een geromantiseerde dramaserie. Ik wist meteen dat ik in mijn afstudeerfase dit onderwerp niet los kon laten en iets met gebarentaal móést doen. Het resultaat ligt nu voor je.

Ik wil graag de geïnterviewden bedanken voor hun tijd en het delen van hun kennis. Jullie informatie en opinies hebben enorm bijgedragen aan het onderzoek: Onno Crasborn, Martine Wattel, Tobias de Ronde en Corrie Tijsseling. Ook bedankt aan de jongeren die ik interviewde voor NDJ, die het niet erg vonden om hun persoonlijke verhaal met een vreemdeling te delen: Tom, Ashley, Cathy en Miriam.

Mijn grote dank gaat ook uit naar mijn begeleider, Bartho de Looij. Zelfs als hij zelf eigenlijk geen tijd had, maakte hij tijd voor me vrij. Bartho's interesse en enthousiasme waren altijd groot en oprecht, of het nu over mijn scriptie of gedichten en concerten ging. Een dankwoord is ook verschuldigd aan Stijn Postema, die toen ik nog geen begeleider had feedback gaf op mijn voorstel.

Mijn scriptie had ik niet op tijd in kunnen leveren zonder de peptalks van mijn vrienden en familie. In het bijzonder wil ik mijn ouders en mijn zussen Melanie en Jennifer bedanken, die geen moment twijfelden of het me zou lukken, zelfs als ik wel twijfelde. Maar hé, het is toch gelukt, zoals jullie allang wisten.

Ondanks dat ik deze scriptie niet geheel zonder stress heb gemaakt, ben ik erg trots op het resultaat. Ik hoop dat dit onderzoek iets kan bijdragen aan hoe de maatschappij doven ziet. En ik hoop dat doven zelf hun taal en cultuur koesteren, zodat de gebarentaal nooit verloren zal gaan.

Edriëne Groenewoud
Achterveld, 25 juni 2018

Bijlage: Bibliografie

AD.nl. [ADnl]. (2017, 2 december). Doofstomme en autistische tiener uit Schiedam vermist [Tweet]. Geraadpleegd op 14 juni 2018 van <https://twitter.com/ADnl/status/937061333866024961>

Alison. (2016, 17 augustus). When Is Sign Language Interpreting Required By Law? Geraadpleegd op 6 juni 2018 van <https://www accreditedlanguage.com/2016/08/17/when-is-sign-language-interpreting-required-by-law/>

American Sign Language. (z.d.) In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 6 juni 2018 van https://en.wikipedia.org/wiki/American_Sign_Language

Anker, A. (2017, 23 september). 'Gebarentaal moet officiële taal worden'. *Metronieuws*. Geraadpleegd op 2 juni 2018, van <https://www.metronieuws.nl/nieuws/binnenland/2017/09/gebarentaal-moet-officiële-taal-worden>

Baarda, B., Kalmijn, M. & De Goede, M. P. M. (2015). *Basisboek enquêteren: handleiding voor het maken van een vragenlijst en het voorbereiden en afnemen van enquêtes*. Noordhoff Uitgevers: Groningen / Houten.

Baarda, B. (2017). *Basisboek methoden en technieken : kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis*. Noordhoff Uitgevers: Groningen.

Baker, C. & Padden, C. (1978) *ASL: A look at its history, structure, and community*. T.J. Publishers: Silver Spring.

BBC News. (2017, 24 oktober). Plans to integrate sign language into everyday life. Geraadpleegd op 9 juni 2018 van <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-41723147>

Belastingdienst. (z.d.). Toegankelijkheid. Geraadpleegd op 2 juni 2018, van https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/niet_in_enig_menu/prive/toegankelijkheid

Belga. (2016, 19 april). 'Na 10 jaar is erkenning van Vlaamse Gebarentaal nog altijd symbolisch'. *De Standaard*. Geraadpleegd op 7 juni 2018 van http://www.standaard.be/cnt/dmf20160419_02245765

Betten, H. (2010). De vroegste geschiedenis van het dovenonderwijs in Europa. Geraadpleegd op 10 mei 2018 via <http://docplayer.nl/49567563-De-vroegste-geschiedenis-van-het-dovenonderwijs-in-europa.html>

Blanken, H. & De Jong, W. (2014). *Handboek verhalende journalistiek*. Atlas Contact: Amsterdam.

Boogaard, S. (2018, 21 januari). Mis jij een staart? *AD.nl*. Geraadpleegd op 13 juni 2018 van <https://www.ad.nl/rivierenland/mis-jij-een-staart~a707fbae/>

Bouter, S. (2018, 30 januari). Doven willen dat gebarentaal een officiële taal wordt. *Het Parool*. Geraadpleegd op 18 mei 2018 van <https://www.parool.nl/amsterdam/doven-willen-dat-gebarentaal-een-officiële-taal-wordt~a4564140/>

Broersen, S.F.M. (2010, 24 maart). Cochleair implantaat opent de wereld. *Medisch contact*. Geraadpleegd op 11 juni 2018 van <https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/cochleair-implantaat-opent-de-wereld.htm>

De Veen, T. (2016, 3 oktober). Wordt Gebarentaal binnenkort officieel? Geraadpleegd op 31 december 2017, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/10/03/wordt-gebarentaal-binnenkort-officieel-4581648-a1524702>

Dollen, C. (2016, 18 maart). Man doet aanzoek als dove vriendin voor het eerst hoort. *AD.nl*. Geraadpleegd op 13 juni 2018 van <https://www.ad.nl/bizar/man-doet-aanzoek-als-dove-vriendin-voor-het-eerst-hoort~a7cdb0be/>

Doof.nl. (2008, 8 oktober). Henk Betten over geschiedenis van dovenonderwijs in Europa. Geraadpleegd op 20 mei 2018 via <https://www.doof.nl/algemeen/henk-betten-over-geschiedenis-van-dovenonderwijs-in-europa-25737/>

Doof.nl. (2016, 26 april). Vlaamse Gebarentaal tien jaar erkend. Geraadpleegd op 6 juni 2018 van <https://www.doof.nl/algemeen/vlaamse-gebarentaal-tien-jaar-erkend-29541/>

Doof.nl (2017, 9 november). Update erkenning Nederlandse Gebarentaal. Geraadpleegd op 27 december 2017, van <http://www.doof.nl/nieuws/update-erkenning-nederlandse-gebarentaal/30107>

Doof.nl (z.d.). Gebarentaal. Hoorbibliotheek. Geraadpleegd op 18 mei 2018 via <https://www.doof.nl/hoorbibliotheek/taal/gebarentaal/>

Doofstom. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 11 juni 2018 van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Doofstom>

Doof Vlaanderen. (z.d.). Correcte terminologie. Geraadpleegd op 14 juni 2018 van <https://web.archive.org/web/20111021031409/http://fevlado.be/persdocumenten/correcte%20terminologie.pdf>

Dovenschap. (2015, 19 februari). Bereikbaarheid 112 voor doven en slechthorenden verbeterd. Geraadpleegd op 2 juni 2018 van <https://www.dovenschap.nl/bereikbaarheid-112-voor-doven-en-slechthorenden-verbeterd/>

Dovenschap (z.d.). Tijd voor erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Geraadpleegd op 30 december 2017, van <https://petities.nl/petitions/tijd-voor-erkenning-van-de-nederlandse-gebarentaal?locale=nl>

Emancipatie. (z.d.). In *Encyclo.nl*. Geraadpleegd op 3 juni 2018 van <http://www.encyclo.nl/begrip/emancipatie>

Evans, T. (2011, 25 mei). Zoom Focus: The End. [Video file]. Geraadpleegd op 2 januari 2018 van <https://www.bslzone.co.uk/watch/zoom-focus-end/>

Goedhart, N. (2017, 2 december). Autistische en dove tiener uit Schiedam nog steeds vermist. AD.nl. Geraadpleegd op 14 juni 2018 van <https://www.ad.nl/rotterdam/doofstomme-en-autistische-tiener-uit-schiedam-vermist~a6a0e67a/>

Grit, R. & Julsing, M. (2012). *Zo doe je een onderzoek*. Noordhoff Uitgevers: Groningen / Houten.

Handicap. (z.d.). In *Encyclo.nl*. Geraadpleegd op 11 juni 2018 van <http://www.encyclo.nl/begrip/handicap>

Handicap (medisch). (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 11 juni 2018 van [https://nl.wikipedia.org/wiki/Handicap_\(medisch\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Handicap_(medisch))

Harris, J. (1995). *The Cultural meaning of deafness: Language, identity and power relations*. Aldershot: Avebury.

Hiddinga, A. (1999, december). *Paddy Ladd*. Woord en Gebaar: Woerden. P 15,16.

HLN.be. (2018, 14 mei). Straf Songfestival-filmpje met dolenthousiaste tolk gebarentaal verovert het internet. Geraadpleegd op 14 juni 2018 van <https://m.hln.be/showbizz/straf-songfestival-filmpje-met-dolenthousiaste-tolk-gebarentaal-verovert-het-internet~af41e459/>

Knols, K. (2018, 28 februari). De makers van de film Doof kind willen laten zien dat doof zijn geen handicap is. Geraadpleegd op 10 april 2018, van <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/de-makers-van-de-film-doof-kind-willen-laten-zien-dat-doof-zijn-geen-handicap-is~b69d5beb/>

Knoors, H. (2011, augustus). Herijkt taalbeleid voor dove kinderen. *Van Horen Zeggen*. Geraadpleegd op 11 mei 2018 van <http://www.simea.nl/vhz/artikelen/2012/2011-4-artikel-knoors.pdf>

Knottnerus, J.A. (2001, 7 augustus). Cochleaire implantatie bij kinderen. *De Gezondheidsraad*. Geraadpleegd op 12 juni van <https://www.gezondheidsraad.nl/sites/default/files/0121n.pdf>

Koetsenruijter, W. & Van Hout, T. (2014). *Methoden voor journalism studies*. Boom Lemma uitgevers: Den Haag.

Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2007). *The elements of journalism: What newspeople should know and the public should expect*. Three Rivers Press (CA).

Ladd, P. (2003). *Understanding Deaf Culture: In Search of Deafhood*. Multilingual Matters: Great Britain.

LINDAnieuws. (2013, 10 juli). Peuter hoort vader voor het eerst. Geraadpleegd op 13 juni 2018 van <https://www.lindanieuws.nl/lifestyle/kids/peuter-hoort-vader-voor-het-eerst/>

Martijn. (2012, 30 juni). Is het lineair denken schuldig aan alle problemen? Geraadpleegd op 11 juni van <http://www.slowquestions.com/is-circulair-denken-eigenlijk-niet-een-vorm-van-lineair-denken/>

Nederlands Gebarent centrum. (z.d.-a). Wat is NGT? Geraadpleegd op 2 juni 2018 van <https://www.gebarentcentrum.nl/projecten/projectarchief/wat-is-ngt/>

Nederlands Gebarent centrum. (z.d.-b). Wat is NmG? Geraadpleegd op 2 juni 2018 van <https://www.gebarentcentrum.nl/projecten/projectarchief/wat-is-nmg/>

Opstelten, I.W. (2013, 17 oktober). Wet gebruik Friese taal. Geraadpleegd op 28 december 2017, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0034047/2014-01-01>

Opten, N. (2018, 15 maart). Onno is de eerste hoogleraar Gebarentaal en pleit voor het vak op middelbare scholen. *De Gelderlander*. Geraadpleegd op 4 juni 2018 van <https://www.gelderlander.nl/nijmegen-e-o/onno-is-de-eerste-hoogleraar-gebarentaal-en-pleit-voor-het-vak-op-middelbare-scholen-abcc3291/>

Pauw. (2017, 16 november). Tobias de Ronde: 'De horende maatschappij maakt ons gehandicapt'. Geraadpleegd op 10 april, van <https://pauw.bnnvara.nl/nieuws/tobias-de-ronde-de-horende-maatschappij-maakt-ons-gehandicapt>

Redeker, I. (2017). Wat is inclusie? Geraadpleegd op 17 juni 2018 van <http://www.kennispleingehandicaptensector.nl/gehandicaptenzorg/inclusie-wat-is-dat.html>

Reynaert, I. & Dijkerman, D. (2012). *Basisboek crossmedia concepting*. Boom Lemma uitgevers: Den Haag.

RTL Nieuws. (2014, 17 juni). Ontroerend: hoe een doofblinde fan goals beleeft. Geraadpleegd op 14 juni 2018 van <https://www.rtlnieuws.nl/sport/voetbal/ontroerend-hoe-een-dooftblinde-fan-goals-beleeft>

Schellevis, J. (2018, 22 januari). Vrijwel alle zorgsites schieten tekort voor blinden en doven. *NOS.nl*. Geraadpleegd op 10 april, van <https://nos.nl/artikel/2213251-vrijwel-alle-zorgsites-schieten-tekort-voor-blin-den-en-doven.html>

Schep, D. (2016, 24 september). 'Nederlanders weten te weinig over doofheid'. *NU.nl*. Geraadpleegd op 3 juni van <https://www.nu.nl/gezondheid/4326298/nederlanders-weten-weinig-dooftbeid.html>

Scherner, T., Fortgens, C., Harder, R. & De Nobel, E. (2006). *De Nederlandse Gebarentaal*. Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind: Amsterdam.

Schermer, T. (2009). *Van Dale Basiswoordenboek NGT*. Van Dale: Utrecht. P 16-14. Geraadpleegd op 26 mei 2018 via https://testsiteen.gebarencentrum.nl/media/33881/126_file1.pdf

Scottish Government. (2017, oktober). *Scottish Government British Sign Language (BSL) National Plan 2017-2023*. APS Group Scotland: Edinburgh.

Sociaal-cultureel. (z.d.). In *Encyclo.nl*. Geraadpleegd op 13 juni 2018 van <http://www.encyclo.nl/begrip/sociaal-cultureel>

Solomon, A. (2016, 17 februari). *Ver van de boom*. Nieuw Amsterdam: Amsterdam.

Steyaert, J. (2009, 17 januari). Doven en blinden – Het ontstaan van het pedagogisch optimisme. *Canon gehandicaptenzorg Nederland*. Geraadpleegd op 24 mei 2018 van https://www.canonsociaalwerk.eu/nl_han/details_verwant.php?cps=0&verwant=266

Tolkcontact (2018). Tolkuren aanvragen. Geraadpleegd op 6 januari 2018, van <https://www.tolkcontact.nl/tolkvoorziening/tolkuren-aanvragen>

Tolknet (z.d.). Tolkvoorziening voor werk. Geraadpleegd op 6 januari 2018, van <https://www.tolknet.nl/vergoeding/werk-tolkuren/?cn=close>

Turner, G. H. (1994). *How is Deaf Culture? Another perspective on a fundamental concept*. In: Sign Language Studies, nr. 83, zomer. Linstok Press, Inc. P. 103-126 (met Nederlandse samenvatting).

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (z.d.). Initiatiefvoorstel-Van Laar en Dik-Faber Wet erkenning Nederlandse gebarentaal. Geraadpleegd op 28 mei 2018 van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&gry=wetsvoorstel%3A34562#activity-2017a00803>

Universiteit Leiden. (2010, 18 mei). Goede taalontwikkeling met cochleair implantaat. Geraadpleegd op 10 mei van <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/goede-taalontwikkeling-met-cochleair-implantaat/>

Van Cleve, J. V. & Crouch B. A. (1989). *A Place of Their Own: Creating the Deaf Community in America*. Washington, D.C.: Gallaudet University Press.

Van der Ploeg, P. (z.d.). Liever doof. *RuG Master Ethics of Education*. Geraadpleegd op 11 juni 2018 van <https://www.rug.nl/gmw/education/master/factsheets/doof.pdf>

Van Erp, T. (2017, 25 oktober). Zo bijzonder is het als je dove kindje voor het eerst reageert op jouw stem. *LINDAnieuws*. Geraadpleegd op 13 juni 2018 van <https://www.lindanieuws.nl/nieuws/meepraten/zo-bijzonder-is-het-als-je-dove-kindje-voor-het-eerst-reageert-op-jouw-stem/>

Van Herreweghe, M. & Vermeerbergen, M. (1998). *Thuishoren in een wereld van gebaren*. Academia press: Gent.

Van Laar, R.P. & Dik-Faber, R.K. (2016a, 3 oktober). Voorstel van wet van de leden Van Laar en Dik-Faber ter erkenning van de Nederlandse gebarentaal (Wet erkenning Nederlandse gebarentaal). Geraadpleegd op 28 mei 2018, van <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=def553c4-b523-474e-90d4-67213b721eda&title=Voorstel%20van%20wet.pdf>

Van Laar, R.P. & Dik-Faber, R.K. (2016b, 3 oktober). Memorie van toelichting. Geraadpleegd op 1 juni 2018, van <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=3b4a20d7-808e-4b6e-ba07-2c91e906058c&title=Memorie%20van%20toelichting.pdf>

Van Veen, M. & Westerkamp, K. (2010). *Deskresearch*. Pearson Education: Amsterdam.

Van Veen, P. (2018, 10 februari). Roos Wattel: “Voor het basisonderwijs is de dovenschool altijd de beste optie”. VHZ. Geraadpleegd op 6 juni van <http://vhz-online.nl/roos-wattel-voor-het-basisonderwijs-is-de-dovenschool-altijd-de-beste-optie>

Westerhoff, E. [evawesterhoff]. (2014, 17 juni). Doofstom?! Die man is doofblind! @kimkoppenol Hoe kunnen we het woord 'doofstom' uit vocabulairelijst @RTLnl krijgen? [Tweet]. Geraadpleegd op 14 juni 2018 van <https://twitter.com/evawesterhoff/status/478976994885914625>

Wuyts, B. (2005). *Over narren, kreupelen, doven en blinden*. Davidsfonds: Leuven.

Bijlage: Transcripten

Transcript 1 – Onno Crasborn – 14 mei 2018

Prof. dr. Onno Crasborn is hoogleraar Nederlandse Gebarentaal aan de Faculteit der Letteren van de Radboud Universiteit. Hij is gebarentaaldeskundige en doet onderzoek naar de vorm van gebaren. Het interview met Onno is afgenomen op de Radboud Universiteit in Nijmegen. Er is gecommuniceerd in gesproken Nederlands. Er is toestemming verkregen om het interview op te nemen met een recorder.

Er wordt al sinds 1997 voor een erkenning van NGT gepleit. Dat lijkt me best wel een lange tijd. Waarom is het nog steeds niet gelukt?

1997 is een bijzonder jaar, omdat toen een rapport verscheen van de overheidscommissie die toen heeft uitgezocht wat er moet gebeuren als we gebarentaal zouden erkennen. Dus de roep om de erkenning van gebarentaal ging wel vooraf aan 1997, maar toen werd die commissie ingesteld om dat te gaan inventariseren. Toen was de overheid al overtuigd: hm, misschien is dit toch wel iets belangrijks. In de jaren '70, vertellen doven mij, was bij taalkundigen niet echt bekend dat gebarentaal gewoon een taal was zoals alle anderen, maar ook niet bij doven zelf. Dus doven zelf zijn ook pas in de loop van de jaren '80, jaren '90 zover gekomen dat ze het kwartje voelden vallen van: hoor eens, horenden spreken Nederlands, en ik spreek gebarentaal. Die hadden ook geen naam voor de taal. Tegenwoordig noemen ze het door taalkundigen vaak NGT, Nederlandse Gebarentaal. Maar als je doven vraagt: "Welke taal spreek jij?", dan zeggen ze: "Ik gebaar en ik spreek Nederlands, Engels of Duits." Dus voor veel doven is het niet zo duidelijk, daar hebben we nu een site voor gemaakt, Gebareninzicht. Voor hen is het niet zo duidelijk waarom gebarentaal een taal is, waarom zijn mijn gebaren een taal? Je kunt je voorstellen dat ook pas in de loop van de jaren '80 die roep opkwam om erkenning.

Waarom toen ineens?

Toen pas drong het tot henzelf door. Daarvoor hadden doven wel het idee: wij moeten erkend worden als culturele minderheid, of als coup, wij mogen best wat meer aandacht hebben dan alleen van onderwijzers die ons willen leren praten. Maar gebarentaal had voor henzelf ook niet zo'n duidelijke plek, is mijn indruk terugkijkend. Want ik was er toen nog niet, jij was er toen denk ik ook nog niet mee vertrouwd? Haha.

Nee, nee.

Maar zeker dat rapport erkenning was zo knip en klaar, dat is echt een geweldige tekst! Helder leesbaar. Duidelijke aanbevelingen, dat eigenlijk heel veel mensen dachten dat het een kwestie was van 'even' door de tweede kamer en afhameren en dan is het gepiept. Maar de overheid deed het tegendeel, die zei: "Oh, oh, daar komt toch wel heel veel bij kijken, dat zou wel heel veel geld gaan kosten, laten we dat dan maar niet doen!" En toen is het in een la verdwenen zoals zoveel rapporten en is eigenlijk een hele bescheiden roep geweest die jaren onder doven en wetenschappers leefde van: zorg nou dat dat erkend wordt. Dus dat is de geschiedenis van die erkenning eigenlijk.

Toen kwam er volgens mij in 2016 echt weer een wetsvoorstel dat werd ingediend. Wat is daar toen mee gebeurd? Had dat te maken met de standaardisatie die er moest komen?

Nee, niet echt, de overheid die zei naar aanleiding van dat rapport, of eigenlijk zijn we aan het uitzoeken nog hoe die precieze tekst van dat rapport zo is gekomen. Want daar staat onder andere in: "Nederlandse Gebarentaal moet gestandaardiseerd worden voor onderwijsdoeleinden." Dus waarschijnlijk kwam die roep van het Ministerie van Onderwijs of van de dovenscholen die zeiden: we gaan gebarentaal meer serieus nemen, we gaan tweetalig onderwijs aanbieden. Kinderen krijgen niet alleen meer het vak gebarentaal, ze krijgen ook gewoon wiskundeles in gebarentaal als de docent doof is. Echt tweetalig onderwijs. Maar toen dachten ze: ja, dan moeten we allemaal lesmateriaal ontwikkelen, curriculum ontwikkelen, en dan zouden we allemaal diverse varianten voor de verschillende dialecten moeten maken. Dat gaan we niet doen, we gaan dat eens lekker gladsmeren, was

het idee. Als taalkundige kijk je daarnaar en denk je: dat is tot mislukken gedoemd. Of wel heel bot, want het geeft weinig erkenning voor de eigenheden van verschillende groepen. De overheid zei eigenlijk als reactie op het rapport: "Eerst standaardiseren, dan erkennen." Toen zijn in 2002 twee Cd-roms verschenen en toen zeiden ze tegen de overheid: "Nu is het tijd voor de volgende stap!" En toen heeft de overheid zich teruggetrokken. Daarna zijn verschillende Kamerleden, met name uit de ChristenUnie maar later ook de Partij van de Arbeid, die hebben zich geïnteresseerd in de dovensamenleving en gezegd dat het wel gek was dat daar eigenlijk nooit meer mee gebeurd is. Nu moet het maar eens gebeuren.

Wat gebeurde er toen?

Er kwam een nieuw kamerlid voor de Partij van de Arbeid, Roelof van Laar, die is inmiddels alweer Kamerlid-af maar hij heeft de vorige termijn in de kamer gezeten. Die was nieuw en mocht zelf kiezen waarmee hij zich mocht profileren, heb ik begrepen, en die zei toen van: "Ik ga dat eens vormgeven. Hoe moet dat wetsvoorstel eruit zien?" Daar is de ChristenUnie toen bij aangehaakt, de PvdA en ChristenUnie hebben toen samen het wetsvoorstel ingediend dat er nu ligt. Dat kun je gewoon online bekijken, dat is vederlicht. Dat wil zeggen: het bestaat uit twee artikelen. "De overheid erkent Nederlandse Gebarentaal", punt. En er moet een expertisecentrum komen om de belangen van gebarentaal te behartigen of iets dergelijks, heel vaag. Ook die erkenning is echt een symbolische erkenning. Er zit verder niks aan vast. De overheid verplicht zich daarmee niet, als ze dat wetsvoorstel zouden aannemen, tot betere tolkvoorziening of tweetalig dovenonderwijs, helemaal niks. Alleen maar: "Wij erkennen Nederlandse Gebarentaal."

Alleen symbolisch, die erkenning van de taal lijkt dan best klein vergeleken bij de eis voor het expertisecentrum.

Ja. Sowieso is er bij dat soort dingen altijd discussie van: "Wat winnen we daarmee door het te erkennen? Wat heeft het nou voor zin?" Als je dat niet heel expliciet maakt, en zeker met dit voorstel dat er nu ligt, kan ik me voorstellen dat heel veel Kamerfracties denken: Tja. Dan kunnen we het net zo goed niet doen. Hoezo? Wat heb je nou aan een symbolische erkenning? Maar zoals het gaat bij een voorstel dat van Kamerleden komt, dat heet een initiatiefwet, gaat dat eerst naar de Raad van State, die veilt er een juridisch oordeel over, hoe zit het in elkaar. Dat is niet publiek, maar dat is wel net gekomen, na twee jaar, en blijkbaar hadden die een hele waslijst met dingen die veranderd moeten worden. En daar zijn die Kamerfracties als het goed is – hopelijk – nu mee bezig.

En waar is precies die petitie voor met handtekeningen die in januari is gesloten?

Dat weet ik niet meer precies, moet ik eerlijk bekennen. Ik neem aan dat die wil aanzetten om dat voorstel weer serieus te gaan behandelen in de kamer. En niet te laten verstoffen. En dat moet volgens mij ook, als de Kamerleden dat indienen moet dat op een gegeven moment behandeld worden. Maar om te voorkomen dat allemaal losse flodders de Kamer in geslingerd worden, gaat dat eerst langs de Raad van State, die kijkt: is dit wel een wet, zoals dat er nu staat, wat moet er nog veranderen? Dat moet dan worden besproken door de Eerste en Tweede Kamer. Dus dat ligt allemaal nog voor ons. Maar als er een nieuwe versie is en de Kamer gaat dat bespreken, dan is zo'n petitie belangrijk om iedereen in de kamer erop te wijzen: dit is belangrijk. Neem je de belangen serieus van een minderheidsgroep die makkelijk onder het tapijt verdwijnt anders, die onzichtbaar is? Die wel hele specifieke behoeften heeft, maar ook iets heel bijzonders heeft, namelijk een taal. Een inheemse minderheidstaal die bijna niemand kent, die heel anders is dan de gesproken talen die we kennen, daar mag je toch wel trots op zijn als land. Dus ik zou denken dat als je ook dat perspectief benadert, niet alleen een probleem of zoiets, een oplossing voor 'die arme doven', maar het is gewoon een cultuurproduct van taal, dat er dan genoeg steun voor moet zijn te krijgen. Zeker als het niks kost.

Is de erkenning van de taal daarmee een erkenning van de cultuur, de dovensamenleving?

Ja, ja, zo zullen doven dat zeker ervaren. Dat is zeker de bedoeling. Zo symbolische erkenning, zeker als er verder niks gebeurt, zou al heel goed zijn. De website Doofgewoon die we hebben gemaakt, is bijvoorbeeld gericht op mensen die ineens een doof baby'tje blijken te hebben. Die zitten met de handen in het haar: "M'n kind is niet volmaakt, wat moeten we nu?" Als die het beeld krijgen dat er een erkende taal is in Nederland waarin

kinderen moeiteloos kunnen communiceren, naast met meer moeite het gewone Nederlands, dan zijn ze al eerder genegen om dat serieus te nemen en hun kind naar het dovenonderwijs te sturen, zelf gebarentaal te leren, enzovoorts. En dan zijn middelbare scholen geneigd om gebarentaal ook als keuzevak in te voeren voor alle kinderen, daar staat een stukje over in de Gelderlander. Maar zonder zo'n erkenning denkt iedereen: dat is toch een beetje een aflopende zaak, die gebarentaal. Iedereen krijgt tegenwoordig toch een implantaat, wie heeft er nog gebarentaal nodig dan? Als je er zo tegenaan kijkt, zit je wel heel erg vast in dat stramien van een hulpmiddel, van gebarentaal lost iets op. Maar gebarentaal lost ook niks op voor die 'arme Nederlanders' die geen Engels spreken vanaf de wieg, of geen Frans, of geen Duits, zoals de meeste mensen in Europa. Nederlands is gewoon hoe wij praten, voor doven is gebarentaal hoe zij praten.

Maar dan is deze roep om erkenning dus eigenlijk niet direct voor betere baankansen of tolkvoorzieningen, of zou het een opstapje daar naartoe kunnen zijn?

Die erkenning zal er niet voor zorgen, tenzij dat echt in de wet verankerd wordt, dat bedrijven 25% dove medewerkers moeten hebben. Dat zou kunnen, maar dat gaat er nooit van z'n leven inkomen. Dat hoeft ook niet, als doven maar betere ontwikkelingskansen krijgen door een volwaardige moedertaal te leren van jongs af aan, dan kunnen ze ook beter Nederlands leren. Dat stapje is voor ouders heel moeilijk te maken, maar de dove en slechthorende kinderen die alleen met Nederlands opgroeien, in het belangrijke eerste jaar van hun ontwikkeling als baby missen die verschrikkelijk grote stappen. We kunnen weliswaar nog niet praten als we één jaar zijn, maar we kunnen wel al luisteren. We hebben al heel veel geleerd door die gesproken taal in ons op te zuigen, en dove kinderen hebben dat meestal niet. Die krijgen Nederlands als dat implantaat eenmaal werkt, en dan ook nog een beetje ruisachtig Nederlands. Ze krijgen soms gebarentaal op school mee. Dat zag je vroeger vaak, als kinderen naar een dovenschool gingen als ze vier jaar waren, naar de kleuterschool, dan zagen ze ineens andere dove kinderen gebaren. Die hadden nog een veel grotere achterstand dan een jaar. Dat is waar mensen zoals ik zich zorgen over maken. Gebarentaal moet zo vroeg mogelijk aangeboden worden en dat kan zo'n erkenning van gebarentaal denk ik verspoedigen of vergemakkelijken, dat mensen het meer serieus nemen.

Dat zijn dus eigenlijk de argumenten voor de erkenning. Erkenning van een cultuur, en vooral die ontwikkelingskansen. Wat zijn de argumenten tegen die nu nog worden gegeven? Waarom doen we het niet?

Het tegenargument gaat vaak over geld. En over regelgeving. We moeten minder regels, we moeten niet meer regels, dus waarom zouden we nog een wet invoeren als ie niet heel specifiek concrete dingen regelt, maar alleen symbolisch werkt. Laten we dat dan maar gewoon niet doen, laten we in alle overheidscommunicatie zeggen dat we gebarentaal belangrijk vinden en dat we doven waarderen, maar niet in een wet. Dat zou je kunnen zeggen. Er zijn ook mensen die zeggen ja, alleen al zo'n kennisinstituut, die wel in die huidige initiatiefwet staat, dat kost al geld. Dus dat is ook wel weer twee ton op jaarbasis die je kunt besparen. Of er zijn mensen die denken: er staat wel niet in die wet dat er een goede tolksvoorziening voor doven moet komen, maar dat wordt natuurlijk wel aan elkaar gekoppeld. Dus we kunnen niet meer bezuinigen op de tolkvoorziening als we daar één van onze officiële talen in Nederland mee in het gedrang brengen. Dus het gaat vaak over geld en regels en dat soort argumenten. Er zullen heel weinig mensen zijn die zeggen: "Gebarentaal is geen taal." Ik denk dat iedereen die zich daarin verdiept, die zal dat niet zeggen. Ze zullen ook niet zeggen: "Gebarentaal bestaat niet meer in Nederland, omdat we nu betere gehoorapparaten hebben." Het is duidelijk dat die taal er nog is. Wat mensen wel aan gaan voeren, wat ook in het onderwijs wordt aangevoerd, is dat de implantaten wel steeds beter worden. En veel meer dan twintig jaar geleden kun je nu verwachten dat ze met de modernste hoortechnologie gesproken taal op een natuurlijke manier verwerven. Dus wat is dan nog de plaats van gebarentaal? Dan is het toch iets van ouderen in Nederland? We gaan ook niet alle volksgebruiken erkennen – daar zijn ze wel hard mee bezig, met de lijst voor immaterieel cultureel erfgoed, dat alle Volendamse zangers, allerlei gebruiken zoals pannenkoek met appel bakken, die komen allemaal op een lijstje, ook een beetje een symbolisch lijstje, van die dingen die wij doen in Nederland van oudsher. En die waardevol

zijn, en verdwijnen, of we willen misschien dat ze bewaard blijven, dus dat zou ook een argument tegen kunnen zijn, dat het uitsterft door de implantaten. Maar daar werp ik dan weer tegen: die kinderen hebben helemaal niet zulke goede gehoorapparaten.

Ik zie het CI (Cochleair Implantaat) wel eens voorbijkomen als 'bedreiging' van de gebarentaal. Maar eigenlijk is dat niveau dus nog niet bereikt?

Die apparaten zijn nog steeds matig. Kinderen worden er slechthorend mee en dat is fijn, dat is beter dan doof, daar zullen de meeste doven het ook over eens zijn, het is helemaal niet erg om te horen, ze zetten zich daar niet meer zo tegen af als je in oudere artikelen leest van tien à twintig jaar geleden, maar die kinderen missen een heel jaar over het algemeen van hun taalontwikkeling en daarmee ook hun sociale en emotionele ontwikkeling door niet al van de wieg af aan gebarentaal te leren. Dat blijft nog steeds heel belangrijk. In ieder geval tot het moment dat duidelijk is dat dat implantaat perfect werkt en ook in rumoerige omstandigheden communicatie in gesproken taal mogelijk maakt. Dat is nu echt nog niet zo. De moderne dove is net als de slechthorende van vroeger. Die gaan vaak helemaal niet naar feestjes of naar de kroeg, want dat is helemaal niet leuk. Je hoort daar niks meer door dat lawaai.

Terwijl onder horenden volgens mij vooral het idee bestaat dat je door zo'n implantaat van doof ineens horend wordt, want: je kan weer horen.

Je kan je daar als horende natuurlijk niks bij voorstellen. Je ziet tegenwoordig in het straatbeeld overal audiciens waar je gehoorapparaten aangemeten krijgt, we worden ons wel steeds meer ervan bewust dat gehoorverlies door ouderdom iets heel gradueels is. Ik kan ook al minder goed horen dan jij als we dat zouden meten, maar ik ben me er helemaal niet zo van bewust dat ik in de loop van de jaren slechter ben gaan horen, omdat dat heel geleidelijk aan gaat. Maar op een gegeven moment gaat het wel hard in de effecten, op een gegeven moment hoor je dat je steeds vaker vraagt: "Wat zeg je? Sorry?" Dat hoor ik nu in de generatie van mijn ouders, zo begin 70, die hebben op een rumoerig station of bij een feestje of groepsdiscussies moeite om goed te functioneren. Die komen dan vaak met zo'n oorhanger, zo'n eenvoudig gehoorapparaat, dan kun je het hoorvermogen weer een tijdje omhoog duwen, maar dat wordt onherroepelijk minder. Dus wat je eigenlijk zou moeten vergelijken is hoe jij nu kunt horen met de generatie van je opa en oma, dat is een wezenlijk verschil. Zo zou je het moeten zien tussen hoe jij kunt horen en hoe je opa en oma kunnen horen, en hoe iemand met zo'n implantaat hoort. Dat is een groot verschil. Kinderen moeten echt hard werken, onbewust waarschijnlijk, om alles goed te verstaan. Ze zullen meer afhankelijk zijn van liplezen bijvoorbeeld.

Zijn er ook voor zover u weet vanuit de dovengemeenschap bezwaren?

Bezwaren tegen erkenning?

Het lijkt me niet, maar misschien zijn er mensen die het niet nodig vinden?

Ik denk dat er wel doven zijn die er sceptisch over zijn.

Of die meer willen?

Zeker, doven die meer willen. Er zijn ook heel veel voorbeelden van wetten die meer betekenen, die meer mogelijk maken, in Schotland bijvoorbeeld is de BSL-act aangenomen, British Sign Language. Is op zich geen andere taal in Schotland dan in Engeland of Wales, maar in Schotland is een nieuwe wet aangenomen en daardoor moeten heel veel overheidsinstellingen en bedrijven nu echt aan de slag. Er staan gewoon concrete dingen in die wet, dit en dit en dit moet geregeld zijn. Als je voorlichting geeft over gezondheid, dan moet dat ook in BSL. Dat staat er in Nederland niet in in die initiatiefwet en dat komt er ook niet in.

Dan zouden ze bijvoorbeeld in Nederland ook alle overheidsfilmpjes in gebarentaal moeten doen?

Ja, of een groot deel ervan, of op verzoek, zo iets. In Schotland zijn ze daar duidelijk een stap verder gegaan, dat is hartstikke goed voor de dovengemeenschap daar. Dat doen ze in Nederland niet. Maar we kennen ook heel veel landen zoals Portugal waar ook een symbolische erkenning is, en verder helemaal niks gebeurd is. Dus die kleuren dan groen op een kaartje van landen waar gebarentaal erkend is.

En verder niks?

Nee, dus wat schieten mensen er dan mee op hè? Dat is de sceptische kant, heel veel doven die denken: nou, we moeten het nog maar zien of we daar wat aan gaan hebben.

In België is het wel erkend toch?

In Vlaanderen.

De Vlaamse Gebarentaal, ja.

Ja, precies, in Vlaanderen, maar niet in Wallonië. In Vlaanderen heeft het ook wel iets meer tot gevolg gehad, in elk geval meer maatschappelijk bewustzijn dan in Portugal, maar ik geloof ook dat ze daar niet allemaal heel tevreden zijn hoor. De impact die je van een wet verwacht is misschien toch groter, wat je hoopt dat daarmee geregeld zou worden.

In Amerika lijkt het wel allemaal heel goed geregeld, voor ik zover gezien heb dat ze speciale universiteiten hebben, dat wordt altijd erg opgehemeld.

Ja, ik vind het altijd heel moeilijk in te schatten. Amerika is zoveel groter dan Nederland, dat daar heel veel staten, regio's en scholen zullen zijn die het heel goed geregeld hebben, maar ook misschien heel veel waar het niet goed geregeld is. Het is niet zo dat door de landelijke erkenning in de wet in Amerika gebarentaal een duidelijke plek heeft. Maar wel door wetten op niveau van de staten hier en daar, door onderwijswetten, en gewoon omdat daar als sinds de jaren '70 heel veel onderzoek is gebeurd keer op keer. Door een heleboel universiteiten, in Nederland hebben we eigenlijk maar twee universiteiten die onderzoek doen naar Nederlandse Gebarentaal in Amsterdam en in Nijmegen, maar in Amerika zijn er wel vijftig. In de jaren '70 begonnen ze met een stuk of drie. Daar is veel duidelijker dat ASL een taal is. Er is veel meer energie en ook geld gestopt in ontwikkeling van lesmateriaal, van lesmethodes. De schaal van zo'n taal, het aantal sprekers, is toch ook wel heel belangrijk, dat kan veel verschil maken. Dus of het in Amerika echt allemaal zo geweldig is, weet ik allemaal niet.

Het ligt waarschijnlijk per staat eraan hoe het allemaal geregeld is?

Ja, er zijn daardoor wel hele mooie voorbeelden. Er is een dovenuniversiteit, die hebben we in Europa niet. Er zijn heel veel middelbare scholen waar je ASL als keuzevak kunt doen, colleges, dat hebben we in Europa niet, met enkele uitzonderingen. Er is heel veel ASL op televisie en internet te vinden, dat hebben we in Europa ook minder. Dus voor sommige doven is het misschien het walhalla, Amerika.

Misschien ook het idee.

Ja, ook het idee, en voor een deel is het wel waar, maar het is wel heel lokaal. Dan bof je heel erg als je op die plek woont en op andere plekken is het minder. Dat geldt in Nederland ook. Als je doof bent is het in Groningen veel fijner dan in Nijmegen. Hier wonen bijna geen andere doven, hier is geen dovenschool, we hebben hier wel veel tolken, maar Groningen, daar voel je je als dove echt thuis.

Daar heb je ook meer dat sociale denk ik, met andere doven.

Juist.

[Onno zoekt ondertussen naar wat informatie om mee te geven. Ik krijg van hem een visitekaartje van Doofgewoon.nl en Gebareninzicht.nl en een exemplaar van Woord en Gebaar.]

Waar ging precies dat artikel over in De Gelderlander?

Die journalist had een filmpje van een halfjaar geleden gezien van toen ik hoogleraar werd. Die heeft me een uur geïnterviewd over allerlei verschillende dingen en dit kwam eruit. Op de voorpagina, waar andere media toen weer op haptten, ging het over keuzevakken op middelbare scholen. Binnenin staat weer iets over internationale communicatie, waar ik nieuw onderzoek naar aan het doen ben. Het is eigenlijk een artikel over gebarentaal en dat Gelderland nu een hoogleraar gebarentaal heeft. In een ander kopje ging het wel over de erkenning, dus daar staan heel verschillende dingen over in samengevat, zij waren ook benieuwd naar de gevolgen.

Inderdaad, ik was vooral ook op zoek naar alle juridische en economische gevolgen, maar toen wist ik nog niet dat het symbolisch was. Je denkt, wat gaat dat kosten enzo?

Ja, ga het maar eens nalezen, er zit een soort toelichting bij van dertien pagina's, maar de tekst van de wet zelf is maar twee pagina's, vooral juridische blabla eromheen. Het is heel licht. En in die toelichting van dertien pagina's wordt duidelijk waarom het nodig is. Daar wordt gemotiveerd waarom het belangrijk is en dat er een reden is om het zo te formuleren.

En denk je dat doven, mede met die erkenning nu, hun doofzijn steeds meer als identiteit gaan zien, of is dat nog aan het opkomen?

Nee, dat is al opgekomen zeg maar. Dat is in de loop der jaren zo gegaan, maar ik denk een beetje op dezelfde manier als het bewustzijn in gebruik van taal. In de onderbuik hadden doven dat altijd al, maar ze waren zich nog niet zo bewust van: wat betekent dat dan om een identiteit te hebben? Het is ook een beetje een moderne issue van de laatste twintig jaar denk ik. Dat mensen heel erg met de Nederlandse identiteit bezig zijn. En door de komst van de Islam in Nederland, toename van het aantal Islamieten in Nederland, wat is je identiteit dan als Christen bijvoorbeeld? Dus dat is heel erg contextgebonden en doven zijn pas in de loop van de decennia dat steeds meer zo gaan noemen: ik heb een dovenidentiteit. Terwijl, veertig jaar geleden, zou nooit iemand dat zo zeggen. Denk ik dan hoor. We hebben weinig documentatie daarover, want doven schreven niet zoveel en die lezen niet graag, het blijft een vreemde taal voor hen het Nederlands, en er zijn weinig programma's op tv vroeger met doven waarin je archiefwerk zou kunnen doen. Maar mijn indruk is dat dat is opgekomen met andere aspecten van identiteit, dit maatschappelijke discours, en dat dat nu ook op doven afstraalt. De jongste generatie die is daar evident het meest mee bezig, heeft ook het tweetalig onderwijs meegemaakt uit de jaren '90, dus die zullen hun identiteit als eerste als doof formuleren.

Ik kwam ook tegen dat mensen doof met een hoofdletter d schrijven.

Ja, ja.

Dat zet denk ik doof echt neer als identiteit, toch? Die hoofdletter scheidt het van de medische term. Dat ben ik, dat is niet iets medisch.

Precies. Ja, ja. Dat is over de hele wereld een uitgewaaide gewoonte, zeg maar. Dat is een duidelijke markering. Dat kun je ook zien als je terug gaat kijken naar andere bronnen of iets in Woord en Gebaar leest, zie je dat ook gebruiken als teken daarvan. Dat betekent dat mensen zichzelf wel echt als minderheid zien.

Oké, nou, dat was al een heleboel eigenlijk, heel afwijkend van wat ik verwacht had en als vragen opgeschreven had.

Ohja?

Ik had echt het idee dat deze erkenning zoals het Fries was, volgens mij heb je daar wel meer rechten, dat je bijvoorbeeld in de rechtbank Fries mag spreken, dus ik had verwacht dat dat hier met gebarentaal ook zo was. Maar dit is eigenlijk net iets lichter.

Ja, dat heeft er eigenlijk mee te maken dat er geen dove stad of dove provincie is. Voor het Fries is dat heel erg afgebakend, een Fries bestuursorgaan, de provincie Friesland, waar de Friezen wonen. En dat maakt het wat makkelijker om ook in de Nederlandse wetgeving daarnaar te verwijzen. Het gebruik van het Fries die een nieuwe wet heeft gekregen in 2014 of zo iets, niet zo lang geleden, die ging heel specifiek over de rechtspraak en het bestuursverkeer. Dus interactie met de overheden. Daar staat dat Friezen in die twee contexten het Fries mogen gebruiken. Dus dat je een trouwambtenaar kunt krijgen die Fries spreekt, dat wordt verwacht dat je in de rechtbank gewoon Fries mag praten en als de rechter dan geen Fries praat, dan moet hij voor een tolk zorgen en niet jij als Fries. Dat soort dingen zullen voor gebarentaal niet zo snel geregeld worden. Want doven wonen verspreid over Nederland, die gaan bijvoorbeeld een nieuw rijbewijs aanvragen bij het gemeentehuis, je snapt ook wel dat dat praktisch niet haalbaar is om te zeggen: "Waarom is er nog geen tolk?"

Nee, inderdaad, dan zou dat in heel Nederland moeten en dan gaat het wel heel veel kosten.

Dan gaat het héél veel kosten. Maar je kunt wel erover nadenken: hoe verbeter je de concrete situatie voor doven? Nu zijn doven altijd verantwoordelijk voor die tolk inhuren. Die moeten zelf een tolk boeken om mee te gaan naar het gemeentehuis als ze iets ingewikkelders moeten doen dan een formulierje invullen, of waar dan ook. En als je voor

sommige situaties, misschien niet bij de huisarts want daar kom je zelf met een probleem naartoe, maar wel bij overheidsinstellingen zou je ook de last bij de overheid kunnen leggen. Eigenlijk een beetje zoals in het Fries. Dat je een afspraak maakt bijvoorbeeld bij de rechtbank en instantie verantwoordelijk is voor de tolk. Nu moet de dove ook altijd een handtekening zetten dat de tolk er was en dat die betaald mag worden door de overheid, van dat soort dingen.

En dan is het volgens mij maar 15% voor in de werksfeer, onderwijs tot een bepaalde leeftijd, er zijn allemaal getallen voor.

Precies. Daar kun je ook wat genereuzer mee omgaan als je dat zou willen. Want hoeveel doven zouden er nou voor 40% van hun werktijd een tolk inzetten? Dat gebeurt waarschijnlijk helemaal niet. 15% is heel arbitrair, sommige doven gebruiken bijna niks, anderen hebben meer nodig, dus je zou dat wat losser kunnen maken en achteraf de kosten voor je rekening nemen als overheid. Maar dat is natuurlijk niet mogelijk... we leven in de verkeerde tijd, waar alles heel erg gecontroleerd moet worden en begroot, dat is lastig. Maar kijk maar eens wat er in Schotland in die wet staat, er zijn allemaal sites die dat samenvatten, maar er is echt wel wat beters te bedenken dan "de overheid erkent Nederlandse Gebarentaal". En nogmaals, over het belang van zo'n symbolische erkenning lopen de meningen uiteen.

Wat is uw mening?

Ik denk dat het heel goed is, beter dan om het niet te doen. Mijn verwachtingen zijn ook bescheiden, ik denk dat uiteindelijk toch de vooruitgang voor doven moet zitten in het breder gebruik van gebarentaal. Daarom was ik blij met de kop voorop De Gelderlander, als je meer mensen gebarentaal zou leren, net zoals jij de minor hebt gedaan omdat je het interessant vond en het mogelijk was, als dat nou eens op middelbare scholen ook mogelijk zou zijn, dan zijn er straks veel meer mensen die een beetje gebarentaal beheersen met wie doven makkelijker kunnen communiceren. Dan zou het misschien ook meer voor de hand liggen dat in verpleegopleidingen of in de ouderenzorg personeel meer beschikt over diverse communicatie dan alleen maar Nederlands en 'een beetje wijzen'. Die slechthorende ouderen zouden heel veel baat hebben bij het gebruik van allerlei aspecten van gebarentaal. Ouderen leer je geen gebarentaal als ze oud zijn, dat is geen haalbaar doel, maar die verpleging als ze vertrouwd zijn hoe doven visueel communiceren, daar kun je denk ik een hoop mee winnen.

Al is het maar om iets kleins te vragen, zoals of ze iets willen drinken of zo.

Ja! Misschien generen ze zich al minder om dit te doen, want het gebaar 'drinken' kent iedereen wel. Maar misschien vinden ze dat plat. Er zullen ook genoeg verpleegkundigen zijn die dat al doen, maar die zouden weer meer kunnen leren door hun repertoire nog wat te verbreden. En ik denk dat in dat soort dingen uiteindelijk de winst zit voor de dovengemeenschap en voor het gebruik van gebarentaal. En het is toch lastig dat via zo'n wet te regelen.

Al denk ik als die wet erkend zou worden, mensen eerder op het idee komen om wel die richting op te gaan.

Zeker, zeker, zeker. Ik denk dat het heel interessant zou zijn om die Schotse wet eens naast die Nederlandse te leggen, en iemand te interviewen naar aanleiding van dat verschil. Goh, welk aspect van die wet zou voor jou als dove voor jouw leven belangrijk zijn? Als je er eentje moet kiezen, anders vink je zo alles af. En Schotland speelt nu toevallig heel erg, ik was daar net en weet dat sinds twee jaar die wet aangenomen is, BSL Act, dat ze nu heel erg bezig zijn met allerlei instanties handen en voeten eraan te geven, dus er zal wel veel over te vinden zijn. Er zijn meer landen zoals Vlaanderen inderdaad, andere landen in Europa waar het langer erkend is, waar informatie over te vinden zal zijn. In Spanje ook volgens mij, maar die zullen niet zo gauw in het Nederlands of Engels schrijven. Zoek die BSL Act maar eens op.

Dat ga ik doen. Dankjewel, hartelijk dank voor je tijd.

Ja, graag gedaan. Ik ben benieuwd.

Transcript 2 – Tobias de Ronde – 16 mei 2018

Tobias de Ronde is docent Nederlandse Gebarentaal op de Hogeschool Utrecht. Hij is de hoofdpersoon in de documentaire Doof kind, waarmee hij samen met zijn vader en regisseur Alex de Ronde wil laten zien dat doof zijn niet 'zielig' is. Het interview met Tobias is afgenomen op de Hogeschool Utrecht. Er is gecommuniceerd in Nederlandse Gebarentaal. Een tolk heeft dit vertaald naar gesproken Nederlands, dit is uitgewerkt naar geschreven Nederlands. Er is toestemming verkregen om het interview op te nemen met een recorder.

Wat ik vooral onderzoek is de erkenning van Nederlandse gebarentaal, die er nu nog niet is. Ik zag dat er sinds dit jaar weer een petitie is opgestart, met handtekeningen, die is sinds januari gesloten. Weet jij waar die petitie nu precies voor is? Want er lag dacht ik al een wetsvoorstel uit 2016.

Ja ik ben niet veel betrokken bij die petitie in die zin. Ik heb wel m'n handtekening erop gezet natuurlijk, maar wat ik weet is dat Dovenschap, de belangenorganisatie voor dove mensen, zij hebben dat opgezet. Zij hebben dat voorgesteld, zij hebben met die petitie handtekeningen verzameld en daarmee willen ze aantonen hoe groot de behoefte is van dove mensen om die gebarentaal erkend te krijgen. Het wetsvoorstel is wel ingediend, maar dat is ergens terechtgekomen en daar gebeurt niet meer zoveel mee. Ze willen met die petitie proberen toch wat meer aandacht te genereren en mensen ervan te overtuigen dat het een goed idee is, dat wetsvoorstel. Maar nu hoe het er op dit moment voor staat? Ik heb geen idee.

Waarom willen doven zo graag een erkenning van de Nederlandse Gebarentaal? Want ik zag in het wetsvoorstel dat het slechts een symbolische erkenning is.

Ja dat is een goeie vraag. De vraag is, wil je dat weten vanuit de dovengemeenschap, of wil je mijn persoonlijke antwoord hebben?

Mag allebei.

Haha. Nou ja, eigenlijk is het zo dat... Laat ik vanuit mezelf beginnen, dan voeg ik wel toe wat er vanuit de dovengemeenschap aan toegevoegd kan worden. Erkenning voor de gebarentaal heeft heel veel aspecten, op heel veel terreinen heeft het ook invloed op mij. Het is een bevestiging van mijn taal, mijn taal is dus gelijkwaardig aan het gesproken Nederlands. Het bevestigt daarbij ook mijn identiteit en mijn cultuur. Het bevestigt daarbij nog veel meer, het bevestigt alles wie ik ben. We zijn daar natuurlijk al jarenlang mee bezig geweest, al sinds ik ben opgegroeid, en heel lang wordt er gezegd "gebarentaal is een hulpmiddel", "het is niet een echte taal", "wat doen dove mensen nou eigenlijk met die taal?" Wat heel veel mensen nog wel vragen aan doven is: "Spreek je ook braille? Kan je ook braille?" Dat soort dingen. Dus ik blijf altijd een beetje zeggen: doven zijn een aparte groep, een aparte doelgroep, we hebben een eigen taal en eigen cultuur en alles wat daarbij komt kijken. Dus die erkenning van die gebarentaal is niet alleen maar de erkenning van de gebarentaal, het bevestigt die identiteit, die cultuur en die taal en die identiteit. En daarbij de erkenning, dat is een basis zeg maar, hè. We hebben nu eigenlijk helemaal geen basis.

Hoe bedoel je dat?

We hebben nul, we hebben niks om op terug te vallen. We hebben geluk dat in Nederland het systeem zo is dat het goed geregeld is voor dove mensen. Er is een tolkvoorziening, alles is goed geregeld, sommige dingen kunnen natuurlijk beter, maar in z'n algemeenheid zit het goed in elkaar. Als je het vergelijkt met andere landen, is het een stuk beter geregeld. Er is ondertiteling, enzovoorts, het kan natuurlijk een stuk beter, maar er zijn landen waar het helemaal niet zo geregeld is. De dovenscholen hebben we nog steeds, de vraag is hoe lang nog, maar ik ben opgegroeid op een dovenschool, dat was een goede tijd. Maar in principe zijn dat allemaal dingen die geen wortels hebben. Het kan best zijn dat de overheid zegt: "Goh, we gaan iets nieuws doen, we schaffen het allemaal af." Die gebarentaal is voor mij een basis, waar vanuit je andere dingen kan doen. Er kunnen nog heel veel dingen gebeuren, ook na die erkenning. Die erkenning is niet als je het geregeld hebt dan klaar. Nee, helemaal niet. Je moet nog voor heel veel dingen vechten, voor financiën, voor toegankelijkheid, voor vertaling en ondertiteling. Maar omdat je die basis hebt, dan heb je

een grond om je protest aan vast te hangen. Zonder die basis heb je niks. Het is altijd maar een beetje zwemmen, want je kan het nergens aan ophangen, daarom is die erkenning voor mij erg belangrijk. Omdat het me iets geeft om op terug te vallen. En ik denk dat ongeveer de helft van de dovengemeenschap denkt zoals ik denk en de andere helft gelooft meer in de gebarentaalerkenning als geheel. Dat het automatisch betekent dat alle tv-programma's ondertiteld zijn, dat evenementen toegankelijk zijn, dat er heel veel tolken zijn; ik denk dat veel dove mensen dat ook wel denken, maar daar zet ik wel m'n vraagtekens bij.

Maar kan dit waarschijnlijk wel een opstapje vormen naar bijvoorbeeld die betere tolkvoorzieningen of beter onderwijs?

Ja maar dat moet je nog steeds wel regelen, dat gaat niet vanzelf, dat vloeit niet voort uit die erkenning zelf. Als ik kijk naar mijn eigen ervaringen en naar andere landen waar gebarentalen al erkend zijn, zoals in Denemarken of in Portugal, daar zijn de gebarentalen al erkend maar de voorzieningen voor doven zijn daar waardeloos. In Nederland is het veel beter geregeld dan in die landen, maar daar is de taal wel erkend, dus ja... dan is het wel duidelijk wat voor impact het voor doven heeft. Gebarentaalerkenning geeft voor heel veel mensen het gevoel dat dan eindelijk alles geregeld is, maar dat is niet zo. Zo werkt de wereld niet. Je hebt de politiek, je hebt geld, alles moet financieel verantwoord worden. Dan kom je met een leuk idee en ben je heel blij, maar je moet daar wel voor vechten, je moet dat voor elkaar krijgen, je moet dat regelen. Ik geloof er wel in dat als je de gebarentaal erkent, dat je dan een sterke basis hebt of een argument hebt om dat te regelen en voor elkaar te krijgen.

Ik zag dat mensen echt al heel lang bezig zijn om het erkend te krijgen.

1990 is het al begonnen volgens mij.

Ik zag een eerste wetsvoorstel, dat was toen in 1997.

1997, precies. Ik ben geboren in 1989, en in '91, '92 zijn mensen daar al mee begonnen. Toen in '97 is het voorstel gekomen, in '99 was een demonstratie in Den Haag, in 2003 ook al. We zijn twee keer naar Den Haag geweest: waar blijft de erkenning van gebarentaal? Nou ja, tot nu aan toe, en nu weer een nieuw voorstel twee jaar geleden. Het is toch niet zo moeilijk? Je moet gewoon je handtekening eronder zetten, en klaar. Maar op de een of andere manier... tja.

Wat zijn nu dan nog de tegenargumenten vanuit de overheid om het niet te doen?

Geld hè? Alles kost geld. Dan moet je allemaal dingen gaan regelen, ben je opeens verplicht allemaal dingen te gaan regelen. Je kan nu nog zeggen: "Nou, nu even niet, want andere dingen zijn belangrijker." Er wordt altijd een beetje omheen gepraat, ze draaien om de hete brij heen, de politiek weet natuurlijk allang wel dat die erkenning er moet komen en ze zijn het ook al langer met ons eens, maar ja, in de praktijk: hoeveel geld is daarmee gemoeid? Het is niet alleen maar pen en papier. Blijkbaar, want dat zet een proces in gang wat dan allemaal geld gaat kosten waarvan ze niet zo goed weten wat ze ervan kunnen verwachten.

Als de erkenning alleen symbolisch is, zou het dan niet minder kosten met zich meebrengen?

De overheid weet dat als ze gebarentaal gaan erkennen, mensen juist meer gaan vechten, gaan strijden voor hun rechten. Voor ondertiteling, voor voorzieningen, en misschien weten ze dat dat een hoop geld gaat kosten en ze daar dan geld voor vrij moeten maken. Misschien dat dat wel de reden is, dat weet ik wel zeker eigenlijk, dat ze het daarom *on hold* zetten.

Zijn er ook binnen de dovengemeenschap tegengeluiden? Mensen die zeggen: het moet anders.

Jawel, die zijn er wel. Er zijn doven die zeggen: "Zonde van je tijd. Die erkenning van gebarentaal, daar kun je wel voor vechten, maar wat heb je dan? Een erkenning, en dan? Je kan je tijd beter investeren in beginnen met dingen regelen die we nodig hebben. Bijvoorbeeld specifiek vechten voor ondertiteling. Beter andere dingen doen, toegankelijkheid, evenementen, musea, ga daar maar mee bezig. Want die hebben we nu nodig. Want die erkenning op zich, waar zou je dat voor nodig hebben? Ja dan heb je een erkenning, en dan? Wat levert het je nou toch op in de praktijk?" Die geluiden zijn er wel. Het is niet zo dat mensen in principe tegen die gebarentaalerkenning zijn, dat geloof ik niet, dat heb ik nog nooit gehoord. Iedereen denkt: ja dat moet wel gebeuren. Maar er zijn wel

mensen tegen de investering van de tijd en moeite die erin gaat zitten. Dat je dat beter aan andere dingen kan besteden. Maar ik denk juist als je die erkenning hebt, kun je die andere dingen makkelijker realiseren. Daar verschillen we over van mening. Er zijn ook wel mensen die ervan overtuigd zijn dat het niet alles makkelijker maakt. Het is maar net hoe je erover denkt.

Heb je vroeger toen je klein was erg gemerkt dat je doof was in een horende wereld?

Heb je de film *Doof kind* gezien? Daar zit het antwoord al in, haha. In de film is het zo dat ik een jaar of drie was. Het blijkt dat ik aan mijn moeder verteld heb: "Jij bent horend, papa is horend, mijn broer is horend, ik wil ook horend zijn." "Maar ja, dat is niet zo. Jij bent doof en doof is toch ook leuk?" Dus vanaf dat moment ben ik me daar altijd van bewust geweest. Dat er horende mensen waren en dat ik doof was. Dat dat verschil er was. Mensen waren anders, en ik was normaal. Zo zag ik dat.

Wanneer heb je doofzijn omarmd als identiteit?

Nou, altijd al denk ik, dit is wie ik ben, zo ben ik geboren. Dankzij mijn ouders, dankzij mijn broer. Ze hebben me altijd behandeld zoals ik was, normaal behandeld toen ik opgroeide. Mijn ouders hebben zich bijvoorbeeld nooit geschaamd om op straat te gebaren met mij, dat is nooit een probleem geweest. Ik heb nooit de indruk gekregen dat ik anders was of minder kon, die boodschap heb ik nooit gekregen. Ik kon doen wat ik wilde. Ik ging naar school. Ik ging naar de dovenschool en één keer per week naar de horende school. Dat vond ik toch niet zo leuk, toen ben ik teruggegaan naar de dovenschool en naar het dove middelbaar onderwijs gegaan en zo door het leven gegaan. En ik denk dat ik misschien vijftien was toen ik het woord identiteit voor het eerst hoorde. Moet ik nou m'n identiteit bewijzen? Toen begon ik daarover na te denken, werd ik mezelf bewust van wat dat is in die tijd. Dat maakte niet dat ik veranderde, maar ik ben wel andere dingen gaan doen. Ik ben naar Amerika gegaan om te studeren, toen realiseerde ik me ook wel dat ik erg blij was met mezelf. Maar ik was wie ik altijd al was, ik kon er nu alleen woorden aan geven.

Er zijn mensen die doof met een hoofdletter D schrijven als het over die identiteit gaat. Doe jij dat ook?

Ja, dat is een beetje een andere discussie denk ik, voor mezelf ben ik het daar niet helemaal mee eens. Die hoofdletter, kleine letter... doof is doof. Dat is één groep voor mij. Ik denk dat alles daarin kan en daarin hoort; kun je niet horen, dan hoor je bij elkaar. Je hebt een soort gemeenschappelijkheid. Als je het hebt over die discussie, ben je dan minder dan doven of juist een trotse dove? Dan levert dat juist discriminatie op, dat is niet iets waar ik het mee eens ben. Dat als je zegt "ik ben een trotse dove" een andere dove dan minder waard is? Je kan het misschien beter anders formuleren. "Ik ben trots op mezelf. Ik ben blij wie ik ben als dove. En ik zou voor geen goud willen ruilen met een horende." Want er zijn ook dove mensen die niet blij zijn met wie ze zijn, hè. Die vinden het leven moeilijk, die vinden de maatschappij moeilijk, die lopen tegen allerlei drempels en problemen op. Om dan te zeggen dat zij doof zijn met een kleine letter en ik met een hoofdletter, dat vind ik niet oké. Zij hebben misschien een andere opvoeding gehad, een andere invloed gekregen vanuit de maatschappij te horen gekregen dat ze dingen niet konden bijvoorbeeld en bij mij is dat nooit het geval geweest. Ik heb altijd te horen gekregen dat ik dingen kon, alles wat ik wilde kon ik doen, ik ben daar heel trots van geworden en heel sterk van geworden.

Er zijn nu wel steeds meer kinderen die al vroeg een Cochleair Implantaat krijgen.

Denk je dat zo'n CI een bedreiging is voor de dovengemeenschap?

Dat is altijd een leuke vraag. Het CI zelf, daar is op zich niks mis mee. Dat is zoals de medische wereld zich ontwikkelt. Brillen worden geavanceerder, er zijn lenzen, lasertechniek, rolstoelen worden geavanceerder, je kan op protheses rennen, dat is een normale ontwikkeling. De normaalste zaak van de wereld. Gehoorapparaten ontwikkelen zich dus ook, dat is oké. Het enige waar ik tegen ben is dat dit veroorzaakt dat ouders niet goed worden geïnformeerd. Dus dat een CI wordt aangeleverd als oplossing. "Hier is je CI, dan kan je kind gewoon praten en ontwikkelt het zich volledig." Dat is niet zo. Je bent nog lang niet hetzelfde als een horend persoon. Je kan met een CI misschien beter horen dan een gehoorapparaat, maar lang niet zo veel als van een horende kant. Dus gesprekken op

een middelbare school, pauzes, vrienden maken, spelen met woorden, woordgrapjes, nuances in je moedertaal begrijpen; dat is gewoon onmogelijk, dat is onhaalbaar.

Hoe zou het anders moeten?

Ik denk dat het goed is als de medische wereld duidelijke informatie zou kunnen geven: een CI kan helpen om meer geluiden te waarnemen, het kan helpen met de spraak, maar die identiteit, die moet je in stand houden. Die dovenidentiteit is er, gebarentaal is een goede taal om aan te bieden, en met gebarentaal kan je volledig communiceren in welke situatie dan ook. Je kan als dove een CI hebben als hulpmiddel, maar die maakt je identiteit niet, je bent nog altijd de persoon die je bent. Dat mis ik in de maatschappij heel erg. Wat er in de dovenwereld vaak gezegd wordt is dat een CI slecht is. Maar dat ding zelf is op zich niet slecht, het gaat om de informatie die daarover gegeven wordt. De medische wereld is de bedreiging voor de dovengemeenschap. Niet het CI zelf.

Valt dat samen met het idee dat de medische wereld vaak doof nog als een 'handicap' ziet?

Ja, dat is waar. Ik zeg ook nooit dat ik gehandicapt ben. Het is niet iets wat in me opkomt, ik heb een handicap. Wat is normaal? Wat is mooi? Dat hangt ontzettend af van de perceptie die je hebt van de wereld om je heen. Wat normaal is, is niet een handicap. Maar wat is nou niet een handicap hebben? Is dat blauwe ogen hebben en precies de goede neus, precies even grote oren, is dat normaal? Als je dan één oor scheef hebt, is dat dan een handicap? Is doof een handicap? Als je in een rolstoel zit, ben je dan gehandicapt? Of ben je als horende gehandicapt? Dat kan toch ook, het is toch vreemd dat mensen kunnen horen vanuit doof perspectief. Als er meer dove mensen op de wereld waren, zou dat het geval zijn. Er is altijd een beetje een spanning tussen een dominante groep en de bedreigde groep of minderheidsgroep en de dominante groep wint het natuurlijk altijd. Mensen kunnen op die manier kijken naar dingen die mensen niet kunnen als een handicap, maar kan je ook kijken naar een bepaalde visie. Je kan ook zeggen: wat een bijzondere mensen! Ze hebben een andere manier van communiceren, andere manier van kijken, daar kunnen we misschien wel wat van leren. Dat is een omgekeerde wereld. Maar horende mensen hebben over het algemeen het idee dat je iets niet kan, dat is dus fout en dus zorgen wij voor jou en je handicap.

Hoop je dat na de erkenning van NGT meer mensen gebarentaal gaan leren?

Dat zou mooi zijn. Het gaat er niet om dat ze vloeiend gebarentaalgebruiker worden, maar het zou leuk zijn als het op middelbare scholen wordt aangeboden. Dat het zichtbaarder zou zijn. Dat mensen zouden weten dat gebarentalen volwaardige talen zijn. De moeite doen om een gebarentaal volledig te leren vraag ik niet, maar dat als je iemand tegenkomt je kunt zeggen dat je niet kunt gebaren, maar dat je wel kan wijzen. Nu is het zo iets van "Oh, jij kunt niet praten" in plaats van "Ik kan niet gebaren". Daar moet de maatschappij zich wat bewuster van worden, dat je op een andere manier kan proberen te communiceren. Door op het bord te schrijven of te wijzen ofzo. Ik hoop dat dat helpt. Als die gebarentaal erkend wordt, gebeurt er verder niks, het is niet dat de wereld opeens anders is, maar dan moet je juist dingen gaan organiseren. Er is nog genoeg te doen! En erkenning is stap één, vervolgens hebben we nog een enorme lange weg te gaan. Er is nog zoveel om voor te strijden. Tolkvoorziening, toegankelijkheid, gebarentaal, gebaren als middelbareschoolvak, daar moet nog zoveel tijd in worden geïnvesteerd. Dan komt er ook weer een nieuwe generatie doven die moeten leren dat voor elkaar te krijgen, de nieuwe generatie horenden ook, de oude zitten vaak al vastgeroest in hun principe. Het kan best dat als de wereld zo verandert, dat nieuwe generaties werkgevers dan ook dove mensen in dienst nemen. Ik geloof niet dat na de erkenning mensen de volgende dag massaal doven in dienst gaan nemen. Heel veel mensen zijn in het idee blijven hangen van doven kunnen heel veel dingen niet, dat verander je niet zomaar.

Waar merk je dat mensen zich nog niet bewust zijn van de communicatie met doven?

Ik moet overal extra moeite doen omdat contact te kunnen maken. Websites moet je bellen of je moet je laten bellen, als je bijvoorbeeld een offerte aan wil vragen. Dan moet ik een mailadres zoeken en zeggen: "Wil je mij mailen en niet bellen alstublieft?" En dan word ik toch gebeld. Ik geef toe, zolang die erkenning er dus nog niet is ... Het is wel beter

geworden, er zijn bedrijven met een formulier of dat je kunt chatten, dat is fantastisch. Voor mij is dat oké, want ik spreek Nederlands en ik kan goed schrijven. Maar heel veel dove mensen kunnen dat niet goed. Dan kom je weer aan met die erkenning. Op het moment dat je gebarentaal erkent, kun je misschien meer onafhankelijkheid realiseren in je eigen taal. Dat moet je dan wel allemaal regelen bij je bedrijf, maar dat is een optie.

Wat vind je ervan dat de dove persoon altijd de tolk aan moet vragen?

Leuke vraag! Ik heb in Amerika meegemaakt dat ik dat nooit hoefde te regelen. Ik kwam ergens binnen en zei: "Ik ben doof." Zo'n bedrijf of organisatie moest dan ineens van alles regelen om een tolk voor elkaar te krijgen. Het heeft allemaal voor- en nadelen. Je kan namelijk eigen voorkeurstolken aangeven als je het zelf moet doen. Als je het niet zelf doet, krijg je misschien een goede tolk of misschien een slechte tolk, dat kun je dan niet sturen. Ik heb daar nooit echt goed over nagedacht, maar een leuke vraag. Het Nederlandse systeem zit nu zo in elkaar. In sommige gevallen denk ik dat het wel goed is als tolken geregeld worden voor ons, bijvoorbeeld in een ziekenhuis, bij de politie, bij de overheid, dan denk ik dat het goed is als er beschikbare tolken zouden zijn als je daar aanklopt. Voor mijn persoonlijke afspraken vind ik het wel prettig als ik het zelf kan regelen, dat is een afweging die je maakt per situatie.

Ben je ook op de hoogte van de British Sign Language act? In Schotland?

Nee, nee, ben ik niet van op de hoogte.

Daar is de gebarentaal al erkend, BSL spreken ze daar. Daar willen ze de gebarentaal in het dagelijks leven beter maken en de obstakels voor dove mensen weghalen. Ik heb gekeken naar welke doelen ze hadden. Als ik ze voorlees kan je misschien reageren hoe de situatie in Nederland is?

Zeker.

De vijf belangrijkste doelen zijn dat doven ook geregistreerde docenten kunnen worden. Dat leerlingen eerder gebarentaal leren op school. Dat banen bij de overheid ook toegankelijk zijn voor mensen die gebarentaal gebruiken. Dat er in openbaar vervoer zoals de trein en het vliegtuig ook informatie is in gebarentaal. En waar we het net over hadden, dat er meer tolken zijn in plekken die te maken hebben met gezondheid, mentale gezondheid en in het recht.

Alle vijf hebben we al in Nederland geloof ik. Niet per definitie goed en niet optimaal. Alle andere denk ik dat we die over het algemeen wel hebben in Nederland. Als we die erkenning hebben verwacht ik dat dat ook wel gebeurt. Op basis daarvan kun je argumenten opbouwen en die lijst met doelen ook hier in Nederland realiseren. Wat was het eerste doel ook alweer?

Dat gebarentaalgebruikers makkelijker geregistreerde docenten kunnen worden, ook voor bijvoorbeeld gewone vakken als wiskunde.

Dat hebben we zeker. Het is veel op de dovenscholen helaas, wiskunde, geschiedenis, dat hebben we allemaal wel. Als gebarentaal erkend zou worden, zou een volgende stap bijvoorbeeld kunnen zijn recht op toegankelijkheid voor al het werk. Dan moet je dus tolken gaan inschakelen daarvoor, waardoor dove docenten in het horende onderwijs kunnen gaan werken, waardoor ze vakdocent kunnen worden. Daar zouden ze tolken voor moeten inschakelen, dat zou mooi zijn.

In Schotland willen ze zorgen dat er in het openbaar vervoer zoals de trein en het vliegtuig ook informatie is in gebarentaal. Hoe is dat hier? Als iets omgeroepen wordt, kun je het niet horen.

Voor een groot deel is er wel tekst. Als we kijken naar de toegankelijkheid nu is het niet superberoerd. Als je met het vliegtuig gaat heb je een scherm met alle informatie die je in principe nodig hebt. Alle treinen hebben een scherm met vertragingen, dat wordt wel aangekondigd. Het is niet nul, het is niet dat we helemaal niks hebben, maar het kan wel beter. Waar ik wel een voorstander van ben is dat dove kinderen niet alleen gebarentaal aangeboden krijgen als ze opgroeien, maar dat ze ook Nederlands leren. Je moet kunnen lezen en schrijven, dat is belangrijk. Dat betekent dat je met 50% aan de ene kant en 50% aan de andere kant 100% toegankelijkheid tot de wereld hebt, dan kun je gewoon teksten lezen die bijvoorbeeld op Schiphol worden geprojecteerd. De bussen nu zijn fantastisch, alle haltes staan op het scherm. Ik hoef niet meer tegen de buschauffeur te zeggen: "Ik moet er

bij deze halte uit, wilt u mij zeggen als we daar zijn?” Of zien dat de halte al voorbij is en heel hard weer terug moeten rennen. Volgens mij is er al een goede ontwikkeling. Al die ontwikkelingen zijn trouwens niet bedacht voor dove mensen hoor, het zijn technologische ontwikkelingen waar dove mensen voordeel van hebben. WhatsApp en Facetime zijn daar voorbeelden van, het is helemaal niet voor doven bedacht, maar wij profiteren er enorm van.

Je had het net over Nederlands leren op de dovenschool. Gebeurt dat nu dan niet, wordt alles in gebarentaal gegeven, of is het tweetalig?

Nu wordt er wel Nederlands gegeven, eigenlijk teveel, er wordt veel minder gebarenles gegeven, juist vanwege die CI-ontwikkeling. De kwaliteit van de gebarentaal wordt steeds lager en steeds minder als we dat vergelijken met een generatie eerder. Ik heb daar geen bewijs voor, maar ik heb de indruk dat het minder is geworden. Het maakt niet uit of er een voorkeur is, ik vind dat je beide talen volledig toegankelijk moet aanbieden. Wat er nu gebeurt, is dat er heel veel geïnvesteerd wordt in oraal onderwijs (uitspraak, verstaanbaarheid) en er wordt heel veel tijd geïnvesteerd in logopedie. Dat is voor horende kinderen helemaal niet zo, dus die tijd wordt voor hen gevuld met kennis over de wereld, technologische informatie, die krijgen een enorme voorsprong. Als dove kinderen alleen maar leren hoe ze ‘bal’ en ‘poes’ moeten uitspreken, als dat alle tijd is die ze hebben voor het onderwijs, groeit de verhouding heel scheef. Als je dat minder doet, een uurtje per week logopedie, kun je heel veel andere tijd gebruiken om te leren schrijven en lezen en wereldkennis op te doen. Dan hebben doven eenzelfde soort ontwikkeling als horende kinderen hebben. Op latere leeftijd kun je sowieso nog leren praten als je dat wilt. Die situatie is nu wel ontstaan zo.

Dat waren eigenlijk mijn vragen. Nu je het trouwens over ASL spreken had, heb ik nog wel een aanrader voor je. In de thriller *A Quiet Place* maken ze gebruik van ASL. En de rest van de film is ondertiteld.

Ja, ik heb er van gehoord. Ik wil ‘m nog graag zien. Het is er eentje dan hè, in gebarentaal, van de zoveel films. Maar ik ben wel blij hoor, dat er meer dingen komen. Er is een tv-serie, *Switched at Birth*, er is meer aandacht voor. *Doof kind* is een voorbeeld. *The Silent Child* heeft een Oscar gewonnen. Langzaam komt er wat meer bewustwording en komen er wat meer films, ook van dove mensen, naar buiten en wordt er meer aandacht besteed aan het feit dat dove mensen ook onderdeel zijn van de maatschappij. Het levert wel weer die bewustwording op.

Series zoals *Switched at Birth* hebben we hier nog niet, of dat er echt dove acteurs in spelen met meer dan een paar zinnen, helaas.

Heb je *170Hz* toevallig gezien? Een Nederlandse film, die gaat ook over doof zijn, ik heb ‘m nooit gezien hoor. Of kleine stukjes, maar mijn ogen doen echt pijn, zo slecht is het. Ik kon het niet afkijken. Het gaat over twee mensen die doof zijn, een jongen en een meisje, die zijn echt horend allebei, allebei horende acteurs. Regisseur wilde geen dove acteurs, want doven kunnen dat niet. Hij heeft horende acteurs gebruikt die spelen alsof ze doof zijn. Het is vreselijk, ik kan niet kijken naar die film, naar hoe zij gebaren. Het is net alsof een Chinees die geen Nederlands spreekt toch Nederlands probeert te praten, kan je het je voorstellen? Het is rampzalig. Zo ziet het er dan uit. Het is een beetje jammer dat de maatschappij er nog op die manier naar kijkt. Ik hoop dat die mening verandert in de toekomst, dat als je een film maakt over iemand in een rolstoel diegene ook echt in een rolstoel zit. Over zwarte mensen, dat zijn zwarte mensen, die ga je toch niet schminken? Of als je homo bent, ben je homo, en als je doof bent, ben je doof. Dat zou ik toch graag ook willen zien, ja.

Transcript 3 – Martine Wattel – 17 mei 2018

Martine Wattel is docent Dovenstudies op de Hogeschool Utrecht. Tevens heeft zij haar eigen bedrijf, Wat Telt!, waarmee ze samen met haar zus Roos Wattel streeft naar een toegankelijke maatschappij waarin doven en slechthorenden gelijkwaardig mee kunnen doen. Het interview met Martine is afgenomen op de Hogeschool Utrecht. Er is gecommuniceerd in Nederlandse Gebarentaal. Een tolk heeft dit vertaald naar gesproken Nederlands, dit is uitgewerkt naar geschreven Nederlands. Er is toestemming verkregen om het interview op te nemen met een recorder.

Voor de erkenning van Nederlandse Gebarentaal is begin dit jaar een nieuwe petitie ingediend. Waar ging die petitie precies over? Is dat om weer aandacht te geven aan het wetsvoorstel uit 2016?

PvdA, parlementariër Roelof van Laar, heeft heel veel aandacht voor de gebarentaal, hij komt op voor onze rechten en wil heel graag het doel bereiken. Hij wil heel graag de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal, samen met Dovenschap trekt hij daarin op. Vanuit de verkiezingen is hij niet herkozen, dus is de erkenning laag op de agenda komen te staan. In 2016 leek het erop dat het van de grond zou komen, maar toen is de aandacht weer weggezaakt. Later kwam het idee om het weer op te pakken en ook aan te tonen dat heel veel mensen hun taal erkend willen zien. Vandaar dat die petitie is gedaan, om dat weer in te dienen bij de Tweede Kamer en het hoog op de agenda te krijgen. Maar hoe het daarmee staat weet ik niet, dat is ook voor mij een goede vraag. Corrie van Dovenschap is ermee bezig, zij weet het hoe en wat.

Dan zal ik haar eens benaderen, misschien weet zij meer over de actuele situatie.

Ja. De petitie is vooral bedoeld om het weer een beetje in de spotlight te krijgen, zodat de erkenning niet vergeten wordt, dat het niet in een la terecht komt, maar wat omhoog geschoven wordt. Nederland is zo dat ze wettelijk alles altijd graag eerst willen uitzoeken; de mogelijkheden, wat de consequenties zijn. Is dat een consequentie dat overal gebarentaal verplicht zichtbaar moet zijn? Want daar is natuurlijk geld mee gemoeid. De regering wilde eerst kijken of het überhaupt wel haalbaar is of niet. Dat is eigenlijk de hoofdreden dat het zo lang op zich laat wachten.

Ik zag in de initiatiefwet die is ingediend dat het vooral een symbolische erkenning is. Er wordt niet gevraagd naar betere tolkvoorzieningen of banen. Dan zou het wellicht geen geld hoeven kosten, toch?

Nou ja, misschien hebben zij het gevoel dat het wel zo is. Eigenlijk is het in Nederland heel goed geregeld voor gebarentaalgebruikers, in België is het veel slechter geregeld, maar daar is de Vlaamse Gebarentaal wel erkend. Dus ik vraag me ook wel af wat die erkenning ons eigenlijk brengt. Is die symbolisch vanwege de status van de taal, het idee 'onze taal is erkend, wij zijn erkend', maar ik vraag me af of het heel veel verschil gaat maken. De Friese taal is erkend, zelfs de straatnaamborden daar zijn in het Fries, maar ik vraag me af of met al die erkenning ook de plaatsnamen in gebarentaal opgaan. Waarschijnlijk niet, natuurlijk. Maar als je kijkt naar het VN-verdrag voor de toegankelijkheid van gehandicapte mensen, dat is wel anders, want dat regelt de toegang tot informatie. Treininformatie moet bijvoorbeeld visueel zijn, musea zijn er nu heel bewust van dat ze toegankelijk moeten zijn op allerlei mogelijke manieren, waaronder ook toegankelijkheid in gebarentaal. Die gebarentaal is nog helemaal niet erkend, maar mensen zijn er wel mee bezig om van alles toegankelijk te maken in gebarentaal. Eigenlijk denk ik dat die erkenning inderdaad een heel mooi symbolisch ding zal zijn en zo onze status verduidelijken.

Is het ook echt een erkenning van de identiteit van doven?

Ja, ook zeker. Voor mij zeker, vooral omdat de gebarentaal heel lang onderdrukt is geweest en nu maatschappelijk geaccepteerd is als taal. Zo'n erkenning zou bijdragen aan de erkenning van onze identiteit en dat je trots mag zijn op wie je bent.

Waar worden doven volgens jou nu nog achtergesteld op horenden?

Dat zie je meer in de vorm van onwetendheid. Doofheid is onzichtbaar, heel veel mensen weten niet hoe ze met doven moeten omgaan. Gebarentaal is toch nog wel vreemd als je dat

de eerste keer ziet, maar eigenlijk zou je gebarentaal al in je kindertijd gezien moeten hebben. Dus dat die verbazing veel eerder in je leven is, dat volwassenen het heel normaal vinden: dat zijn doven, die gebruiken gebarentaal, uiteraard! Die houding, daar gaat het nog mis in de samenleving. Als je kijkt naar Amerika, waar heel veel ASL gebruikt wordt en het veel zichtbaarder is, als mensen ASL zien proberen ze nog creatief te communiceren, of misschien kennen ze het zelfs een beetje omdat ze het geleerd hebben en kunnen ze het toepassen. Die houding zou hier ook heel mooi zijn. Ik ben ook in Amerika geweest, toen stond ik in de rij voor de kassa en wilde iemand iets aan me vragen, dus ik zei: "Ik ben doof", en toen ging hij meteen over in ASL. Ik dacht: oké! In Nederland was ik dat helemaal niet gewend, daar is het van: "Oh, doof! Moeilijk! Awkward... eh... hoe moeten we nu verder?" Dat is een heel vervelend gevoel als je dat iedere dag overkomt. Dus we zijn niet echt achtergesteld in Nederland, maar het heeft meer te maken met de onbekendheid van doofheid. We zijn nu heel erg bezig met zichtbaarheid; internet helpt daarbij heel erg, waardoor je makkelijker posts kunt plaatsen in gebarentaal, maar op straat is dat een heel ander verhaal. Daar is het niet echt zichtbaar.

Denk je dat ook het onderwijs beter kan? Voor doven zelf en aan de andere kant dat horenden ook gebarentaal gaan leren?

Als die gebarentaal erkend wordt is wel de hoop dat het meer in lesprogramma's terechtkomt. Als verplicht vak, zou mijn hoop zijn. Waardoor kinderen ook wel gebaren leren en dat het passend onderwijs voor dove kinderen toegankelijker wordt. Als je horende klasgenoten wat kunnen gebaren is dat makkelijker en fijn, al weet ik niet of het onderwijsniveau daar beter van wordt. Kwaliteit van het dovenonderwijs is een heel ander verhaal. Het heeft ook te maken met verschillende niveaus van de kinderen in een klas, je zit met diverse niveaus, iedereen heeft een andere taalachtergrond met ouders die wel of niet gebarentaalvaardig zijn, vaak niet, waardoor de taalverwerving eigenlijk achterloopt, waardoor op school met een achterstand begonnen wordt. De docent moet zich daarom aanpassen aan het laagste niveau. Eigenlijk zouden ouders ook al bekend moeten zijn met gebarentaal voordat dove kinderen überhaupt geboren worden zodat iedereen dat ooit gezien of geleerd heeft zodat als je een doof kind krijgt je weet dat gebarentaal bestaat en dat nog een beetje weet. Het lastige met gebarentaal is dat je, net als met iedere taal, het moet blijven oefenen. Als je het niet gebruikt, of als je geen dove mensen in je omgeving hebt, is het logisch dat je het vergeet. Maar als je het jong geleerd hebt, onthoud je het in ieder geval beter. Een klasgenoot van mij op de horende school waar ik één dag in de week heen ging had ik wat gebaren geleerd. Tien jaar later kwam ik haar weer tegen en toen kon zij nog met mij gebaren, ze wist het nog wel.

Zie je zelf doof als je identiteit?

Ja, zeker! Haha. Zeker! Onderstreept dat maar.

Heb je dat vroeger ook altijd zo gezien toen je opgroeide?

Het is wel grappig, want die identiteitsvorming is heel wisselend. Als kind was ik me niet bewust van dat ik doof was, ik was gewoon Martine, ik was wie ik was. Ik ging naar een dovenschool en ik dacht dat dat heel normaal was, je ging niet om de hoek naar de school, maar ik dacht dat iedereen dat deed. Naarmate ik ouder werd, merkte ik wel dat er horenden waren; mijn ouders zijn ook horend, maar die gebaarden. Maar toen ik met kinderen in de buurt wilde spelen, dan was communicatie ineens een probleem, we snaptten elkaar niet. Dan dacht ik: goh, blijkbaar ben ik toch wel anders. Maar niet op een manier van: oh, ik ben anders! Het was niet dramatisch. Het was meer van: de communicatie met diegenen loopt anders. Toen werd ik nog ouder en ging ik naar het regulier onderwijs met een tolk, op de middelbare school, toen merkte ik het wel. Pubers hè? Je wil graag hetzelfde zijn en je wilt tot de meerderheid behoren. Ik wilde geen gehoorapparaten meer hebben, want dat was zichtbaar. Ik wilde juist hetzelfde zijn als horenden, gewoon, en zo veel mogelijk liplezen. Gebaren heb ik wel altijd gebruikt, ook omdat ik een tolk inzette in de klas, maar toch op een bepaalde manier was het wel lastig. Ik had nooit 100% het doof-gevoel. Er waren dove vrienden die ik minder zag naarmate ik de horende wereld beter begreep. Ik dacht: het is wel een heel klein wereldje en de horende wereld is toch iets anoniemer. Dat voelde toch wel prettig, daar voelde ik me soms meer thuis in de horende wereld dan in de

dovengemeenschap. Maar soms voelde ik me wel weer meer thuis in de dovengemeenschap. Ik heb wel gedacht: waar hoor ik nou eigenlijk bij, waar hoor ik nou eigenlijk thuis? Een identiteitscrisis is een groot woord, maar wel het besef van aan de ene kant de horende wereld en de andere kant de dove wereld, maar naarmate ik ouder werd voegde ik dat meer samen tot wie ik ben. Ik kan me nu zowel in de horende wereld als in de dovenwereld goed bewegen.

Schrijf je doof ook met een hoofdletter d?

Dat wisselt. Ik dacht eerst: doof met een hoofdletter d, pff, dat is het idee van een soort 'SuperDove'. Ik ben gewoon doof. Doe daar niet zo moeilijk over. Maar ik snap wel het verschil tussen cultureel doof zijn, dus echt actief betrokken zijn bij de gemeenschap; dat schrijf ik wel met een hoofdletter d ja. Niet horen en weten wat er in de gemeenschap speelt. Want je hebt ook dove mensen waarvan het oor kapot is, maar die niks hebben met de dovengemeenschap; ik vind dat niet met een hoofdletter d. Dat is gewoon doof met een kleine letter d. Dat is het onderscheid, cultureel of niet. Dat onderscheid is gemaakt en dat is er wel, maar ik maak er niet heel bewust heel veel gebruik van. Het is niet dat als ik iets typ over doofheid ik altijd gebruikmaak van een hoofdletter, ik zeg dat ook nooit "ik ben doof met een hoofdletter d", maar ik voel me wel thuis in de dovengemeenschap. En ik zie me wel als lid van die groep.

En wat is dan precies Deafhood?

Deafhood is het doofzijn. Dus niet medisch doof, niet je-oor-is-kapot-dooft, maar doof met culturele aspecten daarin. Het gebruik van de taal, de dove houding, lichamelijk makkelijk zijn in aanrakingen op de schouder bijvoorbeeld. Het doofzijn en deel van de gemeenschap. Deafhood is een beetje die hoofdletter d van doof. Horen tot de culturele groep doven, weten wat de dovenidentiteit inhoudt, je doof voelen. Dat is anders dan de medische versie.

Ik zal nog wat vragen over jouw persoonlijke ervaringen stellen. Goed?

Goed!

Ben je van kinds af aan opgegroeid met gebarentaal, of was het vooral gefocust op logopedie en leren praten?

Ik heb heel veel geluk gehad met mijn ouders. Mijn ouders hebben heel bewust de keuze gemaakt voor gebarentaal. Het heeft ook wel te maken dat in die tijd het CI nog niet zo in opkomst was. Ik ben geboren in 1983. In 1980 begon de bekende verspreiding van gebarentaal, voor die tijd was het oralisme wat heerste, toen begon ook totale communicatie vlak voor ik geboren werd. Totale communicatie is alles wat je kunt gebruiken aan communicatie: tekenen, schrijven, uitbeelden, gebruik alles om te communiceren. Met 9 maanden ontdekten mijn ouders dat ik doof was – nu kan dat al met 3 dagen, dat is een heel verschil. Mijn ouders waren al blij dat ze een baby hadden. En nou ja, ik sliep wel heel goed door, ze kon gewoon stofzuigen en ik bleef maar slapen. Fantastisch, lekker makkelijk kind. Maar er begon wel iets te spelen: misschien hoort ze toch niet zo goed... Uiteindelijk was de diagnose dat ik doof was en omdat ze al dat vermoeden hadden, was de schok minder. Ze waren al enigszins psychisch voorbereid op het feit dat ik doof was. Ze wilden wel met mij communiceren, dus gingen ze opzoeken hoe ze dat moesten doen. Toevallig lazen ze in de Margriet een artikel over totale communicatie. Mijn tante had dat uitgeknipt en naar mijn ouders gestuurd. En ook toevallig in die tijd waren er wel meer ouders in Amsterdam met dove kinderen, die gingen samen een gebarencursus volgen voor ouders van dove kinderen. Zij hebben mij op die manier op kunnen laten groeien met gebarentaal. Toen ik vijf jaar oud was ging ik naar de dovenschool, daarvoor heb ik op een slechthorendenschool gezeten, daar gebruiken ze minder gebaren. Ze dachten eerst dat ik slechthorend zou zijn, maar uiteindelijk bleek dat ik wel heel erg doof was. Ik heb wel wat gebaren geleerd op de slechthorendenschool maar niet heel veel. Toen ging ik als vijfjarige naar de dovenschool en de voertaal is daar gewoon gebarentaal, iedereen gebruikt het onderling. Mijn moeder heeft ook de opleiding tot tolk Nederlandse Gebarentaal gedaan. Mijn vader is altijd wel actief geweest en heeft dat altijd wel actief bijgehouden. Mijn zus is ook doof, dus thuis is de voertaal gebarentaal.

Ik las dat jouw ouders hebben geholpen met het oprichten van een dovencamping. Kun je daar wat meer over vertellen?

Ja, klopt. In de klas van mijn zus – zij is twee jaar jonger – zaten heel veel actieve ouders. Zij merkten dat in de zomerperiode de kinderen thuis zich stierlijk verveelden. Wij wilden heel graag weer naar school om alle dove kinderen te ontmoeten. Als je in je eentje thuis zit, werd je daar een beetje onrustig van. De ouders dachten toen: laten we een dovencamping beginnen. Met de groep van de klas van mijn zus prikten zes ouderparen een datum om naar een camping te gaan en vroegen andere doven ook om twee weken op die camping te zijn. Dat was echt fantastisch! Je kon samen met andere dove kinderen spelen en het leuke was ook dat er dove volwassenen waren, ook met horende kinderen. Die kwamen ook en daar had je een fantastisch rolmodel aan, als je dove volwassenen ziet waar je al je vragen aan kunt stellen. Het was een fantastisch concept en het bestaat nu nog steeds.

Je hebt zelf onderzoek gedaan naar dove rolmodellen. Wie was voor jou vroeger een doof rolmodel?

De eerste was een dove oppasser. Mijn ouders waren zich er heel bewust van dat als zij weg wilden het een hele mooie kans was om een dove in te zetten om op te passen voor twee dove kinderen, dan is er ook wat meer doofheid in huis. Anka Uittenbogert kwam op ons oppassen. Een dove vrouw, die heeft hier ook op de hogeschool gewerkt, die kende mijn moeder via de dovengemeenschap. Ze vroeg Anka om op ons te komen passen, ze wilde heel bewust een dove volwassene. Daarvoor was ik wel andere dove volwassenen tegengekomen maar toen was ik nog heel jong, dus Anka was voor mij de eerste dove volwassene die ik bewust zag. Ik was altijd heel blij als zij kwam. Ze kwam ook op verjaardagen langs en dan ging ze boeken voorlezen voor dove kinderen. Iedereen vond het fantastisch als zij kwam.

Jouw zusje Roos is ook doof. Hadden jullie veel steun aan elkaar? Je kon toch met elkaar praten.

Ja, zeker. Ik wist natuurlijk niet beter, maar hoe ouder ik werd, zag ik bij onze vrienden die alleen horende broertjes en zusjes hadden dat verjaardagen altijd heel saai waren. Die voelden zich best alleen. Ik dacht, dat is natuurlijk zo, ik heb het altijd wel heel gezellig met Roos. Op familiefeesten zijn we altijd samen, dan zitten we te kletsen met elkaar, met andere familieleden hadden we niet zoveel contact. Ouders hielpen soms wel met tolken als contact niet lukte. Ik merkte wel heel erg als er dingen waren waar ik moeite mee had, bepaalde aspecten van het doof zijn, dat ik dat toch wel kon bespreken met Roos. Hoe doe jij dit? We konden ervaringen uitwisselen, dat is wel heel fijn. Ik ben heel erg blij met mijn dove zus.

Ik herinner me van de eerste les Dovenstudies dat iemand vroeg of je wel auto kon rijden. Kom je vaak van die misvattingen tegen?

Ja, heel vaak, héél vaak. Die vraag is een van de eerste vragen. Naast 'is gebarentaal universeel' is de tweede vraag altijd 'mogen doven autorijden?'. Omdat blijkbaar toch heel veel mensen het niet veilig vinden. "Is dat wel veilig, want jullie horen niks?" Nou ja, ik weet niet waar die misvatting vandaan komt. Maar horende mensen zetten de radio ook wel eens heel hard aan, dan hoor je ook niet zoveel. Dat is eigenlijk net zo gevaarlijk. Eigenlijk nog gevaarlijker, want horenden zijn het er niet aan gewend aan om te kijken. Doven zijn er aan gewend altijd om zich heen te moeten kijken; als je ook maar iets van een blauwe flits in je ooghoek ziet kijk je of dat een zwaailicht is. Daar ben je aan gewend, dus daar ben je veel alerter op. Dat is een typische vraag die ik altijd krijg.

Merk je dat tegenwoordig dat mensen doofzijn al minder vanuit medisch perspectief bekijken en meer uit sociaal perspectief, of zijn er nog heel veel mensen die doof als een handicap zien?

Het wordt nog wel vaak als een handicap gezien. Wat ook wel te maken heeft met waar je bent. Vaak is wel de eerste informatie die je krijgt over doofheid medisch. Als horende ouders een doof kind krijgen is de eerste indruk wel die vanuit de medische wereld. Het oor is kapot, je kind kan niet horen, moet gerepareerd worden, we hebben een CI, alleen gebarentaal als het nodig is en vooral gesproken taal. Daar wordt het inderdaad als gebrek gezien. Nu zie je wel dat in de maatschappij men zich er meer bewust van is dat er een cultuur op zich is. Identiteit misschien niet zo, maar dat er gebarentaal is. Er wordt minder gezegd: "Wat zielig, je bent doof, je mist van alles." Maar juist door de zichtbaarheid van gebarentaal zijn mensen zich meer bewust dat er andere communicatie bestaat. Je ziet wel

dat juist instellingen voor dove mensen niet de dovenidentiteit uitstralen.

Hoe dan?

In het onderwijs zie je nog vaak vanuit het conservatieve dat doofheid moeilijk is, ze halen er niet genoeg uit. "Het is nog wel moeilijk, dus laten we het niveau niet te hoog leggen." In plaats van gewoon zoveel mogelijk eruit te halen, je moet voldoen aan de norm, hoe je ook bent. Er is wel een dovencultuurweek om die trotse identiteit te laten zien, maar het mist wel wat. In de instellingen mist juist de sfeer dat het cultureel is.

Wat vind je ervan dat kinderen steeds vroeger een CI krijgen? Is dat een bedreiging voor de dovengemeenschap?

Ik kijk meer naar de gebarentaal, niet zozeer de dovengemeenschap. Ik vind CI een prima hulpmiddel, als je het ziet als hulpmiddel, vind ik het helemaal oké. Maar het moet geen bedreiging zijn voor de gebarentaal, omdat gebarentaal door het CI vaak niet meer wordt meegegeven. Dat vind ik een bedreiging, omdat het enorme gevolgen heeft. Als kinderen worden geïmplanteerd en geen gebarentaal meekrijgen, gaan ze die horende gemeenschap in, waarin ze zo goed mogelijk mee moeten doen met de horende norm en op latere leeftijd is de kans groot dat je merkt dat je toch anders bent. Want je bent anders. Daar krijg je een identiteitscrisis van. Als je geen weet hebt van de dovengemeenschap, geen weet hebt van gebarentaal, dat is wel een gevaar. Een CI an sich is niet een bedreiging, maar de manier waarop ermee er wordt omgegaan wel.

Heb je zelf eigenlijk ook kinderen?

Nee, nog niet.

Zou het je uitmaken of je een doof of horend kind zou krijgen?

Dat maakt me niet uit, als het maar gezond is. Ik ben me er wel bewust van dat als ik een doof kind heb, daar meer bij komt kijken. Dat weet ik wel. Medische kringen waar je ineens mee te maken krijgt, dan komen er toch mensen bij die je een CI proberen aan te meten. Je weet dat dat gaat komen. Dat zal betekenen dat ik veel sterker zal moeten zijn om dat niet te doen. Of misschien op latere leeftijd. Ik ben er zelf nog niet uit wat ik voor mijn kind zou willen als het doof zou zijn. Maar zeker gebarentaal aanleren, dat absoluut. Maar ook qua keuze van dovenscholen is het wel een dingetje. Wil je naar Groningen daarvoor? Voor een horend kind is dat wel makkelijker. Maar dat heeft niets te maken met identiteit. Het is maar een verticale identiteit, een horend kind is niet hetzelfde als ik ben, maar je kan een horend kind ook gebarentaal leren. Het heeft allebei voordelen en nadelen, maar als het maar gezond is.

Ik zag dat je met jouw zus een bedrijf hebt, Wat Telt. Wat is jullie doel?

Het doel is om een brug te bouwen tussen die twee werelden, doof en horend. De twee gemeenschappen. Wij vinden dat je heel veel van elkaar kunt leren, wederzijds, juist door een open houding naar elkaar. Ik merk toch wel dat er een bepaalde kloof bestaat, ook door onwetendheid en een bepaald soort van angst, maar je kan het ook heel leuk maken door op een leuke manier met elkaar kennis te maken. Museum in Gebaren is daar wel een voorbeeld van, door rondleidingen te geven in gebarentaal in musea. Het is een win-win-situatie. Voor de musea is het goed dat ze toegankelijk zijn voor iedereen. Doven kunnen er aan het werk, dus je kunt banen creëren. En horenden komen in ontmoeting met doven in het museum, wat een culturele plek is. Het is juist een plek waar twee culturen elkaar kunnen ontmoeten, waar je doven kunt zien als cultureel onderdeel, dat past heel goed binnen een museum. Een museum is een plek voor inspiratie, voor kennis- en ervaringsuitwisseling. Dus via het zien van een rondleiding in gebarentaal worden mensen misschien ook wel geïnspireerd dat gebarentaal heel leuk is.

Ging je zelf altijd graag al naar musea?

Vroeger gingen we zelf met school naar musea. De eerste ervaring die ik me kan herinneren is dat de tolk niet gebarentaalvaardig was. Er waren nog niet zo makkelijk tolken om in te zetten, dus de docent zei: "Ik vertaal wel wat de rondleider zegt." Dat was echt ontzettend saai. Slaapverwekkend. Alle dove kinderen keken maar een beetje rond. De docent was ook heel boos: "Jullie moeten wel opletten, er wordt hier iets verteld!" Het was totaal niet interessant, toen had ik de indruk dat het saai en stom was. Gelukkig zijn mijn ouders wel museumgangers, die zijn met ons naar NEMO geweest in Amsterdam. Dat is echt voor

kinderen om dingen te ontdekken. Daar ben ik toen zo vaak heen geweest, dat was een fantastische ervaring binnen een museum. Op die manier heb ik dat wel meegekregen van mijn ouders. Op latere leeftijd begon het me zelf te interesseren. Ik heb ook gewerkt in het Foam als rondleider. Dan zag ik wat voor impact zo'n rondleiding in gebarentaal kan hebben voor dove mensen. Daaruit voort is Museum in Gebaren gekomen.

Ik herinner me uit de les nog een vergelijking met Harry Potter van de dove wereld met de horende wereld. Hoe kwam je daar precies op?

De man die dat vertelde, Nyle DiMarco, heeft een filmpje gemaakt. Die kwam daarachter: "Goh, eigenlijk kun je die vergelijking heel goed maken." Die las de boeken en snapte heel goed hoe die tovenaars zich voelde. Hij dacht: als je magische woorden verandert naar doofheid, dus 'magie is doof', dan is het gewoon ons verhaal! We gaan naar een andere school, je voelt je altijd anders in de samenleving, je bent binnen de horende samenleving maar snapt elkaar niet. Harry Potter snapt de taal natuurlijk wel, ze verstaan elkaar wel, maar je behoort toch tot een minderheidsgroep, zowel doven als tovenaars. Hij dacht: hm, dat klopt eigenlijk wel. Toen ik dat zag dacht ik: inderdaad! Het klopt precies.

De laatste vraag. Welke thema's rondom emancipatie van doven in relatie met gebarentaal zijn nu vooral belangrijk?

Wat al gezegd is over de erkenning van gebarentaal. Daarbij is het ook belangrijk dat tolken gebarentaal goed opgeleid zijn. Je ziet steeds meer doven die naar universiteiten gaan en gaan studeren. Maar er zijn maar heel weinig tolken van datzelfde niveau. Ze gaan vaak van de havo naar deze hbo-opleiding, maar er wordt juist gezocht naar tolken die op universitair niveau kunnen werken. Waardoor zij beter kunnen tolken voor mensen die op dat niveau willen studeren en werken, waardoor doven ook onderzoeker kunnen worden, en wetenschapper. Toch is het nu toch vaak zo dat horenden het onderzoek doen en die bepalen wat er onderzocht wordt, want die worden serieuzer geworden. Maar als er meer doven de wetenschap in gaan en onderzoek gaan doen... Je blijft objectief, maar ik ben toch van mening dat doven beter onderzoek naar doven kunnen doen. Ook leidinggevende functies voor doven moeten er meer komen, dat is echt te weinig. Er zijn te weinig leidinggevende functies, vooral in de instellingen voor doven. Bij Kentalis, NSDSK, noem de namen maar van de dove instellingen in het land, de leidinggevende functies worden altijd bekleed door horenden. Er zijn maar heel weinig doven die in die functie terecht komen. Dat is een heel belangrijk punt om goed te beseffen dat doven ook de ruimte moeten krijgen om dat te doen. En niet als horende denken: ik doe het wel. Natuurlijk doen ze dat niet bewust, maar dat is het probleem, wees je ervan bewust om doven te stimuleren dat ook te gaan doen. Onderwijs voor doven mag ook wel op hoger niveau, maar dat is een lastig verhaal omdat daar meer aspecten bij komen kijken. Thuisituaties van leerlingen, het systeem is daar ook wel kwetsbaar in, en ik zou heel graag zien dat er een school komt voor gebarentaal. Dat er niet wordt gekeken vanuit het oor, maar vanuit de taal. Er bestaan internationale scholen waarin Engels voertaal is, waarom geen scholen waarin gebarentaal voertaal is voor iedereen. Misschien dat dat ook wel werkt voor de maatschappelijke acceptatie.

Transcript 4 – Corrie Tijsseling – 8 juni 2018

Corrie Tijsseling was tot 10 juni 2017 voorzitter van Dovenschap, de grootste onafhankelijke vereniging voor dove mensen. Ze zet zit nog steeds actief in op het gebied van de belangenbehartiging van doven en is sterk betrokken bij de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Corrie heeft enkele vragen beantwoord via de mail, omdat zij de antwoorden eerst wilde bespreken met een aantal mensen vanuit Dovenschap.

Haar antwoorden zijn soms geciteerd, maar ook voor algemene informatie gebruikt in het onderzoek. De laatste vraag is gesteld naar aanleiding van het gesprek met Martine Wattel, die aangaf welke kwesties er op het gebied van dovenemancipatie spelen.

Dit jaar is er vanuit Dovenschap een petitie opgestart met handtekeningen voor de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal. Waar is deze petitie precies voor? Is dit om meer aandacht te vragen voor het wetsvoorstel uit 2016, of staat de petitie hier los van?

De petitie was bedoeld om aandacht te vragen voor het wetsvoorstel uit 2016.

De petitie is sinds januari gesloten. Wat gebeurt daar nu mee?

De petitie wordt overhandigd als het wetsvoorstel door de Tweede Kamer behandeld gaat worden. Het precieze moment moet nog bepaald worden.

Weet u wat de laatste updates zijn sinds die petitie?

De petitie heeft nu 15.737 handtekeningen.

En de laatste updates over het wetsvoorstel? Wie moet daar nu naar kijken? Is er al bekend wanneer er een antwoord komt?

De Raad van State heeft een advies uitgebracht over het wetsvoorstel. Dat advies is geheim voor iedereen, behalve voor de indieners (CU en PVDA). De indieners, CU en PVDA, bekijken wat zij met dat advies doen, passen eventueel het wetsvoorstel aan, en dienen het dan in bij de Tweede Kamer.

Wat brengt het voor financiële kosten met zich mee om gebarentaal te erkennen?

Geen. Meestal als een land een gebarentaal erkent, is dat het vertrekpunt voor het regelen van allerlei voorzieningen voor gebarentaligen (maken lexicon, opzetten tolkvoorziening et cetera). In Nederland vormt de erkenning van de NGT juist de hekkensluiter van het proces: we hebben al een lexicografisch instituut (Gebarencentrum), we hebben al tolkvoorzieningen en we hebben al onderwijsmateriaal in NGT.

Moeten er juridisch gezien ook wetten voor aangepast worden? Zo ja, welke?

Nee.

Welke argumenten spelen er voor en tegen de erkenning van NGT?

Argumenten voor:

- erkenning van een minderheidstaal (en de daaraan verbonden cultuur)
- bijdragen aan versterking identiteit dove en horende gebarentaligen / native signers
- bijdragen aan linguïstische diversiteit
- recht doen aan degenen voor wie het ooit verboden was om die taal te gebruiken (oud-leerlingen van doveninstituten)

argumenten tegen:

- ?

Ik las in de initiatiefwet uit 2016 dat de erkenning van NGT vooral symbolisch is, klopt dat? Is het vooral een erkenning van de taal, of meer van de dovenidentiteit?

Een identiteit kan nooit erkend worden. Wat betreft symbolische erkenning, zie de argumenten voor. Vergelijk ook met de erkenning van Jiddisch, Sinti, Roma, Nedersaksisch en Limburgs.

Wat zou de erkenning van NGT dan voor gevolgen kunnen hebben voor de emancipatie of kansen van doven?

Zoals al genoemd is er in Nederland al een uitgebreide maatschappelijke erkenning van de NGT en we kunnen stellen dat de emancipatie van doven goed op stoom is: er zijn allerlei voorzieningen voor doven en de NGT wordt onderzocht en bevorderd. De erkenning van de NGT is dus de kers op de taart: de erkenning van een taal is tevens een erkenning dat dit een volwaardige taal is, en het is een uitdrukking van respect naar die taal.

Worden de leidinggevende functies/bestuursfuncties bij dove organisaties (bijvoorbeeld Kentalis, NSDSK of Dovenschap zelf) altijd bekleed door dove mensen, of vaker door horende mensen? Zijn er genoeg leidinggevende functies voor doven?

Het is niet duidelijk wat het doel is van deze vraag, wat hiervan het verband is met het onderwerp 'erkenning NGT'. Bovendien worden hier allerlei zaken door elkaar gehaald.

Dovenschap is een belangenorganisatie van doven, waarvan het bestuur geheel uit vrijwilligers bestaat.

Kentalis en NSDSK zijn professionele organisaties op het gebied van zorg en onderwijs binnen cluster 2: cliënten met een auditieve en eventueel bijkomende beperkingen, en/of een taalontwikkelingsstoornis. Dit zijn dus geen "dove organisaties".

Wat betreft de vraag of er genoeg leidinggevende functies zijn voor doven: in principe staat elke leidinggevende functie bij elke organisatie (van Kentalis tot en met Shell) open voor iedere dove mits men de juiste kwaliteiten bezit.

Bijlage: Enquêtevragen

De invloed van een officiële erkenning van NGT op de emancipatie van doven

16-06-18 22:29

De invloed van een officiële erkenning van NGT op de emancipatie van doven

Voor mijn afstudeeronderzoek bij de opleiding Journalistiek onderzoek ik de (mogelijke) invloed van de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal als officiële taal op de emancipatie van doven. Doel van dit onderzoek is om te achterhalen waarom er zoveel behoefte is aan een erkenning en wat de gevolgen zouden kunnen zijn voor doven in Nederland.

Deze enquête is bedoeld om in kaart te brengen welke argumenten er voor en tegen de erkenning van NGT spelen binnen de dovengemeenschap. Zowel doven en slechthorenden als mensen die deel uitmaken van de dovengemeenschap mogen deze enquête invullen. Gelieve alles zo eerlijk en volledig mogelijk te beantwoorden, de resultaten worden anoniem verwerkt.

***Vereist**

1. Leeftijd *

2. Geslacht *

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders: _____

3. Ik ben ... *

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Doof
- ☐ Slechthorend
- ☐ Combinatie van doof/slechthorend
- ☐ Anders: _____

4. Ik zie doof als ... *

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Handicap
- ☐ Identiteit
- ☐ Anders: _____

Sommige mensen schrijven Doof met een hoofdletter, omdat zij vinden dat doven een minderheidsgroepering vormen met een eigen taal en cultuur. Wanneer iemand doof met een

hoofdletter d schrijft, benadrukt diegene zijn of haar Dovenidentiteit.

5. Gebruik jij Doof met een hoofdletter d? Waarom wel/niet? *

6. Vind jij dat de Nederlandse Gebarentaal erkend moet worden als officiële taal? *

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

7. Waarom vind je dat de Nederlandse Gebarentaal wel of niet erkend moet worden als officiële taal? *

8. In een artikel van NRC.nl zegt Eva Westerhoff van Dovenschap dat doven met een erkenning van NGT „geen tweederangsburgers meer” zullen zijn. Heb jij het gevoel dat doven worden gezien als tweederangsburgers? *

Markeer slechts één ovaal.

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

9. Waarom heb je het gevoel dat doven wel of niet worden gezien als tweederangsburgers? *

10. **Waar worden doven volgens jou nu nog achtergesteld op horenden? (Indien dat volgens jou niet zo is, mag je dat ook aangeven) ***

11. **Welke kansen denk je dat doven krijgen met een erkenning, die er nu niet zijn? (Indien er volgens jou niks verandert, mag je dat ook aangeven) ***

12. **Wil je verder nog iets kwijt?**
